

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Anamarija Šmalc

Sodelovanje svetovalnih delavk v vrtcu s starši otrok z
odločbo o usmerjanju

Magistrsko delo

Ljubljana, 2019

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Anamarija Šmalc

Naslov naloge: Sodelovanje svetovalnih delavk v vrtcu s starši otrok z odločbo o usmerjanju

Kraj: Ljubljana

Leto: 2019

Število strani: 128 Število tabel: 2 Število grafov: / Število prilog: 3

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Ključne besede: svetovalna delavka, postopek usmerjanja otrok z ovirami, starši otrok z ovirami, odločba o usmerjanju, pomoč in podpora staršem

Povzetek:

Namen magistrskega dela je raziskovanje sodelovanja svetovalnih delavk v vrtcu s starši otrok z odločbo o usmerjanju, zanima me tudi vloga svetovalne delavke v procesu usmerjanja otrok, kakšne metode pri svojem delu uporablja, zanima pa me tudi vloga staršev v postopku usmerjanja. V teoretičnem delu magistrskega dela predstavim temo staršev otrok z ovirami, otroke z ovirami in pomoč otrokom z ovirami. Potem opredelim svetovalno službo, svetovalni odnos in načela za opravljanje svetovalnega dela v vrtcu ter sodelovanje med starši in svetovalnimi delavci. Rezultati raziskave so pokazali, da svetovalne delavke sodelujejo s starši od začetka postopka usmerjanja, v vsem tem času je svetovalna delavka v podporo družini s svetovanjem. Svetovalna delavka prav tako ves čas postopka sodeluje z vzgojiteljico in ostalimi strokovnimi delavci v vrtcu. Svetovalna delavka povezuje vrtec tudi z zunanjimi institucijami.

Name and surname: Anamarija Šmalc

Title of the thesis: The Cooperation between Counsellors and Parents of Children with Special Needs in Kindergarten

Place: Ljubljana

Year: 2019

Number of pages: 128 Number of tables: 2 Number of graphemes: / Number of enclosures: 3

Mentor: senior university teacher Nina Mešl, PhD

Key words: counsellor, the procedure of guiding children with special needs, parents of children with special needs, help and support for the parents

Abstract:

The purpose of the Master's degree is to research the cooperation between counsellors and parents of children with special needs in kindergarten, I am also interested in the counsellors' role in the process of guiding the children, in the methods which they use, and in the parents' role in the procedure. In the theoretical part of the master's thesis, I present the parents of children with special needs, and children with special needs and how to help them. I then define counselling work, the counselling relationship and principles for performing counselling work in kindergartens, and the cooperation between parents and counsellors. The results of the research showed that counsellors cooperate with parents from the beginning. During the guiding the counsellor supports the family with counselling. During the procedure the counsellor also cooperates with the pedagogue and other professional workers in the kindergarten. The counsellor also connects the kindergarten with other institutions.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Anamarija Šmalc

Sodelovanje svetovalnih delavk v vrtcu s starši otrok z
odločbo o usmerjanju

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentor: doc. dr. Nina Mešl

Ljubljana, 2019

ZAHVALA

Iskrena hvala mentorici doc. dr. Nini Mešl za vso podporo in strokovno usmerjanje pri pisanju magistrskega dela.

Mami in oči, hvala, za vse spodbudne besede in ljubečo podporo.

Babi in dedi, vidva že vesta za kaj. Hvala!

Jan, hvala za vse besede, ki so bile ob pravem času na pravem mestu.

Anja, hvala za vso pomoč, brez tebe mi ne bi uspelo.

Katarina, hvala, ker si mi bila ves čas na voljo in ker si ves čas verjela vame.

Martin, hvala za potrpljenje in ljubezen.

PREDGOVOR

Za magistrsko nalogo sem si izbrala temo Sodelovanje svetovalnih delavk v vrtcu s starši otrok z odločbo o usmerjanju. Za to temo sem se odločila, ker že šest let delam v vrtcu prek študentskega servisa. Ker nisem imela možnosti sodelovati skupaj s svetovalno delavko, sem se vedno spraševala, koliko pomoči je zagotovljeno staršem s strani svetovalne delavke, kako poteka njihovo sodelovanje. Še posebej zato, ker smo se med študijem učili o sodelovanju s starši in ostalimi uporabniki. Zanimalo me je, na kakšen način svetovalna delavka dela, kako poteka njeno delo. Želela sem izvedeti več o delu svetovalne delavke na področju podpore in pomoči staršem otrok z odločbo o usmerjanju, zato sem se odločila za raziskovanje te teme.

V prvem delu teoretičnega uvoda predstavim temo staršev, ki imajo otroke z ovirami, v drugem delu teoretičnega uvoda predstavim otroke z ovirami in pomoč otrokom z ovirami, v tretjem delu teoretičnega uvoda pišem o delu svetovalne službe in opredelim svetovalni odnos ter načela svetovalnega dela v vrtcu. V četrtem delu teoretičnega uvoda predstavim sodelovanje med starši in svetovalnimi delavci.

V raziskovalnem delu magistrskega dela izhajam iz raziskovalnega vprašanja, kako ravnaajo svetovalne delavke v procesu svetovanja staršem, ki imajo otroka z odločbo o usmerjanju. Zanima me, kakšna je vloga svetovalne delavke v postopku usmerjanja, kakšne metode pri svojem delu uporablja, kakšno pomoč dobijo starši s strani svetovalnih delavk v vrtcu in kakšna je vloga staršev v postopku usmerjanja.

Glede na rezultate ugotavljam, da svetovalna delavka sodeluje s starši od začetka postopka usmerjanja, kjer se šele začne delo na tem, da otrok dobi odločbo in dokler otrok potrebuje dodatno strokovno pomoč. V vsem tem času pa je svetovalna delavka v podporo družini, s pogovorom oziroma svetovanjem, če ga starši potrebujejo. Ves čas svetovalna delavka krepi starševsko moč, da so lahko podpora otroku, ki starše potrebuje.

Moški in ženski spol sta skozi nalogo uporabljena izmenično, pomeni, da je nekje uporabljen moški spol, drugje ženski spol, spola sta lahko zamenljiva.

V magistrskem delu govorim o svetovalnih delavkah, ki imajo različne izobrazbe, ene so socialne delavke, druge socialne pedagoginje in tretje psihologinje. Ker so izobrazbe na tem delovnem mestu lahko različne, uporabljam skupni termin svetovalne delavke.

KAZALO

TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1 STARŠI IN OTROKOVA OVIRANOST	1
1.2 OTROCI Z OVIRAMI.....	4
1.2.1 POMOČ OTROKOM Z OVIRAMI	6
1.3 SVETOVALNA SLUŽBA.....	7
1.3.1 SVETOVALNI ODNOS	10
1.3.2 NAČELA ZA OPRAVLJANJE SVETOVALNEGA DELA V VRTCU	12
1.4 SODELOVANJE MED STARŠI IN SVETOVALNIMI DELAVCI.....	13
2. PROBLEM.....	19
3. METODOLOGIJA	20
3.1. VRSTA RAZISKAVE.....	20
3.2. MERSKI INSTRUMENT	20
3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE.....	20
3.3. ZBIRANJE PODATKOV	21
3.4. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	21
4. REZULTATI	23
5. RAZPRAVA O RAZISKOVALNIH VPRAŠANJIH.....	43
6. SKLEPI	48
7. PREDLOGI	51
8. SEZNAM VIROV.....	52
9. PRILOGE.....	56
9.1 Vodila za intervju.....	56
9.2 Odprto kodiranje	57
9.3 Odnosno kodiranje	94

KAZALO TABEL

Tabela 1: Podatki o udeleženi v raziskavi.....	20
Tabela 2: Primer kodiranja	22

TEORETIČNI UVOD

1.1 STARŠI IN OTROKOVA OVIRANOST

»Ključne so žive izkušnje ljudi s posebnimi potrebami. Ne njihove diagnoze, ne njihovi defekti, ne njihove oviranosti, kot jih imenujemo, temveč posebne izkušnje, ki niso empirična ali objektivna dejstva. Ko ima človek posebne potrebe, namreč na drugačen način doživlja svet, zato so take izkušnje dragocene in zelo pomembne, ne moremo pa jih izpeljati iz diagnoz. Te namreč ne govorijo o izkušnjah ljudi in o čutenju krivic, ne govorijo o trpljenju« (Rutar, 2017, str. 48).

Želim se izogniti stigmatizaciji poimenovanja otrok kot otrok s posebnimi potrebami, čeprav jih zakon tako poimenuje, zato bom v magistrski nalogi govorila o otrocih z ovirami.

Pri soočanju z otrokovo oviro starši pogosto težko govorijo o otrokovi diagnozi, saj se o tem težko pogovarjajo že s svojimi družinskimi člani, kaj šele s prijatelji. Strokovna oseba, ki jim prisluhne, jih ne obsoja in jim celo pomaga z informacijami, kam se obrniti po pomoč, jim je večja opora (Bailey, 2012, str. 123).

Pravil za življenje v družbi se ljudje naučimo v družbi. Tudi to, da sprejmemo bližnje kljub njihovim neprijetnim navadam. Osamosvojimo se, ko zapustimo družino, spopadamo se tudi s številnimi razlikami in drugimi člani družbe. V življenju se vsak dan srečujemo z različnostjo. To je prvi korak k vključevanju in prva oblika spoštovanja. S tem, ko sprejmemo, da je nekdo drugačen, sprejmemo njegovo osebnost in njegovo posebnost. Otrokovo drugačnost sprejmemo, če v njem ne vidimo samo njegove bolezni, ampak vidimo otroka, takega kot je, z njegovo osebnostjo, okusom, željami, sposobnostmi in prihodnostjo (Restoux, 2010, str. 91–92).

Vsa čustva, ki jih družina z otrokom z oviro čuti, so popolnoma sprejemljiva. Zagotoviti jim je treba zadostno podporo in pomoč, da lahko sprejmejo otrokovo oviro na svoj lasten način (Wall, 2011, str. 45).

Ob rojstvu prvega otroka so starši manj izkušeni, ne vedo, kaj vse lahko pričakujejo. Rojstvo otroka z oviro pa starše postavi v negotov položaj. Skrb za takega otroka lahko staršem predstavlja veliko krizo. Ljudje namreč še vedno verjamejo, da je ovira nesrečen dogodek. V medicinskem procesu, ki je lahko dolg v tem času, ko čakajo na diagnozo, se v starših vselijo

prvi občutki, da je njihov otrok drugačen. Burke (2004, str. 43 v Krstulović 2012, str. 406) določi diagnozo kot prvo kritično točko v življenju staršev, ki imajo otroka z oviro (Krstulović 2012, str. 406).

Imeti otroka z ovirami je za starše lahko travmatično. V mnogih primerih morajo starši skozi čustva žalovanja in izgube, izgubiti kontrolo nad odločitvami, soočanje z različnimi strokovnjaki, ki imajo vsak svoj pogled na otroka, starši doživljajo zmedo v neznanem in zapletenem sistemu. Različni družinski člani se vsak na svoj način spopadajo in v svojem času, zato je pomembno na začetku, da se spoštujejo in razumejo. Če se med seboj razumemo in spodbujamo, tako pozitivno vplivamo tudi na otroka. Starši otrok z ovirami imajo lahko drugačen pogled na prihodnost za svoje otroke in njihovo družino kot celoto. Starša imata otroka rada, ne glede na njegove potrebe, in skrbita za to, da bo otrok zrastel v srečnega odraslega. Starši imajo zdaj drugačno potovanje skozi življenje, kot pa so si ga morda predstavljali (Carpenter in Egerton, 2007, str. 19).

Novica o tem, da je njihov otrok oviran, vpliva na medosebne odnose. Odnosi se lahko spremenijo, eni na dobro, se še bolj okrepijo, drugi pa se oddaljijo. Nekateri se oddaljijo tudi od bližnjih bratov, sester. Spoznanje, da jih bližnji ne razumejo ali obtožujejo, je zelo hudo. S tem se razdalja še poglobi. Mnogi starši se posledično zaprejo sami vase in sprejmejo, da jih družina in njim bližnji ljudje ne razumejo. Pauline (2010, str. 27) v svoji knjigi pove, da je nemalo staršev o tem prepričanih, da jih nihče ne bo nikoli razumel, so obupali in se zaprli v svoj svet, v katerem so vezi stekali s starši, ki imajo ovirane otroke. Nadalje v knjigi trdi, da je pomembno to, da razložimo ostalim, kaj starši čutijo, doživljajo. Večina družini bližnjih ljudi si jih sploh ne upa vprašati, kaj je z njihovim otrokom, ali pa starši postanejo napadalni, ko jih to vprašajo (Restoux, 2010, str. 27–28).

Večinoma starši izvejo, da ima njihov otrok posebne potrebe pred rojstvom, sploh pri bolj kompleksnih potrebah (npr. downov sindrom). Včasih pa izvejo po rojstvu. Te novice so lahko popolnoma nepričakovane, ko izvejo, doživijo velik šok, s tem pa tudi veliko prilagoditev novemu življenjskemu načinu. Lahko so tudi preobremenjeni z občutkom odgovornosti za to popolnoma novo življenje (Hunter-Carsch, Yonca, Cooper, Sage, 2006, str. 41).

Raziskava, ki je bila izvedena o raziskovanju starševstva otrok z ovirami, je potrdila hipotezo, da je zelo pomembno, na kakšen način se staršem poda informacije o otrokovi oviranosti, saj je lahko tragičen dogodek v posameznikovem življenju izzvan z načinom sporočanja ovire.

Med starši obstaja prepričanje, da njihov otrok z oviro izgubi možnost za kvalitetno življenje (Zaviršek in Zorn, 2015, str. 5).

Na začetku ne morejo praznovati, eden od staršev lahko tudi čuti, da je odgovornost nadvse velika, pomembno je, da se v tem času oba partnerja med seboj podpirata (Hunter-Carsch, Yonca, Cooper, Sage, 2006, str. 41)

Pri družinah z otroki z ovirami je pomembno, da si starša vzameta tudi čas zase in pogledata tudi na njun odnos. Saj je njun odnos pomemben, ne le otrok in njegove posebnosti. V družini je vsak član pomemben člen za dinamiko družine (Rogers, Dawson, Vismara 2012, str. 29).

Dukes and Smith (2007, str. 18) sta s pomočjo piramide ugotovila, kaj lahko doživljajo starši otrok z ovirami. Zagotoviti želijo najboljše za svojega otroka, biti pozitivni in praktični, želijo biti dobro informirani. Prilagoditi se morajo novi realnosti, strah jih je in lahko so anksiozni, občutijo lahko krivdo, žalost in jezo, zanikanje in šok. Piramida opisuje načine, kako se lahko starši počutijo v različnem času ob različnih okoliščinah. V nadaljevanju bom bolje opisala vsak posamezen del piramide. *Šok*, ko starši izvejo, da ima njihov otrok ovire, take novice lahko pridejo kot strela z jasnega in močno vplivajo na starše, lahko so osupli in razburjeni, nekateri to novico izvejo ob rojstvu otroka, nekateri veliko kasneje. Starši na začetku težko sprejmejo, da imajo otroka z ovirami, zato lahko na začetku zavrnejo strokovno mnenje.

Nekaj časa mora preteči, da se starši s tem spoprimejo in vidijo, da so za tem res težave, ta čas pa živijo v *zanikanju*. Starši čutijo ogromno *žalost*, ko se zavejo, da ima njihov otrok posebne potrebe. Lahko čutijo *bes*, da bo to njihova realnost v prihodnosti in da ne bo izginilo, tako kot so načrtovali. Vsak starš si želi le najboljše za svojega otroka. Pogosto se starši čutijo *krive* za vse težave, ki jih ima njihov otrok, čeprav to ni res. Lahko si očitajo, da niso stvari opazili prej, ali pa se počutijo krive, ker morajo svojega otroka pustiti v bolnici. Pogosto so v *strahu*, kako pristopiti k novi situaciji, kako bodo poskrbeli za svojega otroka. Kakšna je prihodnost za njihovega otroka. *Anksioznost* lahko povzroči zaskrbljenost staršev, da niso dovolj dobri, da ne skrbijo dobro za otroka. Starši otrok s posebnimi potrebami pogosto potrebujejo zelo *dobro obveščenost* o stanju svojega otroka, sami postanejo strokovnjaki. Starši pogosto vložijo ogromno v to, da so dobro obveščeni, da dajejo najboljšo možno skrb in pozornost otroku. Vsi starši pa želijo *zagotoviti najboljše za svojega otroka*. V poskusih, da bi to zagotovili, jih lahko zdravniki dojemajo kot zahtevne (Dukes and Smith, 2007, str. 18–20).

Starši nestrpno pričakujejo otrokov napredek v razvoju, saj napredek pomeni tudi spodbudo staršem. Počutijo se ponosni nase in na svoj prispevek. Prav tako so ponosni na neposredno pomoč in spodbudo, ki so jo nudili svojemu otroku. Pomembno je, da se zavedamo starševskega napredka in delamo na njihovi samozavesti za starševski razvoj in učenje, kar koristi vsem udeleženi (Hunter-Carsch, Yonca, Cooper, Sage, 2006, str. 69).

V članku Krstulović, (2012, str. 407) opisuje mnenje matere, ki ima otroka z oviro. Mati pravi, da je otroka težko sprejeti zaradi družbenih konstrukcij, obenem pa je sprejemanje povezano z bolečino zaradi zavedanja o drugačnosti. »Družbena konstrukcija starševstva ne predvideva rojstva otroka z oviro in idealizira brezpogojno starševsko ljubezen« (Krstulović 2012, str. 407). »V socialnem delu moramo prepoznati posledice takšnega družbenega diskurza. Oviro je treba obravnavati kot večplasten in večgeneracijski pojav izključenosti iz družbe. Izključena je ne le oseba s telesno, duševno ali socialno oviro, temveč predvsem tudi tiste pomembne osebe, ki so z njo povezane in opravljajo časovno in intenzivno neplačano delo« (Zaviršek 2000 v Krstulović 2012, str. 413).

1.2 OTROCI Z OVIRAMI

Pomembno je, da se zavedamo, da otroci z ovirami niso tako zelo drugačni od nas, le da je njihova ovira bolj vidna, kot mogoče naša, in da lahko to, da otrok dobi odločbo, prispeva k bolj ustreznemu podpori zanj. V tem poglavju bom govorila o otrocih z ovirami.

Da ima otrok odločbo, je lahko le pozitivno, nikakor to ne sme biti tabu tema. Pravica vsakega posameznika je biti različen, naj bo to po videzu, interesih ali sposobnostih. Pomembno je, da otroke učimo, drugačnost je treba sprejeti in drugačnost je na vsakem koraku (Privošnik, 2006, str. 366).

Drugi člen Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami opredeli otroke z ovirami kot: otroci z motnjami v duševnem razvoju, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, gluhi in naglušni otroci, slepi in slabovidni – oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, otroci z govorno jezikovnimi motnjami, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami in otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja, oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja (2. člen, Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2013). Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok z ovirami opredeli otroke z ovirami, v predšolskem obdobju, z zaostankom v razvoju, imajo ovire oziroma motnje na telesnem,

spoznavnem, zaznavnem, socialno-čustvenem, sporazumnem področju ter otroci z dolgotrajnimi boleznimi. Tako jih zakon opiše v tretjem členu. V četrtem pa še doda, da so tudi otroci z rizičnimi dejavniki, kjer obstajajo rizični dejavniki za razvojne primanjkljaje. Kot rizične dejavnike pa opredeli tiste dejavnike, ki so nastali v nosečnosti, med porodom ali takoj po njem, in ki bi lahko vplivali na kasnejši otrokov razvoj. Lahko pa se pojavijo tudi kasneje zaradi bolezni ali slabega socialno-ekonomskega položaja družine (3. in 4. člen, Zakon o celostni obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami, 2019).

Pol stoletja nazaj so se pojavile kritike sistema, kjer morajo »posebni« otroci v »posebne« šole in izoblikovala se je ideja integracije in inkluzije. Te pa so prinesle res velike spremembe. Dvotirni sistem šolstva se je spremenil, vse več otrok z lažjimi ovirami so vključili v redne vrtce in šole, nastal je celovit sistem. Niso bili več otroci z motnjami, ampak otroci z ovirami. Skrb zanje je prešla na vsa področja vzgoje in izobraževanja. Porajalo pa se je vprašanje, kaj narediti, da bodo otroci z ovirami v vrtcih in šolah sprejeti in uspešni. Potrebujejo strokovno pomoč, to pomoč smo podkrepili še z zakonom. Niso pa oblikovali koncepta dela. Inkluzija je proces, saj nikoli ni končano iskanje boljših poti kot odgovor na različnost. Ves čas se učimo, kako živeti z različnostjo in kako učiti o različnosti. Inkluzija se ukvarja tudi z napredovanjem vseh učencev. Inkluzija temelji na priznavanju in spoštovanju različnosti (Opara, 2015, str. 9–12). Sprememba paradigme v smislu integracije in nato inkluzije je pomembno spremenila pojmovanje otrok z ovirami v razvoju. Zdaj jih razumemo kot različne in ne več drugačne, saj so mnogo bolj podobni svojim vrstnikom kot pa od njih različni (Opara, 2015, str. 44).

Šola ali vrtec morata zagotoviti prilagojene učne stile in obseg učenja, da lahko rečemo, da je inkluzivna šola ali vrtec. Pomembno je, da prepoznajo in odgovorijo na različne potrebe otrok. Osnovni princip inkluzije je, da se vsi otroci učijo skupaj ne glede na težave in razlike. Kjer razvijajo inkluzivni model, razvijajo tudi kulturo skupnega bivanja ter učenja. V vrtcu pa morajo za inkluzijo udejanjiti pomoč več strokovnjakov, kjer je tudi več strokovnjakov vključenih v otrokovo življenje (Željeznov Seničar, Šelih, 2010, str. 46–47).

Otroci z ovirami želijo postati učenci, dijaki, študenti in delavci, saj bodo enkrat odrasli. V tem pa se vidi, kako zelo so izključeni iz procesov šolanja, saj so pogosto že na začetku poti označeni s stigmo. Kdor je izključen, je izključen cel čas, njegova identiteta pa je določena. Otroci imajo lastne želje, interese, lastna pričakovanja in so edinstvena bitja, ki imajo svoje želje. Ne želijo pa živeti tako, kot želijo njihovi starši oziroma že vnaprej predpisanih

družbeno določenih identitet. Zato avtor pove, da bomo o resnični inkluziji govorili, ko otroci z ovirami ne bodo več otroci z ovirami, ampak različni otroci, oziroma takrat, ko bomo živeli v odprti družbi, v kateri nihče ne bo govoril o potrebi po inkluziji, saj nihče ne bo izključen (Rutar, 2017, str. 153–154).

1.2.1 POMOČ OTROKOM Z OVIRAMI

V tem poglavju bom opredelila, kakšno pomoč potrebujejo otroci z ovirami.

Otroštvo je pomembno in nepozabno obdobje v življenju, saj se že v otroštvu oblikujejo smeri našega razvoja. Glavni dejavnik socializacije in osebnostnega oblikovanja so družinski vplivi in socialno okolje (Željeznov Seničar, 2018, str. 223).

Ob nudenju ustrezne strokovne pomoči in prilagoditvi otroci z ovirami lahko dosegajo boljše dosežke kot brez pomoči. Pomembno je, da otroke z ovirami naučimo, kako v pravem času uporabiti pravilne učne strategije. Pomembno je, da jim je zagotovljena ustrezna podpora, ki jo dobijo s strani učitelja ali specializiranega učitelja in drugih podpornih strokovnjakov, treba pa je pomoč zagotoviti tudi vzgojitelju, da zna potem sam spretno ravnati z otrokom s posebnimi potrebami (Opara, 2015, str. 48).

Zgodnja usmeritev je še posebej pomembna, saj so otrokova zgodnja leta ključnega pomena za vzpostavitev vseživljenjskih temeljev učenja in čustvenega razvoja, saj se otroci v zgodnjih letih življenja razvijajo intelektualno in čustveno. Z zgodnjim odkritjem ovir lahko pomagamo otroku, da prej dobi potrebno pomoč (Lerner, Lowenthal, Egan, 2003, str. 6).

Treba je otrokom z ovirami zagotoviti takšno strokovno pomoč, da bodo zmogli skozi ovire in bodo uspešni. Ker pa so si otroci različni, je pomembno, da pri vsakem posebej ugotovijo, kakšno strokovno pomoč potrebuje. Najpomembnejše pa je, da se otrok vključi tudi v prostočasne in interesne dejavnosti in se mu tudi tam zagotovi strokovna pomoč. Ključna zahteva demokratične in pravične družbe je, da imamo vsi enake možnosti, zato je pomembno, da se te možnosti zagotovijo tudi otrokom z ovirami (Opara, 2015, str. 49–50).

Cilj vsake zgodnje usmeritve otroka z ovirami pa je zgraditi trdno partnerstvo z družino, saj dobra podpora pomaga družini in otroku, tako krepimo moč celotne družine (Lerner, Lowenthal, Egan, 2003, str. 41).

Udeleženca strokovne pomoči nista samo izvajalec in otrok, ampak so udeleženci vsi, ki se vključujejo v obravnavo posameznega otroka s posebnimi potrebami. Na nek način je

koordinator njegov strokovni izvajalec pomoči, in sicer je strokovnjak, ki mora prepoznati posebne potrebe, primanjkljaje, ovire pri otroku in na podlagi tega ugotoviti, kakšno pomoč otrok potrebuje – kako prilagoditi vzgojno-izobraževalni program oziroma mora ugotoviti, kako posameznik dosega najboljše rezultate in ga nato usmerjati v to smer. Zelo pomembna je tudi vloga svetovalne službe, ki namenja posebno skrb otrokom s posebnimi potrebami. Najpomembnejša od vseh pa je vloga staršev. Starši so izjemno pomemben člen v skupnosti, vključeni morajo biti v celotni proces, zato morajo biti obveščeni o vsem. Starši otroku zagotovijo samozavest, varnost in optimizem (Opara, 2015, str. 59–60).

Pomembno je, da se družina in svetovalni delavec povežejo, saj starši najbolj poznajo otroka doma, svetovalni delavci pa mu s tem pomagajo v vrtcu.

1.3 SVETOVALNA SLUŽBA

Svetovalna služba v vrtcu skrbi za to, da bi bili vsi posamezniki udeleženi kot celota in čim bolj uspešni pri uresničevanju temeljnih in sistemsko zastavljenih splošnih in posebnih vzgojnih ciljev (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 16).

Pri delu v vrtcu z otroki z ovirami upoštevamo razvojno procesno naravnost, ne ugotavljamo, kaj otrok ne zmore ali nima, ampak prepoznavamo, kaj zmore in kaj ima. Ne ugotavljamo ovir in primanjkljajev, ampak iščemo najprimernejši program vzgoje in izobraževanja, v katerem bo otrok uspešen, kjer se bo dobro razvijal navkljub primanjkljajem in oviram, moramo pa tudi ozaveščati okolje in zunanje dejavnike, ki onemogočajo otrokove razvojne možnosti. V tem pa so nam v pomoč starši teh otrok (Željeznov Seničar, Šelih, 2010, str. 48–50).

Naloga svetovalne delavke je, da pomaga in sodeluje z vsemi udeleženi v vrtcu in po potrebi tudi z zunanjimi ustanovami. Njena temeljna naloga je, da s strokovnim znanjem prek delovnega odnosa vključuje kompleksno reševanje vprašanj vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcu. Temeljni cilj svetovalne delavke in vrtca je optimalni razvoj otroka ne glede na socialno in kulturno poreklo, spol, veroizpoved, telesno in duševno konstitucijo in narodno pripadnost. To je temeljni cilj vseh sodelujočih v vzgojno-izobraževalnem procesu. Temeljni cilj svetovalne delavke pa je, da podpre vse sodelujoče pri uresničevanju tega skupnega cilja (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 16).

V vrtcu je pomembno sodelovanje vseh različnih strokovnih profilov. Pomembno je, da si strokovni delavec vedno znova prizadeva, da čim bolj jasno opredeli svoj delež v projektu pomoči. Sodelovanje mora temeljiti na vzajemni podpori, vzpostavljanju in ohranjanju strokovnih različnosti, pomembno je tudi, da se med seboj ne izključujejo, ne delajo razlik med različnimi strokovnimi profili (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 16).

V vrtcu je svetovalna služba tista, ki vzpostavlja odnos z vsemi udeleženi v vrtcu. Temeljne funkcije strokovne delavke so svetovanje, posvetovanje in koordiniranje, opravlja jih v tem odnosu. Prek svetovalnega odnosa se tudi vključuje v procese sodelovanja, dogovarjanja in povezovanja. Jasno in strokovno opredeli problem, vzdržuje pa tudi pogoje, v katerih je možno uspešno dogovarjanje in sodelovanje, ki se nadaljuje (Čačinovič Vogrinčič, idr., 2008, str. 16). Pozitivne besede so tiste, ki opogumljajo, dodajajo moč. Pomembno je, da se strokovna delavka pridruži družini in sodelavcem in skupaj odkrivajo probleme in rešitve. Delovni odnos je koncept, ki omogoča razvidno strokovno delo (Čačinovič Vogrinčič idr., 2015, str. 8).

Pri prilagajanju vrtca otrokom z ovirami sodeluje strokovna delavka z nosilcem individualnega programa kot koordinator, ki spodbudi in poveže vse potrebne strokovne moči za pripravo, spreminjanje in preverjanje individualnega programa. V program se vključuje v skladu s svojo strokovno usposobljenostjo (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 17).

Delo svetovalne službe opravljajo svetovalni delavci, ki so iz različnih strok: psihologi, pedagogi, socialni delavci, socialni pedagogi, defektologi. Vsi so strokovno usposobljeni, saj vsak strokovni delavec posebej opredeli svoj posebni strokovni delež oziroma prispevek svetovalne službe v vrtcu (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 18).

Svetovalno delo je usmerjeno na posameznika, skupino in celotno populacijo udeležencev v vrtcu. Svetovalno delo z:

- Otrokom: je v podporo in spodbudo. Pomoč pri uvajanju, pri prehodu iz skupine v drugo, pri prehodu v šolo. Pomoč otrokom s težavami iz socialnega okolja, s težavami v prilagajanju in sodelovanju v skupini, z razvojnimi težavami in otrokom z ovirami (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, 18–19).
- Vzgojiteljem in pomočnikom vzgojiteljev: to delo je še posebej pomembno. Vključuje predvsem posvetovanje in načrtovanje, spremljanje in evalvacijo dela v oddelčni

skupini. Ker sta vzgojitelj in pomočnik le vsak dan prisotna v skupini in otroke spremljata vsakodnevno, je pomembno, da se s strokovnim delavcem povežejo, analizirajo in skupaj sodelujejo in izboljšujejo stvari. Strokovni delavec lahko pomaga vzgojitelju in pomočniku tudi pri načrtovanju programa predšolske vzgoje, pri izbiri didaktičnega materiala, pri izbiri primernih oblik in metod dela z otroki, pri vlogi vzgojitelja in načinov komuniciranja z otrokom, pri vključevanju staršev v vzgojno-izobraževalno delo v oddelku. Pomaga tudi pri informiranju in sodelovanju s starši ter pri timskem delu med strokovnimi delavci. Tudi pri oblikovanju individualnih programov za otroke z ovirami. Pomembno je tudi to, da strokovni delavec analizira vzgojiteljevo upoštevanje posebnosti otrok pri delu v oddelku, spremlja razvoj skupine in posameznega otroka v oddelku. Svetovalna delavka ugotavlja in analizira potrebe pri izpopolnjevanju, sodeluje pri načrtovanju strokovnega usposabljanja, sodeluje v strokovnih aktivih, seznanjena je s sodobnimi trendi, predstavlja strokovno literaturo (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 19–20).

- S starši, družinami: za vrtec starši predstavljajo pomembne sogovornike in soustvarjalce. Pomembno je, da se starši opirajo na strokovne delavke in obratno, da se strokovne delavke opirajo na starše. Prav tako je pomembno na novo opredeliti sodelovanje in vzajemno spoštovanje. Kakor tudi spoštovanje različnosti družin in posebnosti otrok, starši pa morajo upoštevati strokovno avtonomnost vrtca. Ena izmed najpomembnejših nalog svetovalne službe je kvalitetno dopolnjevanje staršev in strokovne delavke. Strokovna delavka lahko pomaga vzgojiteljem s tem, da analizira potrebe staršev, strokovno pomoč nudi tudi pri povezovanju v mrežo soustvarjanja in dobrega sodelovanja med vsemi. Izvaja različne oblike individualnega in skupinskega svetovanja staršem in družinam. Njena naloga je tudi zagotavljanje pogovornih ur, saj se tako starši lahko kadarkoli obrnejo nanjo (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 20–22).
- Z zunanjimi institucijami: v izobraževalnih in razvojnih, preventivnih projektih svetovalna služba sodeluje z Zavodom RS za šolstvo, pedagoškim inštitutom, fakultetami in republiškim strokovnim aktivom svetovalnih delavk in delavcev iz vrtca ter ostalimi institucijami. Po novem zakonu pa bodo sodelovali s Centrom za celostno obravnavo otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 23).

Strokovna delavka se mora povezovati z vsemi in dejansko koordinira in povezuje vzgojiteljice s starši in starše z vzgojiteljicami in ostale institucije spet z vzgojiteljicami, je posrednik med vsemi. Pomembno je, da strokovna delavka definira odnos z vsemi udeleženi kot delovni odnos, saj je to opora svetovalni delavki in pogovor, ki omogoča raziskovanje in sooblikovanje dobrih izidov (Čačinovič Vogrinčič idr., 2015, str. 9).

Svetovalna delavka je pomemben vmesni člen med vsemi ostalimi strokovnimi delavci, ki povezuje celoten proces usmerjanja in dela z otrokom z ovirami.

1.3.1 SVETOVALNI ODNOS

Delovni odnos je prvi temelj svetovalne službe, saj mora vsaka strokovna delavka z uporabniki naprej vzpostaviti delovni odnos, pomembno pa je, da ustvari dober, varen prostor, kjer bodo uporabniki s strokovno delavko iskali svoje deleže v rešitvi.

Delovni odnos opredeli svetovalne delavke in uporabnike kot sodelavce v skupnem projektu, njihova naloga pa je, da soustvarijo deleže v rešitvi, uporabnik vstopi v proces s svojo definicijo problema, svoje videnje doda socialni delavec in s tem se začne oblikovanje možne delovne definicije oziroma uresničljivega, sodelovanje in dialog sta središče (Čačinovič Vogrinčič, 2006, str. 18,19). Prva naloga svetovalnega delavca je, da vzpostavi delovni odnos. Elementi delovnega odnosa pa so: dogovor o sodelovanju, ki je pomemben uvodni ritual, šele z jasnim in izrečenim dogovorom omogočimo vzpostavljanje delovnega odnosa, dogovor vsebuje tudi pristanek na delu tu in zdaj, o času, ki ga imamo na razpolago, in dogovor o tem, kako bomo delali. Strokovna delavka mora voditi pogovor tako, da se vsi počutijo varno, kjer vsakdo pride do besede. Pomen dela pa je v sedanjosti, na raziskovanju tistega, kar je mogoče storiti zdaj (Čačinovič Vogrinčič idr., 2015, str. 9–10).

Svetovalni odnos pomeni posebni strokovni pristop, ki opredeli vse različne oblike in metode dela svetovalne službe. Svetovalni odnos je odnos, ki temelji na dogovoru z vsakim posameznim udeležencem. Prek njega si svetovalna delavka prizadeva vzpostaviti in razvijati projekt pomoči, kjer sodeluje z vsemi udeleženi, s svojo strokovno držo odpira prostor vsem udeleženi, zagotavlja si stalno možnost sodelovanja. Posebej pomembno pa je dobro sodelovanje z vzgojitelji, kakor tudi sodelovanje z ostalimi zunanjimi strokovnimi sodelavci. Strokovna delavka mora pri svojem delu pristopati celostno in kompleksno. Pri svojem delu se ne omejuje z individualnim pristopom, ampak dela na dveh ravneh (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 7–9).

Socialna delavka mora v sodelovanju s starši delati na dveh ravneh dela, ubesediti družinsko dinamiko in paziti, da je v procesu dela razviden vsak izmed članov družine. Obenem pa raziskujemo sistem in posameznega člana. Soustvarjamo spremembe, ki jih družina potrebuje. Prva je raven mobilizacije oziroma raven dela. Prvi proces je stabilizacija za instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje dobrih izidov. Druga raven je raven družinske dinamike in drugi proces je raziskovanje, samoraziskovanje in soraziskovanje družine in z družino, saj mora za dobre izide družina postati bolj razvidna. Socialni delavec se odzove na družino, na to, kako ravna v družini drug z drugim. Da bo reševanje problemov uspešno, se morajo v družini zgoditi spremembe, ki omogočajo rešitev, treba jih je raziskati, vzpostaviti in stabilizirati z dobrimi izkušnjami v procesu dela. Socialno delo z družino je kompleksno. Zajema raziskovanje rešitev in odnose v družini. Pomembno je, da se družini socialna delavka pridruži tam, kjer je in takšna kot družina je. Zato mora strokovna delavka imeti znanje o družini, ki ga vnaša v dialog in s tem družina postane bolj razvidna (Čačinovič Vogrinčič, 2006, str. 18–32).

Odnos med socialno delavko in staršem se definira kot odnos, ki služi kot podpora. So soustvarjalci v skupnem projektu, ki sooblikujejo dobre izide. Delovni odnos je ta, ki omogoči, da ustvarjajo rešitve za kompleksne probleme ljudi kot izvirni delovni projekt. V vrtcu bi to bil odnos med otrokom, ki je strokovnjak iz izkušenj, in vzgojiteljem, ki je njegov odgovoren zaveznik. Delata v smeri željenih izidov. Poudarek pa je na procesu, na prispevku vsakega člana, vsi dodajo svoj delež k rešitvi. Delovni odnos je način ravnanja, najprej se ga morajo naučiti strokovnjaki, otroku morajo pustiti, da se iz izkušenj nauči, kako sam prispevati svoj delež k rešitvi (Šugman Bohinc, 2011, str. 16–17).

Odrasli so odgovorni, da varujejo odnos, ki otroku omogoča soustvarjanje v procesu učenja. Vsakemu otroku pa pripada vzgojitelj, ki je otrokov spoštljiv in odgovoren zaveznik. Skrb in podpora, visoka pričakovanja – da ima močna področja, da zmore, udeleženos otroka kot strokovnjaka iz izkušenj so trije varovalni dejavniki, ki služijo kot dobra in uspešna podpora. Čačinovič Vogrinčič (2013, str. 15) opredeli po Loremanu temeljne koncepte, ki bi jih morali poznati vsi tisti, ki delajo z otroki: »Spoštovanje otroštva pomeni, da otrokom zagotovimo temeljne življenjske potrebe, spoštovati otrokov čas – še posebej sedanjost, spoštovati otrokovo uživanje otroštva, spoštovati otrokov odnos z drugimi, spoštovati otrokov prispevek družini in družbi, spoštovati otrokove individualnosti in različnosti, spoštovati in sprejeti otrokove spretnosti in sposobnosti« (Čačinovič Vogrinčič, 2013, str. 15).

1.3.2 NAČELA ZA OPRAVLJANJE SVETOVALNEGA DELA V VRTCU

Čačinovič Vogrinčič in drugi (2008, str. 10–14) opišejo tudi temeljna načela za profesionalno opravljanje svetovalnega dela v vrtcu in šolah:

1. Načelo strokovnosti in strokovnega izpolnjevanja

Prvo načelo je dobro otroka, zato mora vedno biti v dobro otroka, nikoli se otrok ne sme počutiti v stiski, zadregi, biti pod stresom ali nelagodno. Ne sme biti stigmatiziran v socialnem okolju. Naslednje načelo je načelo prostovoljnosti, vsi udeleženi v vrtcu morajo vstopati v svetovalni odnos prostovoljno (razen če je ogrožen otrok). Tretje načelo pa je načelo zaupanja in zaupnosti. Brez tega se svetovalni odnos sploh ne more vzpostaviti.

2. Načelo strokovne avtonomnosti

Svetovalna služba je dolžna posredovati korektna strokovna mnenja, ko gre za strokovna vprašanja. Pomembno je, da strokovni delavci opredelijo svoj delež pri projektu pomoči.

3. Načelo interdisciplinarnosti, strokovnega sodelovanja in povezovanja

Pomembno je medsebojno strokovno povezovanje in sodelovanje različnih strokovnih delavcev.

4. Načelo aktualnosti

Svetovalna služba mora upoštevati posebnosti posameznega vrtca ali šole.

5. Načelo razvojne usmerjenosti

Pomembno je razvojno-analitično delo in pa tudi vzgojno-izobraževalno delo.

6. Načelo fleksibilnega ravnotežja med osnovnimi vrstami dejavnosti svetovalne službe

Vsebovati mora vse tri vrste dejavnosti: dejavnost pomoči, razvojne in preventivne dejavnosti, dejavnost načrtovanja in evalvacije. Samo tako zagotovimo celostnost.

7. Načelo celostnega pristopa

Pomembno je, da pristopamo celostno. Upoštevamo posameznika kot celoto in da je posameznik del širšega in ožjega socialnega okolja. Zato je pomembno delovanje na dveh

ravneh, na ravni posameznika in na ravni konteksta v vzgojno-izobraževalni ustanovi ter socialnem okolju.

8. Načelo sodelovanja v svetovalnem odnosu

Svetovalna služba si prizadeva za sodelovanje vseh udeleženi med seboj.

9. Načelo evalvacije lastnega dela

Da so lahko strokovni delavci bolj učinkoviti, pa je pomembna evalvacija lastnega dela, saj je to pogoj za profesionalnost.

Kot strokovnjaki moramo biti brez predsodkov, v sodelovanju s starši nismo mi tisti, ki jih sodimo. Saj ne živi vsakdo tako kot mi in nimajo vsi istih vrednot kot mi. To ne pomeni, da nimajo prav ali da so drugačni, samo niso vsi isti kot naša družina in to je v redu. Obstaja veliko različnih vrst družin, ki so si lahko podobne ali drugačne. Bistveno je, da priznamo raznolikost (Denham, 2015, str. 71).

Delo po načelih in skupno sodelovanje vseh vpletenih pomaga dobrobiti otrok z ovirami.

1.4 SODELOVANJE MED STARŠI IN SVETOVALNIMI DELAVCI

Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavci je izrednega pomena, zato v tem poglavju odpiram temo sodelovanja.

V zgodovini je bilo socialno delo opredeljeno kot delo na domu z družino, intervencije so se fokusirale na pomoč staršem kot svetovanje ali skozi državno pomoč. Saj lahko socialni delavec pomaga staršem pri razvoju in napredovanju otrok (Carr, 2006, str. 50–51).

Delo z otroki z ovirami je celovit pristop. Pomembno je, da so si člani med seboj enakovredni, timsko delo je zelo pomembno. Tako morajo vključiti starše kot enakovredne člane in jih aktivno vključevati. Saj so ravno starši naš prvi temelj in usmerjevalci pri delu z otroki, saj jih oni najbolj poznajo (Logar, 2010, str. 38).

Pomembno je, da so strokovni delavci s starši spoštljivi, obzirni. Pomembno je, da s starši razvijajo empatičen odnos, pristopijo s spoštovanjem in ne obsojajoče. Pomembno je, da strokovna delavka dobro, aktivno posluša, pri njenem delu je pomembno tudi preokvirjanje. Pomembno je, da se s starši strokovni delavci pogovarjajo s pozitivno telesno govorico. Empatija pomeni, da se s starši pogovarjajo z razumevanjem in sočutjem. Za strokovnega

delavca je pomembno, da razume, kako se starši počutijo (Dukes in Smith, 2007, str. 16, 17). Dragoš in Rihter (2017, str. 2) v svojem članku dobro opišeta, kako pomembna je empatija pri delu z ljudmi in da je daleč od tega, da bi bila samoumevna, je nepogrešljiva pri strokovnem delu (Dragoš in Rihter, 2017, str. 2).

Pri delu s starši, katerih otrok ima ovire, naredimo načrt, kako jim bomo pomagali. Da bi naredili smiseln načrt, moramo imeti dostop do življenja družine. Potrebujemo vse člane družine, da podprejo otrokov razvoj, in potrebujemo otroka, da pridobi veščine (McWilliam, 2010, str. 27).

Družina je sistem, ki ga sestavlja veliko posameznikov, ki so med seboj povezani, skupaj pa dosegajo cilje, ki so si jih zastavili. Družina ima velik vpliv na otrokovo življenje, saj je prva s katero otrok naveže stik, pomembni so odnosi med starši in otrokom, saj lahko v teh odnosih začnemo raziskovati in iskati rešitve (Devjak in Berčnik, 2018, str. 178).

Pomembna je podpora pri razvoju individualiziranega načrta z družino za vsakega otroka, ki bo prejel to, kar potrebuje za doseganje dogovorjenih rezultatov, in podporo, ki jo bo družina prejela, zato da bi lahko zadovoljila ovire svojega otroka (McWilliam, 2010, str. 93).

Hornby 2000 (v Devjak in Berčnik, 2018) predstavi šest modelov sodelovanja med starši in strokovnimi delavci:

- zaščitniški model (izogibajo se konfliktom, funkciji strokovnega delavca in starša sta ločeni);
- ekspertni model (strokovni delavci gledajo nase kot na strokovnjake na vseh področjih, starši so le prejemniki informacij);
- transmisijski model (strokovnjaki imajo glavno vlogo, vendar se zavedajo pomembnosti staršev);
- model obogatitve kurikulumu (starši lahko prispevajo svoje strokovno znanje prek sodelovanja s strokovnimi delavci, vendar se strokovni delavci počutijo ogroženo);
- klientski model (vloga staršev kot potrošnikov vzgojno-izobraževalnih storitev);
- partnerski model sodelovanja (obojestransko spoštovanje, dolgoročna predanost, delitev odgovornosti in sprejemanje odločitev) (Devjak in Berčnik, 2018, str. 182).

Devjak in Berčnik (2018, 183–189) pa opredelita tri glavne modele med starši in vrtcem, to so partnerski, klientski in menedžerski model.

V sodelovanju s starši pa je najpomembnejše, da imamo partnerski odnos. Prvi korak do tja je oblikovanje pozitivne socialne klime na sestankih, pri spoznavanju s starši. Na spodbudno klimo vplivajo prijaznost in dostopnost, odprtost, empatija, sočutje in potrpežljivost ter spoštovanje. Pomembna je redna dvosmerna komunikacija, strokovni delavci morajo biti fleksibilni pri prilagajanju urnika srečanj s staršem. Pri sodelovanju je pomembno, da strokovni delavci razumejo raznolikost družin in njihovih otrok ter se poskusijo približati družini (Devjak, Berčnik, 2018, str. 127). Na kakovost sodelovanja s starši vpliva veliko dejavnikov. Strokovni delavci imajo lahko različen način, odnos do sodelovanja, različna znanja, občutek predanosti, razumevanje. Lahko imajo težave z razširjanjem svojih obveznosti vključevanja staršev, nekateri se ne počutijo dovolj usposobljene za delo s starši. Po drugi strani pa mogoče tudi starši ne zmorejo, ker nimajo varstva, lahko so pod stresom, imajo težave in se posledično ne odločijo sodelovati z vzgojno ustanovo. Vse te ovire pa je potrebno razumeti in sistematično odpraviti. Ključnega pomena za partnerski odnos je spoštljiva empatična drža, kjer morajo skupaj odkriti, kako sodelovati. Na sodelovanje pa vpliva tudi njihov otrok, kadar starši vidijo, da je njihov otrok sprejet, da ga imajo strokovni delavci radi, je več možnosti za pozitivno komunikacijo (Devjak, Berčnik, 2018, str. 197–198).

Na pozitivno komunikacijo pa vpliva tudi strokovna delavka na način asertivnega vedenja, če slučajno zavrne zahtevo starša, to pomeni, da zavrača njegovo zahtevo, ne pa njega kot človeka. Asertivno vedenje je spretnost v socialnem delu, ki jo strokovni delavci potrebujejo, da bi zagotovili enakopraven odnos, sprejetje osebne odgovornosti, zavedajo pa se lastnih pravic in pravic drugih ljudi. Asertivnost strokovnim delavcem pomaga, da izrazijo, kaj čutijo, potrebujejo način brez poniževanja druge osebe. Je tudi dober temelj za krepitev moči ljudi. Velikokrat morajo strokovni delavci starše poklicati na pogovor zaradi tega, ker so pri otroku opazili primanjkljaj na določenem področju in taki pogovori niso lahki, saj informacije, ki jih bodo sporočili, niso prijetne. Asertivno posredovanje informacij pa pomeni, da tudi negativno informacijo podamo na način, da bo drugim ljudem koristen. Poznamo nekaj pravil za asertivno posredovanje informacije in konstruktivne kritike: treba je jasno povedati, kaj želimo sporočiti, strokovna delavka naj začne s pozitivno povratno informacijo, saj če je oseba slišala nekaj pozitivnega, bo prej sprejela tudi negativni del. Strokovna delavka naj opiše učinek, ki ga ima neka izjava nanjo. Naj bo tudi čim bolj natančna pri opisu dogodkov. Pomembno pa je, da se osredotoči na tisto, kar se da spremeniti. Strokovna delavka naj govori v prvi osebi, brez ugibanja, kako se počuti nekdo drug.

Pomembno pa je tudi, da preveri, ali je uporabnik sprejel informacijo oziroma ali jo je razumel, preveri razumevanje (Zaviršek, Zorn, Videmšek, 2002, str. 36–45).

Ni pa pomembno samo dobro sodelovanje s starši, pomembno je tudi sodelovanje z otroki. Strokovni delavci morajo upoštevati otrokove pravice.

Koncept otrokovih pravic sloni na treh konceptih – na varovanju, krepitvi moči in soudeležbi otrok. Koncept varovanja otroka določa merila za zaščito otrok pred zlorabo in zanemarjanjem, najpomembnejša pa je otrokova korist. Drugi koncept imenujejo koncept krepitve moči ali oskrbe. Zajema vse pravice otroka do imena, državljanstva, zdravstvenega varstva, izobraževanja itd. Gre za krepitev moči, da otrok sam odloča o sebi, zagotoviti mu moramo spodbudno okolje, kjer spoznava sebe in razume družbene pojave. Tretji koncept pa soudeležba v vzgojno izobraževalnem okolju omogoča otrokovo osebno rast, krepitev odgovornosti ter iskanje lastne individualnosti in identitete. Otrokom moramo omogočiti, da spoznajo in izkusijo skupno dogovarjanje, sprejemajo odločitve. Pri otrocih z ovirami lahko starši otroka potisnejo v podrejen položaj zaradi otrokovih potreb. Vsak otrok ima v sebi potrebo po samostojnosti in ravno ta potreba vključuje vse tri koncepte. Varovanje otroka pred vsemi vrstami zanemarjanja, krepitev moči, ko otroka oborožimo z znanjem in mu pomagamo, da razvije vse svoje sposobnosti, kjer bo s soudeležbo uporabljal znanje in sposobnosti. Tako otrok iz pasivnosti prehaja v aktivno vlogo (Devjak in Berčnik, 2018, str. 106–112).

Krepitev moči je pri otrocih res pomembna, saj jim na tak način dajemo moč za naprej, da bodo zmogli tudi sami.

Krepitev moči v svoji knjigi opišejo tudi Zaviršek, Zorn in Videmšek (2002, str. 60), in sicer kot proces, kjer krepimo občutke samozavesti, spodbujamo uporabnika in delujemo tako, da pride do premika moči. Moč ni le na strani strokovnjaka, temveč tudi na strani uporabnika, v tem primeru staršev in otrok.

V izobraževalnem sistemu so starši otrokovi zastopniki čez celoten sistem. Nekoč so bili starši izključeni iz sistema vzgoje in izobraževanja, danes pa se trudijo, da bi jih karseda vključili. Za vključevanje staršev v izobraževanje je zelo pomembno, da starši razumejo motnje, primanjkljaje ter načine, kako otroku pomagati. Lahko se izobrazijo sami ali pa pomoč poiščejo. Strokovni delavci lahko razvijejo posebne strategije, kako vključiti starše v izobraževanje njihovih otrok. Pri odločitvah za njihovega otroka so starši enakovredni člen.

Boljše kot sodelujejo, boljša je kakovost skupine. Starše ne smemo podcenjevati, z njimi se moramo pogovarjati. Cilj je, da starši razumejo, kaj strokovni delavci govorijo o njihovem otroku. Uporabljati je treba jezik, ki jim je razumljiv. Člani strokovnega tima se morajo že takoj na začetku sestati s starši, da se pogovorijo o sodelovanju, ter jih vključijo zraven. Razviti je treba partnerski odnos. Starši so strokovnjaki za delo z otrokom zunaj vrtca in ta občutek jim morajo tudi dati. Razviti je treba posebne strategije za delo staršev z otrokom doma. Strokovni delavci in starši skupaj razvijejo strategije, kako povečati razvoj otrokovih potencialov (Kavkler, Clement Morrison, Košak Babuder, Pulec Lah, Viola 2008, str. 197–201).

Strokovni delavci morajo razumeti s čim se spopadajo starši, ko izvejo, da bo imel njihov otrok odločbo o usmerjanju oziroma posebno potrebo. Nekatere so bolj vidne, druge manj. Pri tem doživijo stisko, v večini jo kažejo kot zanikanje, potem pa sprejetje in potreba po svetovalnih delavcih (Kavkler idr., 2008, str. 201–202).

Družine, ki imajo otroka z ovirami, se soočajo s ponavljajočimi, nepredvidljivimi izzivi, ki zahtevajo dostop do stalne podpore. Te družine pa ne iščejo sočutja, ne želijo pokroviteljstva, želijo pa si, da so obravnavane enako kot ostale družine, ki nimajo otrok z ovirami (Carpenter in Egerton, 2007, str. 19).

Pomembno je, da se družina in svetovalna delavka povežeta, saj le tako lahko soustvarijo skupni proces pomoči. Kot pravi Ule (Ule, 2010, str.74):

»Sodelovanje s starši je proces (včasih dolgotrajen in težaven), je odnos, v katerega je treba vlagati in ga gojiti. Tudi strokovni delavci lahko v odnosu s starši pridobivamo, ker so nam veliko bolj razumljivi kontekst otrokovega življenja, njegove situacije, situacije družine. Pomembno je, da nas starši ne čutijo kot nasprotnike z drugega brega. Naj nas začutijo kot ljudi, ki stojimo z njimi in njihovim otrokom v želji najbolje prispevati za dobro otrok« (Željeznov Seničar, Šelih, 2010, str. 74).

Pri sodelovanju s starši se moramo zavedati, da se tudi oni šele učijo sprejemati otroka takšnega, kot je in se učijo živeti z njim. To je za starše dolgotrajen proces in izziv v njihovem življenju. Strokovna delavka mora s starši vzpostaviti korekten odnos, ki se mora razviti v delovni odnos. Strokovna delavka mora starše seznanjati z otrokovim napredkom in težavami. Staršem mora podatke povedati na razumljiv način. Strokovni delavci morajo upoštevati starše, njihove želje in predloge. Dobro informirani starši bodo lažje opravljali svojo vlogo

starševstva. Skupaj morajo soustvariti projekt pomoči, to pa lahko le, če dobijo občutek enakovrednosti (Željeznov Seničar, Šelih, 2010, str. 41).

Podpora družinam je pomembna pri naši podpori otroku z ovirami, ko se bodo potrebe otrok spremenile in zahtevale boljše strokovnjake, ki jim nudijo najboljšo podporo. Bistveno bo poznavanje in razumevanje lokalnih omrežij. Posamezni družinski člani lahko iščejo podporo iz različnih virov, da bi se lahko spoprijeli s težavami in vprašanji. Raziskovanje pomaga strokovnjakom pri razumevanju starševske perspektive in podpiranju stališča, da morda ne vemo vedno, kaj družine potrebujejo ali kako je najbolje, da jih podpiramo in oglašujemo na najprimernejši način, ter sprejmemo stališče in občutke staršev, s katerimi delamo (Hunter-Carsch, Yonca, Cooper, Sage, 2006, str. 54–55).

Ni mogoče dati staršem navodil, katera tehnika ali kaj bo vplivalo na pozitiven otrokov razvoj, vsak otrok je drugačen in ne moremo govoriti o koraku za korakom programu, ampak o tem, da morajo starši preizkusiti, kaj njihovemu otroku pomaga in kaj ne. Saj se vsak odziva drugače (Hornsby, 2007, str. 59).

Najpomembnejše pa je sodelovanje med starši in strokovnimi delavci in varen, zaupen odnos, ki ga morajo vzpostaviti. Tako bodo tudi lažje sodelovali in si v sodelovanju pomagali ter skupaj iskali primerne rešitve za njih. Zavedati se morajo, da je sodelovanje pomembno za njihovega otroka, za njegovo dobrobit.

2. PROBLEM

Temo Sodelovanje svetovalnih delavk v vrtcu s starši otrok z odločbo o usmerjanju sem izbrala, ker že šest let delam v vrtcu, prek študentskega servisa. Med delom v vrtcu z otroki sem veliko razmišljala o tem, kakšno pomoč dobijo starši otrok z ovirami s strani svetovalne delavke v vrtcu. Tega dela nisem spoznala in videla, me pa je ves čas zanimalo, ali dobijo pomoč pri svetovalni delavki ali se morajo zateči po pomoč zunaj vrtca. Zato me je zanimalo tudi samo delo svetovalne delavke, na kakšen način postopa, kako dela, kaj nudi staršem in kako med seboj sodelujejo.

Temeljno raziskovalno vprašanje, ki sem si ga postavila, je, kako ravnaajo svetovalne delavke v procesu svetovanja staršem, ki imajo otroke z odločbo.

Zanimajo me naslednje podteme:

- Kakšna je vloga svetovalne delavke v postopku usmerjanja otrok?
- Kakšne metode dela pri svojem delu uporablja svetovalna delavka?
- Kakšno pomoč dobijo starši s strani svetovalnih delavk v vrtcu?
- Kakšna je vloga staršev v postopku usmerjanja otrok?
- Na kakšen način svetovala delavka pomaga staršem v postopku usmerjanja?

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava, ki sem jo izvedla, je kvalitativna, saj sem zbirala besedne opise, prav tako je gradivo obdelano na besedni način. Raziskava je poizvedovalna, saj sem raziskovala sodelovanje svetovalnih delavk v vrtcu s starši otrok z odločbo o usmerjanju. Raziskava je izkustvena, podatke sem zbirala osebno na terenu (Mesec 2013/2014, str. 16–17).

3.2. MERSKI INSTRUMENT

Merski instrument, ki sem ga uporabila, so bila vodila za pol strukturiran intervju. Intervju sestavlja dvanajst vprašanj, če so se mi med intervjujem pojavila še druga, sem vprašala tudi ta.

3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacijo sestavljajo svetovalne delavke v vrtcih v Republiki Sloveniji. Vzorec je neslučajnost in priložnostni, saj sem raziskavo izvedla pri strokovnih delavkah, ki so bile pripravljene sodelovati pri intervjuju. Večina svetovalnih delavk prihaja iz osrednjega dela Slovenije, in sicer iz Trebnjega, Domžal in Kamnika.

Za boljšo preglednost v nadaljevanju predstavim značilnosti vzorca v tabeli 1.

Tabela 1: Podatki o udeleženi v raziskavi

Oseba A	Ženska, socialna pedagoginja, 10 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Ljubljani.
Oseba B	Ženska, socialna pedagoginja, 6 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Ljubljani.
Oseba C	Ženska, socialna delavka, 40 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Domžalah.
Oseba D	Ženska, socialna pedagoginja, 20 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Ljubljani.
Oseba E	Ženska, socialna delavka, 10 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Ljubljani.
Oseba F	Ženska, socialna pedagoginja, 8 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Ljubljani.
Oseba G	Ženska, socialna delavka, 10 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Trebnjem.
Oseba H	Ženska, socialna delavka, 6 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Kamniku.
Oseba I	Ženska, socialna pedagoginja, 9 let na tem

	delovnem mestu. Vrtec v Ljubljani.
Oseba J	Ženska, socialna pedagoginja, 10 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Ljubljani.
Oseba K	Ženska, psihologinja, 27 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Ljubljani.
Oseba L	Ženska, psihologinja, 20 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Ljubljani.
Oseba M	Ženska, psihologinja, 20 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Ljubljani.
Oseba N	Ženska, socialna delavka, 7 let na tem delovnem mestu. Vrtec v Ljubljani.

Imela sem nekaj težav, da bi za sodelovanje v raziskavi pridobila socialne delavke, ki bi delale v vrtcu na delovnem mestu svetovalne delavke. Tako sem v raziskavo vključila pet socialnih delavk, šest socialnih pedagoginj in tri psihologinje.

3.3. ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbirala z metodo individualnega in ustnega spraševanja. Začela sem z zbiranjem v Ljubljani in okolici Ljubljane, saj so svetovalne delavke tudi zame krajjevo najbolj dostopne. Kmalu sem spoznala, da ne bo dovolj samo osrednja Ljubljana, saj me je pet svetovalnih delavk zaradi pomanjkanja časa zavrnilo.

Intervjuje sem opravljala od 26. 3. 2019 do 10. 4. 2019. Intervjuje sem posnela na mobilni telefon in jih nato prepisala, razen pri eni svetovalni delavki, pri kateri sem pogovor na njeno željo zapisovala, brez snemanja. Intervjuji so trajali od pol ure do dveh ur, odvisno od sogovornice. Z vsemi svetovalnimi delavkami sem se sestala na njihovem delovnem mestu. Pred začetkom intervjuja sem se predstavila, saj sem se z vsemi svetovalnimi delavkami videla prvič. Nato sem jih vprašala, ali lahko pogovor posnamem, zaradi lažjega zapisovanja in osredotočanja na pogovor. Zagotovila sem jim, da bom pogovor uporabila le za svoje študijske namene.

3.4. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Zbrane podatke sem ročno obdelala po metodi kvalitativne analize podatkov (transkripti so shranjeni v osebni arhivu avtorice). Na podlagi prebranih intervjujev sem dobesečne izjave intervjuvancev uredila v 9 tem. Nato pa sem relevantne izjave glede na predmet raziskave po alinejah izpisala v tabelo. Ker je bilo v raziskavo vključenih štirinajst svetovalnih delavk, sem

vsaki svetovalni delavki pripisala črko. Nato pa sem vsakemu določila še številko izjave (tabele so vidne v prilogah).

Tabela 2: Primer kodiranja

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	KATEGORIJA	TEMA
A1	Tako da imamo starše, ki samo opazijo pred nami.	Starši opazijo otrokove ovire	Prepoznavanje otrokovih ovir	Postopek usmerjanja otrok z ovirami
A2	Ali pa pride otrok že v vrtec z določenimi težavami in potem mi samo usmerimo.	Prepoznavanje otroka z ovirami	Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja	Postopek usmerjanja otrok z ovirami
A3	Se pa tudi dogaja, da v vrtcu opažamo odstopanja in po prejšnjem zakonu smo starše tudi usmerili naprej.	Prepoznavanje otroka z ovirami	Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja	Postopek usmerjanja otrok z ovirami
A4	Največ porabimo leto do dve, da staršem predstavimo problem, situacijo, da je to širše, kaj to pomeni za otroka. Zakaj bi potreboval pomoč.	Predstavitev problemske situacije	Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja	Postopek usmerjanja otrok z ovirami
A5	Največ časa izgubimo s tem, po prejšnjem zakonu smo potrebovali tudi leto, da je bil otrok usmerjen.	Dolgotrajen proces	Vodenje postopka usmerjanja otrok z ovirami	Postopek usmerjanja otrok z ovirami

Nato je sledilo osno kodiranje, kjer sem uredila izjave v skupine po pojmi in združevanje pojmov v kategorije. Podobne kode sem zapisala pod ustrezno kategorijo; v oklepaju pred izjavo sem zapisala znake intervjuvancev in številko izjave (celota je v prilogi).

Naslednji korak je vseboval oblikovanje poskusne teorije, ki sem jo razdelila na deset glavnih tem. Pri pisanju rezultatov sem pojme, iz katerih sem izhajala, označila krepko, izjave, s katerimi sem teorijo podkrepila, pa sem postavila v ležeči tisk ter zraven pripisala številko izjave (primer: **Vodenje postopka usmerjanja** svetovalna delavka začne skupaj s starši (*Tako gremo potem tudi v postopek usmerjanja, skupaj (I5)*)).

4. REZULTATI

POSTOPEK USMERJANA OTROK Z OVIRAMI

Pri nekaterih otrocih se zgodi, da starši že sami opazijo ovire, da njihov otrok potrebuje dodatno strokovno pomoč (*Tako da imamo starše, ki samo opazijo pred nami (A1))*/(*Lahko gre za detekcijo s strani staršev (C4)*). Pri nekaterih otrocih pa opazijo v vrtcu, da bi otrok potreboval pomoč, ker pride v vrtec z določenimi ovirami. Na podlagi opažanj svetovalna služba in vzgojiteljici **starše seznani z usmerjanjem** (*Ali pa pride otrok že v vrtec z določenimi težavami in potem mi samo usmerimo (A2)*)/(*Se pa tudi dogaja da v vrtcu opazamo odstopanja in po prejšnjem zakonu smo starše tudi usmerili naprej (A3)*). V večini vrtcev morajo naprej prositi starše za soglasje za opazovanje otrokovega vedenja (*Jaz pridobim soglasje od staršev, če se strinjajo, da vodim neko poglobljeno opazovanje njihovega otroka (B2)*)/(*Podpisati morajo soglasje, vendar brez soglasja ni nič (G6)*)/(*Potem damo soglasje za opazovanje otroka, brez tega ne moremo (I2)*). Starše svetovalna delavka in vzgojiteljica povabita na sestanek, kjer informirata starše o postopku usmerjanja (*Potem pa povabimo starše in se jim predstavi spremljanje in opazovanje otroka (G8)*). Vedno pa so starši tisti, ki se odločijo, ali bo do usmerjanja sploh prišlo, svetovalne delavke so le tiste, ki jim predstavijo mnenje, zakaj bi bil postopek usmerjanja potreben za njihovega otroka (*Mi smo jih dolžni informirati, kaj opazamo, odločajo pa seveda starši, kaj bodo naredili (D13)*)/(*Četudi mi vemo, da otrok ne zmore, dokler starši ne pristanejo, mi nič ne moremo (N102)*). Večinoma starši sprejmejo pomoč in so pripravljeni za otroka začeti postopek usmerjanja, ko slišijo, kaj bo otroku to doprineslo (*Večinoma so starši sprejeli to z neko naklonjenostjo, saj želimo otroku pomagati, skrbi nas (J8)*). Svetovalna delavka in vzgojiteljici želijo vedeti, kako se otrok vede v domačem okolju in kaj so starši opazili (*Vedno pa želimo tudi, da nam starši povedo, kako oni vidijo otroka, povedo, kako je doma, kaj opazajo, ali se jim zdi to potrebno, ali bi mislili da bo to otroku pripomoglo (D12)*)/(*Nekateri že vidijo, kako je doma, in potem skupaj pogledamo skupne točke (A9)*). Na začetku usmerjanja starše svetovalna delavka usmeri k pediatru, potem pa jih pediater usmeri naprej v Center za zgodnjo obravnavo (*Svetujemo, da bi šli k pediatru, potem pa pediater starše usmeri v Center za zgodnjo obravnavo (M17)*). Način dela v Ljubljani je tak, da lahko otrokom še pred začetkom postopka usmerjanja zagotovijo potrebno pomoč (*Ljubljana ima na srečo tako urejeno, da dobi pomoč takoj, je usmerjen, četudi nima še odločbe (A6)*).

Vodenje postopka usmerjanja svetovalna delavka začne skupaj s starši (*Tako gremo potem*

tudi v postopek usmerjanja, skupaj (I5))/(Ko imaš argumente skupaj z vzgojiteljico povabimo starše na srečanje (H1))/(In naprej usmerjanje (C5)). Starši so tisti, ki morajo oddati vso dokumentacijo na Zavod za šolstvo (Starši oddajo vso dokumentacijo na Zavod za šolstvo (I6)), jim pa svetovalna delavka pomaga pri izpolnjevanju obrazcev (V večini sem jim pomagala pri izpolnjevanju teh obrazcev za usmeritev, pripravili smo poročilo in potem poslali na Zavod za šolstvo (J7)). **Svetovalna delavka in vzgojiteljica ves čas sodelujeta**, njuno sodelovanje pa se začne s tem, ko vzgojiteljica opozori na odstopanja otroka v oddelku (Začne se tako, da me vzgojiteljice opozorijo, da opažajo odstopanja v razvoju (B1))/(Vzgojiteljice se obračajo name nekatere na strokovno delavko za dodatno pomoč. Pomembno se mi zdi, da z vzgojiteljicami res sodelujem. Ključno je, da sodelujeva (I38)). Navadno se vzgojiteljica in svetovalna delavka že v septembru dogovorita, da vzgojiteljica pokliče svetovalno delavko, ko jo potrebujejo (V septembru grem po skupinah, opozorim jih, da če opazijo posebnosti, naj me pokličejo (D2))/(Ko vzgojiteljice opazijo, da so težave z otroki, stopijo v stik z mano)). Svetovalna delavka obišče oddelke, pomaga vzgojiteljici pri delu v oddelkih, pri spremljanju otroka, skupaj potem govorita o tem, kaj sta pri otroku opazili (Svoja opažanja potem tudi povem (B3))/(Jaz opazujem, da dam najprej vzgojiteljicama podporo in usmeritev (B6))/(Potem pa tudi pogovor z vzgojiteljico, kaj opaža, kaj je naredila v tej smeri (D4)) in naredita načrt kako naprej (Predstavim ji tudi, kaj sem jaz opazila, potem pa narediva načrt, kako dalje (D5))/(Nekajkrat pridem, dam navodila, strategije kot pomoč, da bi lažje premagoval težave, ki se opažajo skupaj z vzgojiteljicami (F2)). Znotraj oddelka imajo potem še skupni sestanek, kjer se svetovalna delavka in vzgojiteljici dogovorijo, kako bodo to povedali staršem, kako bo govorilna ura potekala (Najprej se potem me dobimo, znotraj oddelka, skupaj z vzgojiteljicami (G7))/(Tukaj se tudi dogovorimo, kako bomo to sporočili staršem (J3))/(O tej govorilni uri se veliko pogovarjamo, se pripravimo (J4))/(Poskušam strokovnima delavkama pomagati pri tem (J5))/(Ampak pristopimo in natančno povemo, kje smo opazile odstopanja, da so suverene pri sestanku (J13)). Vzgojiteljice tudi veliko prispevajo k delu svetovalne delavke, v oddelkih opazujejo otroke in svoja opažanja predstavijo svetovalnim delavkam (Z vzgojitelji se pogovorimo, kaj oni pri vsakodnevnem procesu opažajo, da ni nekaj na pamet, ampak se skupaj dogovorimo (N3))/(Hodim po skupinah, večinoma pa me tudi vzgojiteljice opozorijo na otroka (L2)). Vzgojiteljica raziskuje, kje lahko otroke spodbudi (Mora pa vzgojitelj ves čas otroka opazovati, kje bi ga lahko spodbudil (A8)). Vzgojiteljica staršem pove, kaj opaža pri otroku in kaj to pomeni zanj in oddelek (Staršem pove, kaj opaža pri otroku in kaj to pomeni zanj in zanj in za cel oddelek (M3))/(Vzgojitelj je tisti, ki spremlja napredek in kadar imamo

pogovorne minutke s starši tako zastavljene, smo oblikovali obrazec oziroma smernice, kjer ves čas predstavljamo ne samo otroka, ampak tudi predloge – smernice (A7)). Pomembno je, da vzgojitelj s starši naveže dober stik (Najprej je pomembno, da vzgojitelj naveže dober stik s starši, kjer mora najprej on povedati, kaj opaža (I10)). Vzgojiteljice starše povabijo na govorilne ure (Najprej jih vzgojiteljice povabijo na pogovorno urico, potem pride do mene (B32)). V prvi vrsti pa se starši obračajo na vzgojiteljico, saj se vsak dan vidijo (V prvi vrsti se vedno obrnejo na vzgojiteljice, saj so le vsak dan skupaj (H22)). **Vzgojiteljica in svetovalna delavka sodelujeta s starši** (Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši (D1))/(Vidim ga kot sodelovanje (J43)). Vzgojiteljice so tiste, ki navežejo prvi stik s starši, saj se z njimi vidijo na dnevni ravni (Vzgojiteljice navežejo kontakt s staršem (I3))/(Vzgojitelj to pove zaradi tega, ker je bližje staršem, saj se vsakodnevno videvajo (F9)). Svetovalna delavka in vzgojiteljica naredita osnutek o otrokovem vedenju, ovirah, ki ga predstavita staršem (Pripravimo osnutek in potem to predstavimo staršem (M12)). Potem imajo sestanek skupaj s starši, kjer govorijo, kako naprej, kaj bi otrok potreboval (Potem pa imamo sestanek še skupaj s starši. Govorimo o tem kako naprej, kako bomo skupaj sodelovali (G9)). Svetovalna delavka je prisotna na pogovorih za podporo in pomoč, tako staršem kot vzgojiteljem (Prisotnost na teh srečanjih, ko se s starši dobimo. Z nekaterimi starši sem bolj vključena (L6))/(Sem jaz tista, ki se trudi razumeti starše in strokovne delavke (N6)). Z nekaterimi starši ima potem tudi več srečanj, odvisno koliko jo starši potrebujejo (Z nekaterimi imam mesečna srečanja, če se oceni, da potrebujejo več podpore. Z nekaterimi manj (L7))/(Ni čisto po šablonah, aktivnost je nekje bolj intenzivna, nekje manj, odvisno od primera (L8)). Z decembrom 2018 je prenehal veljati star zakon o zgodnji celostni obravnavi predšolskih otrok z ovirami, z januarjem pa je pričel veljati **nov Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (Ur. l. RS, št. 41/17, ZOPOPP)**. Večina svetovalnih delavk se še navaja na spremembe, ki jih je prinesel nov zakon (Sedaj je nov zakon, je malo drugače (M5))/(Z novim zakonom bodo stvari potekale nekoliko drugače (L5)). Z novim zakonom bodo starši morali dokumente in obrazce iz vrtca oddati pediatru, ki jih bo potem napotil k specialistu (Z novim zakonom pa se nam je malo zapletlo, imamo obrazec, kjer vzgojiteljica napiše opažanja za pediatra. Najprej gredo k njemu, on jih potem napoti k specialistu (I7))/(Nesti najprej poročilo, ki smo ga mi sestavili – kjer opozorimo na šibka področja, to nese pediatru, potem prosimo, da naj izda napotnice za logopeda, psihologa, razvojnega pediatra. Potem za razvojnega pediatra novo poročilo, kjer delamo še vedno po obrazcu za Zavod za šolstvo (N43)). Nekatere svetovalne delavke se sprašujejo, če bodo to starši zmogli, saj bodo morali narediti več sami, kot so prej (Sploh ko pride odločba za šolo, saj se bojim, da

nekateri starši po novem zakonu velikokrat ne bodo zmogli teh funkcij opraviti (N42))/(Zdaj bo res več na starših (N44)). Zdaj se odpirajo Centri za zgodnjo obravnavo, dokler pa centri še niso vzpostavljeni, še vedno delujejo razvojne ambulante (Zdaj bodo centri za zgodnjo obravnavo, dokler pa niso centri vzpostavljeni, bodo iz razvojne ambulante postopali (C3))/(Zdaj pa tako, ker so zakon spremenili, Center za zgodnjo obravnavo (N36)), saj na centrih šele zaposlujejo ljudi (Je pa problem, ker ti centri še ne delujejo, šele zaposlujejo, specialne pedagoge, socialne delavce, logopede (N112))/(Ambulante za zgodno obravnavo se še ne ustvarjajo A71))/(Imeli smo že dva taka primera, vse stvari stojijo, ker se pripravljajo na time, jih pa še ni v zdravstvenem domu (I8)). Pogovor s starši je potreben zato, da se jim predstavi **dodatna strokovna pomoč**. Staršem predstavijo, kaj otrok pri dodatni strokovni pomoči pridobi, zakaj je to za otroka dobro (Ugotavljanje, da otrok ima težave na nekih področjih razvoja. Seznani tev staršev (K6))/(Pomembno za otroka je, da bi imel dodatno strokovno pomoč (H3))/(Na začetku je potrebno res, kako poteka cel postopek, kako zgleda dodatna strokovna pomoč (K26)), da je to v bistvu nadstandard vrtca (Da je to v bistvu nadstandard vrtca, dodatna strokovna pomoč, storitev, ko otroku lahko koristiš v tem predšolskem obdobju (D10)). Dodatno strokovno pomoč ima lahko otrok tudi po več let (Ker lahko dodatna strokovna pomoč poteka dve, tri leta (N5)). Otrok ima navadno dve uri na teden v vrtcu (Vrtcu imamo maksimalno dve uri, za šolo pa je več dodatne strokovne pomoči (N49)). Otrok ima pravico, da ima pomoč v vrtcu (Da imajo starši pravico, da ima pomoč v vrtcu (K9)). Nekateri svetovalne delavke vključijo v vrtec prostovoljce, ki pomagajo otrokom (Jaz si pomagam tako, da vedno iščem nove poti, da vključim prostovoljce, prej sem imela študentke južnoslovanskega jezika in logopedinje. Zdaj pa sem se obrnila na filantropijo in imamo zdaj dve prostovoljki (N50)), saj so potrebe res velike (Potrebe so res velike, včasih mogoče niti ni nujna dodatna strokovna pomoč, ampak je dobro, da nekdo pride k otroku N51)). Dodatna strokovna pomoč je namenjena temu, kar otrok potrebuje (Dodatna strokovna pomoč je osnovana temu, kar otrok potrebuje, vse igre so temu prilagojene (N134)).

Pomembno je, kako staršem predstavijo postopek usmerjanja in **otrokovo odločbo o usmerjanju v predšolskem obdobju**, saj je to lahko nekaj pozitivnega. Staršem predstavijo, da je to namenjeno zgolj predšolskemu obdobju, če se bodo ovire izboljšale, v šoli te odločbe ne bo potreboval (Povemo tako sploh pred novim zakonom, da je to zgolj namenjeno predšolskemu obdobju, ko bo otrok šel v šolo, se ne bo nikjer videlo, da je imel pomoč, če je ne bo več potreboval (F12)). V predšolskem obdobju je pomembno, da naredimo vse, kar je mogoče, da otrok dobi potrebno pomoč (Da jim predstavimo, da je zelo dobro, da v tem predšolskem obdobju naredimo vse, kar je mogoče. Da jim položimo na srce, da se tudi oni

tega zavedajo, kar bomo dali v tem obdobju, bo popotnica za vse (F13)). Pomembno je, da starši dodatno pomoč razumejo kot dodatno spodbudo otroku (Da jemljejo to kot spodbudo, kot podporo otroku, da ni nič otrok zaznamovan, če ima dodatno strokovno pomoč. Našo specialno pedagoginjo imajo otroci zelo radi in glede na to, da je veliko socialnih težav, veliko logopedskih otrok, avtističnega spektra, ki potrebujejo veliko teh socialnih stikov dela (F14)). **Vlogo za odločbo o usmerjanju** vedno izpolnijo starši, saj so oni vlagatelji (Potem starši dajo zahtevek (M7))/(Da se je zahteva za uvedbo postopka usmerjanja že spisala. Če so starši potrebovali še kakšne podatke, so starši to vzeli domov, potem pa prinesli nazaj. Vlagatelj je vedno bil starš (N9)). Vrtec mora poskrbeti za prilagoditve v oddelku, saj je treba določene stvari prilagoditi (Za delo z otrokom je potrebno v oddelku določene stvari prilagoditi (M8)). Ko otrok dobi odločbo, v vrtcu naredijo **individualni načrt**, starši pa pri tem sodelujejo (Potem naredimo individualiziran program, starši pri tem sodelujejo (M11))/(Za šolo je pa res pomembno, da je odločba, zato na prvi strokovni skupini začnemo z individualnim načrtom, da oni dobijo, še preden se začne novo šolsko leto, da lahko na podlagi tega dokumenta svoje vire razporedijo, ker imajo strokovne pomoči (N48))/(Vedno, ko zastavimo individualni program, napišemo cilje, potem pa še za doma (N73)). **Strokovno skupino** sestavljajo svetovalna delavka, vzgojiteljica, pomočnica vzgojiteljice, starši in otrok (Srečanja s starši, z oddelkom z mano (F35)). Strokovne skupine po navadi sklicuje svetovalna delavka (V smislu sklicevanja strokovnih skupin. Strokovna skupina, kjer so prisotni strokovni delavki, izvajalka dodatne strokovne pomoči in organizacijski vodja. Takrat sklicujem moderiram (L4)). Strokovna skupina in starši se odločijo, ali otrok ostane v skupini ali bi potreboval razvojni oddelk (Strokovna skupina sama odloči, ali je primerno, da ta otrok ostane v skupini, problem je pa tudi, da nimamo drugih oddelkov, da bi lahko otroke prerazporejali (N1)). Nekatere svetovalne delavke pišejo zapisnike pri strokovnih skupinah in so prisotne pri multidisciplinarnih timih (Delam tudi zapisnike pri strokovnih skupinah, sem zraven prisotna, tudi pri multidisciplinarnih timih (B8)). S starši se v strokovni skupini srečajo trikrat, skupaj naredijo individualni načrt (S starši se srečamo trikrat. V tej strokovni skupini, kjer so socialna pedagoginja, vzgojiteljica, pomočnica in jaz. Takrat, ko naredimo individualiziran načrt, se srečamo (M13))/(Med letom imamo tri strokovne skupine (F34))/(Namen teh srečanj je, da se pripravi individualiziran program (F36)). Ob polletju imajo delno evalvacijo, ali so cilji ustrezni (Potem ob polletju delno evalvacijo, ali so cilji ustrezni, ali je treba kaj dodati (M14))/(Mi imamo po dogovoru tri srečanja in še vmesna evalvacija, ker na vmesni evalvaciji se pogovorimo, kako je, da se jim da še nekaj napotkov, kako doma, nekaj dodatnih napotkov, da jim tudi pokažemo, da nam ni vseeno, da se trudimo

(F37)). Ob koncu šolskega leta pogledajo, kako je potekalo delo skozi celotno leto in napišejo smernice za naprej (*Potem pa ob koncu šolskega leta imamo še enkrat sestanek, pogledamo, kako je potekalo leto. Kako se je izvajala dodatna strokovna pomoč, potem pa naredimo smernice za naprej (M15))*/(*Na koncu pa naredimo zaključek in končno evalvacijo, kjer se tudi odločimo, kako bomo delali drugo leto, na katere stvari se bomo osredotočali (F38)*)). Strokovna skupina si tekom procesa pomaga, se med seboj obvešča (*Če kdo pokliče iz Zavoda, da jim znam obrazložiti, tekom procesa smo si v podporo tudi pri dodatni strokovni pomoči, za dokumentacijo skrbim, da jo pripravim (N20)*)). Če imajo starši velik odpor do dodatne strokovne pomoči, se vrtec poveže z zdravstvenim domom in sestavi multidisciplinarni tim (*Če starši ne sprejemajo, če se pojavi kup nekih težav, stopim jaz skupaj z zdravstvenim domom, jih poprosim, če lahko naredijo kakšen tim, da se srečamo, vrtec in zdravstveni dom, to smo delali prej, še pred novim zakonom, to za nas ni sprememba (F23)*)). Tam, kjer otrok že ima odločbo, **so starši o odločbi o usmerjanju že seznanjeni** in bolj pripravljeni na sodelovanje (*Bolj pripravljeni na sodelovanje so tisti starši, ki jih zunanje institucije že tam soočijo, tukaj je lažje, ker so že seznanjeni (B34)*)).

DELO SVETOVALNE SLUŽBE

Vloga svetovalne delavke je v tem, da spremlja otroke v vrtcu (*V bistvu je tako, da navadno jaz spremljam oddelke kot neka preventiva (F1)*)). Včasih opazi otroka, ki ima oviro v oddelku svetovalna delavka, včasih pa svetovalno delavko na to opozori vzgojiteljica (*Ali sama zaznam ali pa mi vzgojiteljice povejo. Če lahko pridem opazovat določenega otroka (F3))*/(*Ko opazijo posebnosti pri otroku, pa grem na opazovanje. Skratka dvakrat, trikrat grem v skupino, da dobim vse podatke (D16)*)). Lahko pa svetovalno delavko opozorijo tudi starši, zdravstveni dom, center za socialno delo ali druge institucije (*Ali kličejo starši, ali pozivi iz zdravstvenega doma, ali center za socialno delo, ali druge institucije (D29)*)). S soglasjem staršev začne svetovalna delavka individualno spremljati otroka (*S soglasjem staršev, otroka lahko konkretno začnem tudi individualno opazovat (G13))*/(*Starši se po navadi strinjajo oziroma so že doma nekaj opazili. Potem speljemo opazovanje (I5)*)). V oddelku svetovalna delavka prepozna ovire pri določenem otroku, na katerega jo opozorita vzgojiteljici (*Opazujem otroka in pomagam vzgojitelju (A10))*/(*Najprej v skupini prepoznavanje težav pri določenem otroku, ki jih opazita vzgojiteljici (N57)*)). Po vključitvi v oddelek svetovalna delavka pove, kaj je ona opazila (*Potem, ko se vključim, povem, da sem bila v skupini in kaj*

sem jaz opazila (J18))/(Da najprej povem, kaj sem videla jaz (J4)) in si z vzgojiteljico izmenjata mnenji (Takrat z vzgojiteljico skupaj pogledava, kaj je to pri otroku (M2))/(Potem pa skupaj z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice, kaj oni opažata. Opažanja si zapišem (N58)). Tam, kjer jo potrebujejo, zaradi težav v skupini, pride svetovalna delavka tudi večkrat v skupino (Tam, kjer se zaznajo težave, vedno večkrat pridem v skupino (N13))/(Potem pridem v oddelek in opazujem otroka, enkrat, dvakrat, trikrat (M29)). Vzgojiteljico svetovalna delavka spodbudi, da ima prva sestanek s starši (Oziroma včasih je tako, da spodbudimo vzgojiteljico, da ima prva sestanek s starši (M4)). Potem pa se vključi še svetovalna delavka (Ali se vzgojiteljica s starši najprej pogovori ali se takoj vključim tudi jaz. Starši nimajo problemov s tem, da sem zraven (N61))/(Opazovanje otroka, se pripravim na pogovor s starši (M36)). Vlogi vzgojiteljice in svetovalne delavke sta v tem primeru težki, ki morata povedati staršem, katero oviro sta pri otroku opazili (Moja vloga pri tem je težka. Jaz moram to povedati staršem, kaj smo opazili (N86)). Ko pri otroku opazijo ovire, staršem svetovalna delavka in vzgojiteljica priporočata, da se obrnejo na ustrezne ustanove za pomoč otrokom z ovirami (Pogosto povemo, kaj opažamo v vrtcu in jim priporočamo, da se oprejo še na druge strokovnjake (J19))/(Če se vidijo odstopanja, se starše napoti na ustrezno ustanovo, na preglede v ambulantno za duševno zdravje. Potem pa naprej (K2)). Skozi proces dela vzgojiteljice potrebujejo podporo, ki jim jo nudijo svetovalne delavke (Strokovni delavci pričakujejo veliko podpore, ker je to potrebno (N14))/(Ves čas sodelovanje z vzgojiteljem (I15))/(Pomembno je tudi podpreti vzgojiteljice, ki ostanejo same s tem otrokom (L28)). Tudi starši v tem času potrebujejo podporo v smislu pogovora, svetovanja (Starši pa tudi pričakujejo našo podporo (N15))/(V tem času starši potrebujejo veliko pomoči (N18)). Svetovalna delavka pomaga zaposlenim, kako bi si lahko prilagodili delo (Pomagam zaposlenim, razmišljam, kako bi lahko oni spremenili njihovo delo (A11))/(Oziroma vzgojiteljici svetujem, kakšne prilagoditve bi otrok potreboval (M33)). Ena od vlog svetovalne delavke je, da je tudi koordinator med starši in strokovnimi delavci v vrtcu (Jaz sem v bistvu kot koordinator (B10))/(Moja vloga je, da sem koordinatorka med starši in strokovnimi delavci (C4)). Svetovalna delavka povezuje tudi vrtec z zunanjimi institucijami (Povezujem vrtec z zunanjimi institucijami, strokovnjaki (B11))/(Jaz sem tista, ki povezuje različne institucije s starši (F45)). Svetovalna delavka je prenašalka informacij med sodelavci (Jaz sem prenašalec informacij na nek način. Med sodelavci znotraj vrtca (B12)). Svetovalna delavka je tista, ki se lahko dogovori za srečanja, pogovore, sodeluje s strokovnimi delavkami (Jaz sem tista, ki se z vsemi dogovori za srečanja, pogovore (B13))/(Sodelujem s strokovnimi delavkami (C6)). Je kot nekdo, ki bdi nad vsem, kar se dogaja, razjasnjuje situacije (Kot nekdo

ki bdi nad tem, da se vse dogaja, izvaja, poteka dobro, da je narejeno (E9))/(Velikokrat sem v vlogi tistega, ki razjasnjuje (M32)), kot organizator (Organizacija je moje področje (I17)), da je vzpostavljeno sodelovanje (Da je vzpostavljeno sodelovanje kot mogoče skrbnik procesa, odnosov (E10)). Ob enem pa je tudi na voljo za pogovor (Seveda pa ob enem tudi to, da si na voljo tudi za pogovor (E11))/(Imam sestanke s starši (I14)). Svetovalna delavke pa je tudi lahko v vlogi mediatorja, pogajalca (Vloga mediatorja (G21))/(Pogajalec (G22)), med tema vlogama balansira (Balansirati med vsemi vlogami (G24)). Starši spoznajo svetovalno delavko na vpisu v vrtec, nekatere pa imajo tudi uvajalne sestanke (Ko imamo sestanek za starše novincev, speljem uvajalni del. Tam me vidijo, imam tudi celotni vpis jaz čez, tako da smo ves čas v stiku (I26)). Delajo tudi na tem, da imajo uvajalne okrogle mize, roditeljske sestanke, da se svetovalna delavka poveže s starši, ne samo takrat, ko imajo težave, nekatere svetovalne delavke vodijo tudi šole za starše in druge projekte (Zelo veliko delam na tem, da imamo uvajalne okrogle mize, roditeljske sestanke, ki niso vezani na to problematiko. Tako, da vidijo, da nisem le tista oseba, ki to počnem, ampak da vidijo, kdo sem, da jih nekako povežem (A41))/(Po navadi sem pri svetu staršev, pri šoli za starše, vodim tudi projekt z živalmi, uvajalne ure. Da ni to samo stik s starši, ko so težave (N63)). Na tak način tudi lažje pristopijo starši do svetovalne delavke, ker ni samo uradna oseba, vidijo, da se lahko nanjo obrnejo za različne stvari (Tako je tudi lažje pristopiti, kot da sem samo uradna oseba (A42))/(Želim, da starši vidijo, da sem za vse, ne samo za uradne stvari (A43)). Nekaterne svetovalne delavke pomagajo tudi v oddelkih, ko jih potrebujejo, tako da jih lahko starši spoznajo tudi tam (Veliko sem tudi v oddelkih, tako, da me starši dobro poznajo (I27))/(Sem res veliko po oddelkih (F53)). Starši potrebujejo pomoč, nekoga, na koga se lahko obrnejo (Saj se mi zdi, da starši potrebujejo pomoč in nekoga, na katerega se lahko obrnejo (J34))/(Kar pa se tiče stiske staršev, pa po navadi kar pridejo na pogovor (F40)). Velikokrat se obrnejo na svetovalno delavko za kakšen nasvet (Dostikrat se obrnejo name za kakšen nasvet, izkušnjo (J36))/(Kam se lahko obrnejo. Včasih tudi konkretno pomoč kot z nasveti (J76)), včasih potrebujejo več pogovorov (Včasih se je treba večkrat pogovoriti (J37)), včasih pa pomoč pri izpolnjevanju dokumentacije (Če potrebujejo pomoč pri dokumentaciji, pridejo do mene (H21))/(Pri vsem se dobimo skupaj in pomagam to izpolniti, pomagam priložiti (N105)). Vsak lahko pride v pisarno svetovalne delavke, ko to potrebuje (Da so odprti kanali, da lahko vsak pride v pisarno, ko potrebuje (J50))/(Sodelujem z vsemi v vrtcu in izven vrtca (G33)). Svetovalna delavka je odzivna, dosegljiva tudi po telefonu (Da sem odzivna, včasih se tudi po telefonu pogovarjamo, da jim je lažje. Všeč mi je tak način, da me lahko pokličejo, da sem jim na razpolago (J51))/(Slišimo se s starši tudi po telefonu (F41)). Da nihče ne ostane

sam v zahtevnih situacijah (*Da nihče ne ostane sam, v teh zahtevnih situacijah (J53)*). Starše svetovalna delavka seznani tudi s tem, kje zunaj vrtca lahko dobijo pomoč (*Kje zunaj vrtca še imajo možnost poiskati pomoč, seznanim jih, kam se lahko obrnejo (K21)*)/(Kaj bodo dobili v drugih institucijah (K22)). Svetovalni delavci imajo znanje (*Zagotovo smo mi tisti, ki imamo neko znanje (L48)*), vendar je pomembno, da slišijo tudi starše, da povedo svojo zgodbo (*Slišati jih, da imajo možnost povedati zgodbo, mnenje, četudi je drugačna kot naša (J61)*). Strokovni delavci starše tudi usmerijo v **delo z zunanjimi institucijami**, nekateri starši so lahko že vodeni v zdravstvenem domu (*Ali pa me je o otroku obvestil zdravstveni dom. Ali pa so bili vodeni v zdravstvenem domu, so mi s soglasjem staršev poslali obvestilo (L3)*). Zdravstveni dom in vrtec ves čas sodelujeta (*Sploh, ker smo preverili, glede na to koliko iščem rešitve, ker sem res aktivni tip in gre pri nas res hitro, sploh zato ker imam posluh zdravstvenega doma, hkrati imam sodelavko specialno pedagoginjo, s katero odlično sodelujemo (N128)*)/(*Tukaj moram reči, da s pediatrijo zelo dobro sodelujem, da mi že ona veliko pomaga (F25)*). Za dodatne informacije pa se starši lahko obrnejo tudi na druge strokovnjake iz drugih institucij (*Lahko pa se obrnejo po dodatne informacije kam še naprej, če gre za nekaj specifičnega, povem za naprej, govorno jezikovne težave ali pa dodaten obisk strokovnjaka, kam se starši lahko obrnejo (E18)*). Vrtec se povezuje z zunanjimi institucijami (*Vse se prepleta, smo povezani z zunanjimi institucijami (F56)*)/(*Balansiramo med centri za duševno zdravje, nekje so bolj aktivni kot druge oziroma odzivni, hitreje se odzovejo (A69)*). Svetovalne delavke pa po obisku specialista želijo vedeti, kako so starši zadovoljni, kakšne konkretne usmeritve so dobili od specialistov (*Vloga v tem, če gredo k specialistu, da ti povedo, kako je tam bilo. Njihova vloga je največja v tem (H23)*). Potem pa sodelujejo vrtec s starši in z zunanjimi institucijami (*Potem se skupaj odločimo, kje si bomo pomagali in se oni tudi strinjajo po navadi, da otrok rabi pomoč, in potem si med seboj pomagamo, en drugemu (F24)*)/(*Tako vsi skupaj stopimo in tukaj steče potem (F85)*). Če imajo starši s kakšno institucijo slabo izkušnjo, jih usmerijo drugam (*Če imajo tam slabe izkušnje, jih usmerimo drugam (A70)*). Usmerijo jih tudi v brezplačne storitve (*Logopedsko pomoč ZGNL te, ki niso tržno usmerjeni – brezplačne storitve (A73)*). Starše usmerijo tudi na Centre za duševno zdravje (*Centri za duševno zdravje – za zgodnjo obravnavo (D66)*). Svetovalna delavka sodeluje tudi z razvojno pediatrijo, saj ona vidi otroka celostno (*Razvojna pediatrija pove vse od razvoja naprej. Se mi zdi, da je to zelo dobrodošlo, da vidi otroka celostno (D70)*). Veliko se starši obračajo tudi na Center mala ulica (*Zelo veliko se obračamo na center mala ulica – projekt neverjetna leta – preprečevanje vedenjskih težav, ampak to je sodoben zelo dober program (F87)*) in na ostala društva (*Razna društva, organizacije, če se starši obrnejo*

nanje (E22)). Hodijo tudi na kakšne terapije (*Potem pa tudi kakšne terapije za starše, napotim naprej starše, kar poznam (F89)*). Večinoma svetovalne delavke poiščejo pomoč staršem (*Zagovarjam podporne skupine, če ne poznam sama, še naprej iščem, zato, da jim lahko povem čim več tega materiala, da si lahko ogledajo (F90)*). Svetovalna delavka opazuje **otrokovo vključenost v skupini** (*Moj način dela je, da merim, opazujem vključenost otrok (A17)*). Pomemben je otrokov celosten razvoj, kaj je otrokova ovira, da se vidi otrokova močna in šibka področja (*Drugače mi je pomemben otrokov celostni razvoj in pa kriteriji za določeno starost, da vidiš, kje odstopa otrok. Psihološki smisel in socialni smisel. Vidiš močna in šibka otrokova področja (D27)*). Skozi igro in pojmovanje predmetov svetovalna delavka spremlja otroka (*Različna sredstva, ki jih uporabljamo, od igre do poimenovanja predmetov. Različen material. Testov ne uporabljamo, koliko zmorejo v posamezni starosti (D28)*). S starši govorijo tudi o rutinah v vrtcu (*Pogovor o rutinah v vrtcu s starši (A18)*). Svetovalna delavka naredi tudi **načrt dela** s starši, če presodi, da ga potrebuje (*Če presodim, da potrebujejo, naredim tudi načrt dela s starši (F46)*). Spoštovati mora zakonska določila, na delovnem mestu mora dobro poznati zakonodajo, da vidi, kaj upoštevati in preverjati (*Strokovna znanja so dobra, ampak na delovnem mestu moraš res dobro poznati zakonodajo (J55)*)/(Da vidiš, kaj moraš upoštevati in ves čas se preverjati (J56))/(Upoštevati zakon (N81)). Svetovalna delavka svoje delo opravlja prek **programskih smernic svetovalne službe**. Programske smernice svetovalne službe so odprt dokument (*Programske smernice so tak širok, odprt dokument, ki omogoča, da se najdeš notri (J57)*), na njih se pri njihovem delu opirajo (*Opiram se na programske smernice (H12)*)/(Letni delovni načrt, ki je po smernicah narejen (G32)). Pri delu z družino mora svetovalna delavka zajeti **celosten pogled družine** (*Je pomembno zajeti celoto, celosten pogled, se mi zdi zelo pomemben (J62)*). Vsako družino morajo pogledati celostno ter se otresti predpostavk in stereotipov (*Da si v glavi ne naredim okvira, ampak da jemljem vsako družino in otroka kot svojsko in pristopam kot nekdo, ki jih še ne pozna in se trudim otresti se predpostavk in stereotipov (J60)*). Svetovalna delavka lahko prek družine bolje razume težave otroka (*Pomembno je, da širše vidimo sliko družine, ne samo, kaj otrok potrebuje na področju jezika, zakaj so te ovire, velikokrat je veliko dejavnikov da do tega pride (N117)*). Zavedati se moramo pomembnosti **podpore in pomoči otroku**. Starši lažje sprejmejo težko situacijo, če jim svetovalna delavka predstavi, kako bi bilo, če otrok ne bi imel pomoči in kaj bi to zanj pomenilo (*Lažje sprejemajo tudi težko situacijo – težko informacijo. Na način, da primerjam delovanje otroka brez pomoči in s pomočjo, kaj bi to zanj pomenilo (A24)*)/(Pomembno je, da staršem pravilno predstavimo postopke, kaj njihov otrok pridobi zaradi tega (C9)). V predšolskem obdobju je res

pomembno, da otrok dobi pomoč, saj se oblikuje njegova osebnost (*In predstaviš, da je predšolsko obdobje res pomembno, to starši kar sprejmejo (H15)*)/(Prvič za otroka, sploh v tem predšolskem obdobju, ko se oblikuje otroka osebnost (M46)). Ko otrok napreduje, je več pozitivnih situacij kot negativnih s strani staršev (*Ko otrok napreduje, je potem več pozitivnih kot negativnih situacij (K43)*). Določenih stvari in okrepi kompetence (M56)). Starši so zelo obremenjeni, da bo šla odločba z otrokom v šolo (*Saj so starši zelo obremenjeni, da bo to šlo naprej, da ne bo njihov otrok zaznamovan, če nič ne napišem pri vpisu, noben ne ve (F54)*). Treba jim je povedati, da je ta pomoč pomembna za otroka (*Jim moreš povedati, zakaj je to pomembno (I43)*). Kadar otrok potrebuje spremljevalca, se staršem pove, kdo je spremljevalec, kaj je njegov namen, zakaj je to nujno potrebno (*Povemo, zakaj otrok to potrebuje in kaj je vloga spremljevalca, kdo je, kaj dela, da je to začasno po odločbi, zakaj je nekaj nujno potrebno, varnost njihovega otroka in varnost drugih otrok (N98)*).

Spremljevalec je potreben, da se otrok uči socialnih veščin, da mu odrasla oseba pomaga (*Da se otrok socialnih veščin uči, da zmore to efektivno vedenje regulirati, da mu ena odrasla oseba še posebej pomaga, da to preseže. Da dela na tem. Bolj ga usmerja, mu je bolj čustvena podpora (N99)*). Želimo si, da v vrtcu delajo le za dobro otrok (*Zavedati pa se moramo, da vse, kar delamo, delamo za otroka (G76)*). Staršem svetovalni delavec predstavi **situacije**, kako otrok v vrtcu funkcionira v dnevni rutini (*V vrtcu, dejansko koliko otrok v dnevni rutini vrtca funkcionira (A25)*), na ta način jim približajo prostor za učenje (*Na ta način jim skušamo približati prostor za učenje (A26)*). Tudi pri njih doma je prostor za učenje v rutini, ne v umetno ustvarjenih situacijah (*Ker je tudi prostor za učenje pri njih doma v rutini, ne pri nekih umetno ustvarjenih situacijah, v rutini jih učiš veščin – vsakdan (A27)*). Med starši je tudi veliko **takih, ki ne želijo sodelovati**, težko je sodelovati s starši, ki si tega ne želijo, ali pa že imajo pomoč, pa nočejo tega povedati v vrtcu (*Težje je tam, kjer si starši tega ne želijo, mogoče že obiskujejo pomoči, pa si ne želijo, da veš (A52)*)/(Tisti, ki pridejo po pomoč. Samo ne pridejo vsi (I59)). V primeru menjave vrtca imajo več težav (*Razen v primeru menjave vrtca imamo malo več težav (F46)*). Strokovni delavci želijo enakovreden odnos med njimi in starši (*Enakovreden odnos naj bi bil, ampak včasih ni (B17)*). Niso vsi starši aktivni, nekateri so samo obveščeni (*Niso vsi tako aktivni. Ne dajejo vsi predlogov (B19)*)/(Mi sami več ali manj, nekateri starši so samo obveščeni (B18)). Če starši ne sodelujejo, lahko nastopi kriza, ko mora otrok v šolo (*Ker če starši ne sodelujejo, pride druga kriza, ko je treba v šolo (K42)*). Svetovalna delavka vodi vzgojitelja, če starši nočejo pomoči, se postopoma tudi sama vključi v sodelovanje s starši (*V bistvu vodim vzgojitelja, če starši nočejo pomoči (A30)*)/(Sej potem, ko pride tako deleč, da postopek začnemo, se moram vključiti tudi jaz (A31))/(Če ne želijo

sodelovati potem pomagamo vzgojitelju, da poskuša naprej s starši, če bi si premislili (A56)), ponekod je tudi ravnateljica vključena v proces dela (Je pa pri nas tudi ravnateljica zelo aktivno vključena (A57))/(Recimo, da se ona vključi v oddelek, pomaga pri izvedbi, z nasveti dodatnih strokovnih delavcev iščemo možnosti (A58)). Tiste starše, ki ne želijo sodelovati, svetovalna delavka večkrat pokliče, pokaže, kako otrok sodeluje z njo, če to dovolijo (Tisti, ki ne želijo, jih večkrat pokličem. Pokažem, če dovolijo, da otroka vzamem ven iz oddelka in sodeluje z mano (G51)). Pri tistih, ki ne želijo, pa tudi čez čas poskusijo znova (Pri tistih, ki ne želijo, ne sprejmejo, ampak potem čez čas zopet poskusimo (H21)). Vedno pa svetovalni delavci iščejo povezave s starši, poskusijo pridobiti starše za sodelovanje (Načeloma vedno iščemo povezave s starši (A79))/(Tisti, ki pridejo po pomoč. Samo ne pridejo vsi (A80)). Pri starših, ki se sami ne odločijo za pomoč, se svetovalni delavci potrudijo tako, da imajo **več pogovorov**. Naredijo več srečanj (Naredimo več srečanj (A61))/(Na pogovornih urah, skupni sestanki (K46)). Včasih je svetovalna delavka sama z njimi, če jim je lažje govoriti. Prakticirajo pa tudi tako, da se pogovorijo vsi, vzgojitelj, starši in svetovalna delavka (Včasih sem sama z njimi, ker je lažje govoriti (A61))/(Practiciramo včasih tako, da se pogovorimo vzgojitelj, starš, jaz (A60)). V vrtcu iščejo možnosti, kako je staršem lažje govoriti (Takrat lahko začnemo delati, do tja pa iščemo variante, kaj jim je lažje – ali da govorijo samo z mano, ali samo z ravnateljem, ali samo z vzgojiteljem (A63)). Težko pridejo v stik s tistimi starši, ki ne zaznavajo nobenih potreb, da bi se otroka usmerilo (Težje je priti v stik s starši, ko ne zaznavajo nobenih potreb, da bi se otroka usmerilo, ne vidijo težav (E22)). S starši, ki bi morali otroka imeti v razvojnem oddelku, vendar so ostali v rednih oddelkih, se svetovalne delavke večkrat srečajo (Ti otroci, ki imajo neprimerne programe, se večkrat srečamo. Imajo pa tudi z mobilno pedagoginjo srečanja (D56)). Starše poskušajo pridobiti za sodelovanje (Jih poskušamo na tak in drugačen način prepričati za sodelovanje (I42)). Saj so dolžni iskati stik s starši (Če niso pripravljeni, smo dolžni iskati stik z njimi (J89)). Usklajujejo termine, dokler se ne uskladijo (Iščemo skupne termine, kdaj bi se lahko uskladili (J91))/(Trudimo se večkrat, dogovarjamo se, včasih tudi en mesec, da najdemo skupni termin (J92)). V vrtcih imajo tudi **izobraževanje strokovnih delavcev**, vrtec pošlje strokovne delavke na izobraževanja drugam ali pa pridejo strokovnjaki v vrtec predavat (Imamo pa tudi mi strokovne aktivne otrok s posebnimi potrebami, vsako leto imamo eno tematiko na podlagi tega (F59))/(Strokovnim delavkam nudimo izobraževanja, ki jih potrebujejo, znotraj vrtca organiziram osem urna izobraževanja (D62)).

METODE DELA

Staršem je treba zagotoviti **varen prostor** (*Sploh tam, kjer bi lahko bile težave, s sprejemanjem (F15))/(Pripravim čas, varen prostor – dobro vzdušje (F14)*). Da lahko svetovalne delavke dobro sodelujejo s starši, je potreben odnos zaupanja in varnost (*Lepo tečejo sestanki, ampak pomembno je zaradi tega, ker se mi zdi najbolj pomemben ta zaupen odnos s starši (N67))/(Pomembno je, da jim zagotovimo varen prostor, kjer bomo te informacije sporočili (H16)*). Pogovori s starši o otroku so vedno težki, zato je pomembno, da svetovalna delavka pove najprej otrokova pozitivna področja, kje je otrok dober (*Saj negativno govoriti o otrocih jih še bolj odbije, povemo, kje se je utrdil, na katerih področjih, in kje ima še potrebo (D53))/(Predstavijo se najprej močna področja, potem splošno, kje zaznavamo da so odstopanja pri otroku (G16))/(Ampak je treba razmišljati tudi, kje ta otrok dobro funkcioniра, ne samo, kaj je naredil narobe (N148)*). Vsaka **svetovalna delavka ima svoj način dela**, svetovalna delavka predstavi staršem otrokove ovire, tako kot jih ona vidi (*Biti moramo realni pri svojem delu (G29))/(Pomembno je, da povemo staršem tako, kot je (N85)*), izhaja iz otrokovih situacij, konkretnih primerov, je strokovna pri svojem delu, je empatična (*Imam konkretne primere situacije, iz katerih izhajam, tako tudi starši čutijo, da sem strokovna (A23))/(Izhajati iz situacije, kakršna je. Kaj lahko ponudimo staršem (N150))/(Na empatičen način sporočimo dejstva (H20)*). Vloga svetovalne delavke je tudi ta, da **osebno vodi**, da se starši pogovarjajo, da se med seboj slišijo (*Se pogovarjati, se slišati (G37))/(Da vsi vse razumemo (G38)*). Govori o svojih opažanjih, brez postavljanja diagnoz (*Veliko delamo na tem, da govorimo brez postavljanja diagnoz (J12))/(Nikoli ne govorimo o diagnozah, samo o opažanjih (L24)*). Dela na način, da vabi vsakega uporabnika, da doda svoj del k rešitvi, saj so sogovorniki (*Vsak mora dodati svoj del, saj smo sogovorniki (G28))/(Vsi smo enakovredni sogovorniki (G35))/(Tukaj se mi zdi, da je najbolje, da imamo vsi možnost govoriti (G36))/(Vsakemu prepustimo besedo, da lahko pove, kar želi (G74)*). Način dela nekaterih svetovalnih delavk je sodelovalen in delajo na tem, da je povezovalen (*Sodelovalen (J48))/(Želim si, da bi bil moj način dela povezovalen (J47)*). Omogoča odprto komunikacijo (*Da omogoča možnost odprte komunikacije (J49))/(Odprta komunikacija (E13)*). Svetovalna delavka staršem prisluhne (*Je zelo pomembno, da se staršem prisluhne (N19))/(Zelo pomembno, da se jim na začetku res prisluhne in nameni veliko pozornosti staršem (K41)*). Svetovalna delavka pri svojem delu aktivno posluša in povzema (*Aktivno poslušanje (K12))/(Povzemanje (K13)*). Ena od svetovalnih delavk vidi sodelovanje s starši kot nekaj pozitivnega, kot pomembno sodelovanje (*Pozitivne izkušnje imam s starši. Na sočuten način*

poveš, na empatičen način (J67)). Svetovalna delavka se mora zavedati, da so različni ljudje in kar deluje pri enih, ne pomeni, da bo tudi pri drugih. Tako da mora individualno k vsakemu pristopiti s pristopom, ki bo blizu vsakemu posebej (*Pomembno je, da se zavedamo, da smo ljudje različni in da tisto, kar deluje pri nas, ne pomeni, da bo delovalo pri njih, treba je preizkušati druge stvari, dokler niso take, ki ustrezajo (G75)/(Načela dela, treba je razumeti, starši in otroci potrebujejo pristop, ki bo njim blizu (N82))*). Svetovalna delavka mora biti previdna, ko pove staršem težke stvari, svoja opažanja o otroku, tudi zaradi tega, ker ne ve, kako bodo starši to sprejeli (*In to je težko povedati, moreš biti previden, kako to poveš. Sploh če pride do kakšnih takih reakcij, da te ne vrže preveč iz tira, ker se situacija poslabša (N87))*). Pomembno je, da je občutljiva do staršev (*Je pa pomembno tukaj, da smo občutljivi do staršev in z nekim občutkom pridemo do cilja (C4))*). Svetovalna delavka na začetku dela s starši **vzpostavi dogovor o sodelovanju**, govorijo o tem, kako bodo delali, kje so težave in kako naprej (*Ključno je vzpostaviti odnos s starši (I37))/(Vzpostavljanje stika (E14))*). Z vzpostavljenim dogovorom je tudi vzpostavljeno zaupanje, da starši povedo svetovalni delavki, kako delujejo doma (*Če je vzpostavljeno zaupanje, da ti povejo, kako je doma (H22))*). Prvi pogovor s starši svetovalna delavka vodi počasi, saj je težko govoriti o težkih stvareh (*Prvi pogovor s starši je pomemben, da gremo počasi (H19))/(Nasloviti to z naše strani, ta prvi korak se mi zdi najtežji (E23))*). Ko vzpostavijo sodelovanje, starši vidijo, da je svetovalna služba za podporo in pomoč njim (*Saj potem, ko vzpostavimo stik, vidijo, da je svetovalna služba podpora, pomoč (H23))*). Nekatere svetovalne delavke svoje delo **evalvirajo**, pri sodelavkah preverijo, ali razmišljajo prav ali potrebujejo še kaj in evalvirajo programe, ki jih naredijo, tako da pri starših preverijo, ali so ti programi zadovoljivi in kaj bi bilo treba spremeniti (*Preverjam pri sodelavkah, ali razmišljam prav, preverjam, ali sem jih prav razumela, kaj si želijo, kje potrebujejo podporo (J44))/(Imam tudi hospitacije, evalvacije programov (L17))*). Svetovalna delavka pri svojem delu uporablja **pohvale** (*Dostikrat pohvalim strokovne delavke (J46))*). Delo svetovalne delavke **je svetovalno delo**, pri svojem delu imajo svetovalne storitve, uporabljajo svetovalne metode (*V tem delu imam tudi svetovalne storitve (L16))/(S pogovorom pa delam po svetovalnem delu (G34))/(Uporabljamo svetovalne metode (K11))*). **Krepijo starševsko moč**, da bodo starši zmogli tudi, ko bodo sami, da ne ostanejo sami (*Starše je treba opolnomočiti (N37))/(Da ne obstanejo nekje, sami (N38))/(Opolnomočiti starše, da se še kaj naredi (G48))/(Opolnomočenje (C7))*). Bistveno je krepitev moči staršev, da zmorejo z otrokom, ko so v stiski (*Bistveno je starše opolnomočiti, da morajo najprej oni sebe držati, da lahko potem pomagajo otroku (L44))/(Nekako, ker so v stiski, so zelo v stiski (D40))*) in pa krepiti moči otrokom, da tudi oni zmorejo (*Vključujemo se*

tudi v projekte, kolikor le lahko. Zdaj je tudi en projekt, da se otroke vključi v opolnomočenje (N52))/(Dobro je, da sami strokovni delavci iščemo za vsakega posameznega otroka poti do njega. Ni nujno, da smo v projektu, treba je samo raziskovati, iskati, kaj pri otroku deluje, saj se zelo hitro odzivajo na to (N54)). Krepi je treba moči tudi notranjemu timu, da dobro delajo, tudi vzgojiteljice (V teh primerih smo imeli tedenska srečanja, da smo opolnomočili notranji tim, potem smo se dogovorili, ali da same rečejo, da so v redu ali imamo srečanja manj pogosto (D51))/(Opolnomočiti starše in vzgojiteljice (N80)). Nekatere svetovalne delavke delajo na način **kapljičnega podajanja informacij**, da sproti po malem dodajajo informacije staršem in zraven ves čas preverjajo pri starših (Da sproti podajaš res po kapljicah stvari in hkrati preverjaš pri starših, delaš res na ravni odnosa, ker če to izgubiš, sta dva tabora (D32))/(Po metodi kapljanja. Večkrat poskušamo jim to omeniti (K45)). Pri svojem delu delujejo **asertivno**, na asertiven način govorijo s starši v jaz stavkih. Družine otrok z ovirami so velikokrat odrinjene, zato bi bilo pomembno delati na **inkluziji** (Ker imamo močne statusne simbole, so te družine velikokrat odrinjene. Sploh, če so omejeni pri gibanju ... Mislim, da bi morali bolj delati na inkluziji (F95)).

SPREJEMANJE STARŠEV Z OTROKOVO OVIRO

Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro je **dolgotrajen proces**, starši lahko potrebujejo od meseca do treh let, da sprejmejo otrokovo oviro in so pripravljeni sodelovati z vrtcem (Ko starše soočimo s posebnostmi, potrebujemo od enega meseca do treh let, da se starši soočijo s posebnostjo otroka, odvisno je, kdaj so pripravljeni, da se soočijo (C9)). Starši po navadi zanikajo otrokovo oviro, ker težko sprejmejo oviro, potrebujejo več časa (Starši po navadi zanikajo, je težko, ker imajo težave s sprejemanjem dejstev, obrambni mehanizmi (K17))/(Konkretno za otroke z ovirami, nekateri starši zanikajo težave (M54))/(Potrebujejo več časa, jim ga pustimo (K47)). Starši potrebujejo čas, včasih se obrambno vedejo, zanikajo ovire, iščejo izgovore (Treba je tudi staršem pustiti čas, da pridejo do tega (I44))/(Včasih se obrambno vedejo. Včasih se počutijo napadene iz naše strani (M55)). Svetovalna delavka meni, da starši ne smejo obupati, če ima njihov otrok ovire (Uvid v imeti otroka, ki ima težave, ni treba zaradi tega obupati nad življenjem (C8)). Kadar se starši težko spoprimejo z otrokovo oviro, težko pride do sodelovanja, ker se vrtijo v krogu zanikanja (Tam, kjer so hude težave, je sodelovanje težje, kjer je ta krog sodelovanja težji, se kar vrtimo v zanikanju, v tem krogu (A32)). Tisti starši, ki imajo otroke, ki bi morali v razvojni oddelek, iščejo možnosti, kako bi ostali v rednem programu (Sploh pri tistih, ki imajo otroke z oviro v duševnem zdravju, ali tiste, ki jim že stroka pove, da bi otrok moral iti v prilagojen program, vendar

iščejo možnosti, kako bi prišli v redni program (D41))/(Zdi se mi, da je s temi starši najtežje, ti nam dostikrat kar uhajajo in ostajajo v rednih oddelkih (D42)). S starši, ki imajo otroka, ki bi moral v razvojni oddelok, se poskušajo večkrat srečati, saj je res pomembno za otroka, da pride v razvojni program, ker je otrokova ovira preveliko breme zanj v rednem programu (Čeprav imamo velikokrat srečanja. Se skupaj dobimo, poveš, da še kar ni dosegel tega kar bi mogel pri teh letih, tega razkoraka starši ne vidijo (D43)). Starši so v stiski in pričakovanju, da se bodo ovire omilile (Toliko so v stiski in v pričakovanju, da bo čarobna paličica rešila vse, da se bo otroku odprlo in bo vse v redu in bo kar poskočil v razvoju (D45)). Delati je treba v tempu staršev, bližnjic ni (Bližnjice ni, moramo iti v tempu, ki ga starši zmorejo (J28)). To je zahteven proces, za katerega si je treba vzeti čas (To je kar zahteven proces, vzeti si je treba čas (J63))/(Daljši proces je to (K18))/(Stvari ne moremo narediti čez noč, potrebujemo čas za to (J107)). Starši morajo čez **proces žalovanja**, v tem času je pomembno **razumevanje** (Jaz vedno pravim, da starši, ko se jim to pove, morajo čez proces žalovanja, to ni enostavno (N23)). Pomembno je, da se s starši pogovorimo, da si vzamejo čas (Zelo pomembno je, da si vzamemo čas, se pogovorimo, vedno pa damo čas staršem, se nam to obrestuje (N26)). Svetovalna delavka mora pridobiti **zaupanje staršev**, da lahko sodelujejo (Da smo z roko v roki in da pridobimo zaupanje staršev (N27)). Potem tudi starši sporočajo stvari, ki so pomembne (Ker nam potem oni tudi sporočajo stvari, ki so pomembne (N28))/(Pogovor vedno temelji na zaupnosti in odkritosti, ne da se reče doma je vse v redu, ampak moramo skupaj iskati rešitve in skupaj izhajati iz tega (G68)). Zaupanje je treba zgraditi (Pomembno je, da si zgradimo zaupanje. Da nam lahko zaupajo (J82)). V začetnih fazah je sicer težko, ker je svetovalna delavka tista, ki mora opozoriti na otrokov razvoj (V teh začetnih fazah je sicer bolj težko, ko je treba sporočiti, ker si ti tista prva oseba, ki opozori na otrokov razvoj (L34)). Starše je treba razumeti (Je treba razumeti starše in njihove odpore (L35)). Se zgodi, da tudi starši odklonijo pomoč, v začetnih fazah, potrebujejo več srečanj (Se zgodi tudi kdaj, da starši odklonijo to pomoč. Predvsem v začetnih fazah potrebujemo več srečanj. Potrebujemo včasih tudi leto, da določene stvari sprejmejo (L51)).

PODPORA IN POMOČ SVETOVALNI DELAVKI

Pri podpori je bistveno, da se **svetovalno delavko razbremenijo**, po navadi imajo svetovalne delavke sodelavko, s katero lahko govorijo, imajo možnost razbremenitve (Imam pa tudi jaz sogovornike v vrtcu, nisem sama (J41))/(Imam možnost razbremenitve (J42)). Pomaga jim

lahko strokovna delavka za dodatno pomoč, s katero sodelujeta (*Na konkretni ravni v oddelku imamo zraven še strokovno delavko za dodatno pomoč, s katero zelo dobro sodelujeva (I16)*). Lahko svetovalni delavki pomaga pri razbremenitvi tudi vodstvo vrtca, intervizijska skupina, razna izobraževanja (*Prav tako sodelujem z vodstvom vrtca (G40)/(Intervizijsko skupino imamo (L30))/(Potrudimo se tudi, da imamo izobraževanja (L31))*).

VLOGA STARŠEV V POSTOPKU USMERJANJA

Pri delu svetovalne delavke je najbolj pomembno, **da sodeluje s starši**, saj je vloga staršev v procesu ključna, vedno so aktivno vključeni, svetovalna delavka nič ne more brez njih (*Vloga staršev v procesu je ključna. Po prejšnjem zakonu smo starše usmerili, so pa vedno vključeni, vedno aktivno. Nič ne delamo brez njih (A48)/(Ključna, če starši ne sodelujejo, ni ničesar (K40))/(Tudi če mi želimo izvesti, pa se starš ne strinja, nismo nič naredili. Brez konsenza staršev ne gre (N91)*). Starši so tisti, ki se odločijo, ali bo otrok v postopku usmerjanja (*Starševska beseda je vedno zadnja (B23)*). Starši s svojo starševsko vlogo vplivajo na otroka, zato je pomembno, da se zavedajo svoje vloge pri pomoči otroku (*Najprej se starši morajo zavedati svoje vloge, so najpomembnejši, največji vpliv imajo na otroka, če ne bodo oni, ne bo nihče nič spremenil (N96)*). Najlažje je, ko **starši iščejo pomoč** in pridejo sami k svetovalni delavki po še dodatne možnosti (*Najlažje je, če starši sami začutijo problem in pridejo k nam samo še dodatno iskati možnosti, ki jih lahko še izkoristijo (A49)*). **Starši so opora otroku**, da mu nudijo čustveno podporo (*Naj se raje posvetijo otroku čustveno, da mu znajo nuditi podporo (F79)/(Da mu nudijo pristna naravna čustva, hodijo v naravo, se z otrokom ukvarjajo (F80)*). Ključna je vzgoja doma, starši so zgled otrokom (*Ključna je vzgoja doma, zgledi (I29)*).

POMOČ V OKVIRU VRTCA

Starši dobijo **pomoč v okviru vrtca**, preventivno imajo v vrtcih šolo za starše, glede na zanimanje izberejo teme. Na roditeljskih sestankih izpostavijo različne teme, za pomoč staršem imajo tudi pogovorne urice (*Preventiva so šole za starše (B42)/(Vrtec organizira teme glede na aktualnost. Pridejo sicer starši, ki se bolj zanimajo za vzgojo (B43)*). Včasih tudi svetovalni delavci svetujejo, kaj bi bilo dobro, v pomoč staršem pri otroku (*Včasih tudi mi svetujemo, kaj bi bilo dobro. Včasih se zmenimo tudi, kaj se še lahko doma naredi in kako to narediti (G67)*). Starši si tudi med sabo pomagajo, da se povežejo (*Veliko si tudi*

medsebojno pomagajo, da se povežejo (N137)). Skupin za samopomoč nimajo v vseh vrtcih (Skupin za starše nimamo, ker ne želijo biti izpostavljeni (N138)). Nekatere svetovalne delavke pa razmišljajo o kotičkih za starše, kjer bi se skupaj lahko učili, nekateri vrtci pa to že imajo (Razmišljala sem tudi o kotičkih prav za starše, kjer bi se lahko skupaj učili (N139)). Imajo tudi delavnice za starše (Veliko imamo neformalnih delavnic (A81)). Med sabo si starši delijo izkušnje, vzgojitelj pa doda strokovni pogled (Med sabo delijo izkušnje, konkretno navedejo primere, vzgojitelj pa predstavi strokovne poglede, kako oni to v vrtcu izvajajo (A83)). Nekateri vrtci imajo tudi preventivne programe, ki jih predstavijo staršem in tudi otrokom v oddelkih (Imamo preventivne programe, KEP program preventiv pred zlorabo in nasiljem. Naprej predstavimo staršem, potem pa ga izvajamo v skupinah z otroki (A85)). Odvisno je tudi od vzgojitelja, kako on začuti problematiko otrok z ovirami in jo želi deliti s starši (Veliko je odvisno od vzgojitelja, kako on začuti problematiko in kako se jo upa lotiti (A86)). Zbirajo zunanje strokovnjake, ki imajo različna predavanja v vrtcu (Zbiramo zunanje strokovnjake, ki govorijo na temo različnosti, postavljanja mej, čustev, trme, podkrepljevanja, podpore (A89)). Nekatere svetovalne delavke spremljajo, preverjajo pri starših, katere teme, predavanja bi še potrebovali, potem pa napišejo in drugo leto izvedejo (Evalvacijsko spremljamo, potem pa napišem naprej, kaj bi potrebovali, pripravim za eno leto, potem pa naprej dodajam. Zdaj pripravljam za eno leto, kako podpreti čustven razvoj otroka (A90)). Pri izbiranju tem je pomembno, da so primerne, glede na otrokove ovire, oziroma glede na to, kaj starši potrebujejo (Če je to govorno z literaturo, navadno je pomembno, da izhajajo iz otroka. Primerno gradivo (D72))/(Razvojne teme so zelo aktualne (M67)). Svetovalne delavke dajo staršem kakšen nasvet, objavljajo članke (Da jim damo kakšen nasvet, kaj lahko poskusijo (H24))/(Bolj konkretni nasveti (H25))/(Starši se obračajo name, na spletni strani poskušam kakšne članke objaviti (I45))/(Poskušamo vedno konkretno povedati staršem (I54))/(Po navadi jaz pošljem na mail kakšne napotke, jezikovne, za grafomotoriko. Vedno vprašam, ali bi želeli, da jim pošljem, nikoli sama od sebe. Zelo pomembno je, na kakšen način staršem nekaj podeliš, poveš (N136)). Vprašanje pa je tudi, kaj so starši pripravljeni narediti (Prvo vprašanje je bolj, kaj so pripravljeni narediti (J104)). Kaj bi zmogli narediti drugače, v kateri situaciji drugače ravnati (Vprašam starše, kje bi zmogli narediti drugače. Kje bi zmogli drugače ravnati, v kateri situaciji in če bi zmogli drugače. (J105))/(Zdelo bi se mi pomembno, da bi se dalo staršem podpora v konkretnih situacijah (L75)). Nekatere svetovalne delavke svetujejo staršem, kako ravnati v posamezni situaciji (Svetovanje staršem (K56))/(Kako ravnati v posameznih situacijah (K57))/(Konkretni stvari, kje imajo težave, kaj lahko poskusijo doma (L70))/(Velikokrat se pogovarjamo, kako bi kaj doma speljali (M66)).

Potrebno je razumevanje različnosti med otroki s strani staršev, da so lahko drugačni v vedenju (*Razumevanje različnosti med otroki, da so lahko različni v reagiranju, po osebnosti (K58)*). Svetovalne delavke morajo nekaterim staršem osvetliti problem, da ga vidijo (*Pogovor o tem, da se staršem osvetli, da vidimo, za kaj gre (K59)*). Ponekod iščejo tudi prostovoljce, ki bi jim bili v podporo (*Iščemo tudi prostovoljce za delo doma, da bi jim bili v podporo (L73)*). Včasih je bilo prostovoljcev v vrtcih več, starši bi bili tudi zdaj veseli, če bi dobili pomoč, vendar ni odziva s strani prostovoljcev oziroma je le teh premalo (*Včasih je bilo tega veliko, eni starši bi bili sila veseli, če bi dobili pomoč, ampak ni toliko odziva (L74)*)/(*To se staršem tako razloži, kako pa to sprejmejo in izvajajo, pa je odvisno od njih (M68)*).

POMOČ ZUNAJ VRTCA

Pomoč, ki jo starši dobijo zunaj vrtca, je različna. Nekaj pomoči dobijo **na socialnih omrežjih**, kjer si med sabo pomagajo (*Socialna omrežja, kjer je nabor večjih skupin, je za take starše lahko pozitivna, si med seboj pomagajo, spoznajo prijatelje, se ne počutijo tako same. Sploh tisti, ki imajo otroke s hujšimi ovirami, potrebujejo druženje, saj velikokrat ostanejo sami (F94)*)/(*Pomoč lahko najdejo na internetu (K49)*). **Imajo tudi pomoč drugih institucij**, starši lahko dobijo pomoč pri psihologu, logopedu, v zdravstvenem domu (*Pri psihologu, logopedu (G64)*)/(*V zdravstvenem domu, pri pediatru (G65)*)/(*V zdravstvenem domu lahko dobimo pomoč. Pri pediatru (J94)*)/(*Pri psihologu, pri logopedu (J95)*). Starši lahko dobijo pomoč tudi v razvojnih ambulantah ali na Centru za zgodnjo obravnavo (*Razvojne ambulante, privatne – senzorna integracija (G66)*)/(*Centri za zgodnjo obravnavo (C11)*). Nekateri starši dobijo pomoč na Zavodu za gluhe in naglušne (*Na zavodu za gluhe in naglušne (J99)*)/(*Logopedске težave na zavodu za gluhe in naglušne (K52)*). Nekateri starši se obrnejo za pomoč za Izobraževalni center Pika, kjer staršem nudijo svetovanja, ali pa na kakšne druge nevladne organizacije (*Izobraževalni center Pika nudi svetovanja za starše (J100)*)/(*Kakšne nevladne organizacije (J101)*). Nekateri starši pa pomoč poiščejo na Centru mala ulica ali pri Zvezi prijateljev mladine (*Center mala ulica, Family land, Zveza prijateljev mladine, društva itd. (J102)*). Se pa tudi nekateri starši organizirajo v kakšna društva, kot je na primer Zveza sonček, svetovalne delavke jih usmerijo v podporne skupine (*Tudi starši se organizirajo v kakšna društva, zveza sonček ... če ima otrok specifično težavo, starše usmerimo še tudi na kakšno tako podporo, saj lahko dobijo podporo v smislu kot skupine za samopomoč (J103)*). Starši se povezujejo z različnimi institucijami za širšo podporo (*Povezujemo pa se z različnimi institucijami, če potrebujemo širšo podporo. Z določenimi se*

tudi večkrat srečujemo (L69)). Informacije, kje lahko dobijo pomoč zunaj vrtca, lahko starši dobijo prek vzgojiteljic, svetovalnih delavk (*Prek vzgojiteljev, veliko otrok je spremljanih tudi drugje, se mi zdi tudi tam dobijo informacije (I50)*). Nekateri starši pa lažje iščejo pomoč zunaj vrtca kot v okviru vrtca, saj se vrtcu ne želijo izpostavljati (*Se mi zdi vseeno lažje poiskati pomoč zunaj kakor pa znotraj vrtca, ker se mi zdi se težko izpostavijo (I51)*).

POMOČ, KI JO PREJMEJO STARŠI KOT PODPORO ZA RAVNANJE Z OTROKOM V DOMAČEM OKOLJU

Svetovalna delavka mora upoštevati tudi to, **kaj si starši lahko privoščijo v okviru svojih zmožnosti v domačem okolju** (*Najprej preverim, kakšne možnosti sploh imajo doma (B45)*). Nekateri starši ne morejo voziti svojih otrok na dodatne storitve, ki bi jih otrok lahko imel zraven vrtca (*Nekatere starše imamo, ki tudi nimajo možnosti ali lahko otroka nekam vozijo oziroma je za njih to še večja stiska (B46)*). Svetovalna delavka mora biti občutljiva za možnosti staršev (*Moraš biti občutljiv za to in pretehtati kaj potrebujejo bolj, kaj je najboljše za otroka. Za šolstvo ti nekatere stvari pripadajo (B47)*). Svetovalna delavka se mora približati družini, da res vidi, kaj je najbolje za celo družino (*V vrtcu pa je težko, ker jih morajo sami peljati v prilagojen program. Moraš izhajati iz kod družina prihaja, moraš se ji približati (B48)*). **Starši naj se doma posvetijo otrokom**, da so dejansko z otroki, se družijo z njimi (*Doma pa so lahko z njimi in dejansko so, se družijo in se imajo dobro (E24)*). Otroci v vrtcu dobijo dovolj dodatne strokovne pomoči (*Lahko jim predamo kakšno informacijo, kako izvajati, vendar v vrtcu pokrivamo različna področja in dejansko je otrokom vrtec kot služba (E26)*). Pomembno je, da so doma skupaj z otrokom, da ne razmišljajo o tem, katere vse vaje je potrebno narediti, ampak da imajo doma tudi čas zase, ker so otroci že preveč obremenjeni z ostalimi dodatnimi pomočmi, ki jih imajo v vrtcu in zunaj vrtca (*Pomembno je, da so starši, da so z otrokom (E27)*). Nekateri vrtci ne želijo preveč posegati v domače okolje staršev, ker so lahko starši preveč obremenjeni z ostalimi storitvami poleg vrtca (*Kaj pomeni, kako delujejo, če imajo starši vsega preveč, pa tudi ne želimo potem preveč posegati (G69)*)/(*Ker so preveč nasičeni z vsem (G70)*). Otroci potrebujejo več razumevanja s strani staršev, sprejemanje težav (*Otroci z ovirami, ki potrebujejo še dodatno spodbudo iz strani staršev, več razumevanja, sprejemanja težav (M68)*).

5. RAZPRAVA O RAZISKOVALNIH VPRAŠANJIH

KAKO RAVNAJO SVETOVALNE DELAVKE V PROCESU SVETOVANJA STARŠEM, KI IMAJO OTROKA Z ODLOČBO O USMERJANJU?

Socialna delavka in vzgojiteljica med postopkom ves čas sodelujeta tako med seboj kot s starši. Nov Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami je svetovalnim delavkam prinesel kar nekaj sprememb, saj ne bodo več pošiljali dokumentacije na Zavod za šolstvo in razvojno ambulanto. Odpirajo se namreč Centri za zgodnjo obravnavo, kjer bodo različni strokovnjaki, ki bodo spremljali otroka od začetka usmerjanja do konca, dokler otrok ne dobi odločbe o usmerjanju. Pogovor s starši pa je pomemben zato, ker je staršem treba približati dodatno strokovno pomoč, da se zavedajo, kaj bo to otroku doprineslo. Lerner, Lowenthal in Egan (2003 str. 6) v svoji knjigi poudarijo, da je zgodnja usmeritev posebej pomembna, saj so otrokova zgodnja predšolska leta ključnega pomena za vzpostavitev temeljev učenja in čustvenega razvoja. Tako kot meni tudi Opara (2015, str. 48) ob nujenju ustrezne pomoči in prilagoditve lahko otroci z ovirami dosegajo boljše dosežke kot brez pomoči. Pomembno je, da se otrokom zagotovi ustrezna podpora. Ko otrok dobi odločbo o usmerjanju, pa zanj strokovna skupina pripravi tudi individualni načrt, kar je pomembno za vsakega otroka, saj lahko potem spremljajo otrokov napredek, prilagajajo cilje in ves čas sproti evalvirajo dogajanje. Za otroka je to pomembno v tem, da se otroku prilagodi program v vrtcu njegovim zmožnostim. Cilj vsake usmeritve pa Lerner, Lowenthal in Egan (2003, str. 41) opredelijo kot trdno partnerstvo z družino, saj dobra podpora pomaga družini in otroku. Pri sodelovanju z družino pa je pomembno, da svetovalni delavci razumejo raznolikost družin in otrok ter se poskušajo približati družini (Devjak in Berčnik, 2018, str. 127).

KAKŠNA JE VLOGA SVETOVALNE DELAVKE V POSTOPKU USMERJANJA OTROK?

V veliki večini svetovalne delavke svojo vlogo opisujejo kot spremljanje skupine in otrok. Otrokom je to v pomoč v tem, da ko opazijo otroka z ovirami, ta otrok, ki ne zmore slediti skupini, dobi dodatno strokovno pomoč in se začne postopek usmerjanja. Skupaj z vzgojiteljico govorita o spremljanju otrok in potem vse te informacije preneseta na sestanke s starši. Vloga svetovalne delavke pa je tudi težka v tem, da mora skupaj z vzgojiteljico staršem predstaviti otrokove ovire, kot jih opazijo v vrtcu. Skozi proces dela pa je svetovalna delavka

tudi podpora in pomoč vzgojiteljici, spodbuja vzgojiteljico, skupaj sodelujeta. Prav tako pa je tudi podpora staršem, skozi pogovor, svetovanje. Svetovalne delavke svojo vlogo opišejo tudi kot koordinator med starši in strokovnimi delavci v vrtcu. Naj bi bil koordinator vodja izvirnega delovnega projekta pomoči, ki bi se moral vzpostaviti pri vsakem otroku, ki je v postopku usmerjanja. Kot pravijo Čačinovič Vogrinčič idr. (2015, str. 9), se mora svetovalna delavka povezovati z vsemi in dejansko koordinira in povezuje starše z vzgojiteljicami in ostale institucije spet s starši in vzgojiteljicami, je posrednik med njimi. Pomembno pa je, da definira odnos z vsemi udeleženi kot delovni odnos, saj je to opora svetovalni delavki in pogovor, ki omogoča sooblikovanje dobrih izidov. Je pa vloga svetovalne delavke včasih lahko tudi bolj organizacijska, sklicuje sestanke. So pa svetovalne delavke vedno na voljo za pogovor. Saj starši potrebujejo pomoč, nekoga, na koga se lahko obrnejo. Bailey (2012, str. 123) v svoji knjigi pove, da je staršem pri spoprijemanju z otrokovo oviro težko govoriti s svojimi bližnjimi, velikokrat se raje zatečejo k strokovni osebi, ki jim prisluhne, jih ne obsoja in pomaga z informacijami, kam se obrniti po pomoč. Zato je pomembno, kakšno pomoč prejmejo.

KAKŠNE METODE DELA PRI SVOJEM DELU UPORABLJAJO SVETOVALNE DELAVKE?

Vsaka svetovalna delavka ima svoj način dela, težko je, da bi kakorkoli posplošila načine dela. So pa v večini svetovalne delavke povedale, da so pri svojem delu strokovne. Čisto na začetku pa je pomembno, da skupaj s starši svetovalna delavka vzpostavi delovni odnos, kjer zajame vse elemente delovnega odnosa (Lussi 1991, Bouwkamp in Vries 1995, Saleebey 1997, Hoffman 1994, Rosenfeld 1993, Andersen 1994 v Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl, Možina 2015, str. 9). Večina strokovnih delavk je pri svojem delu omenila empatijo, ki se jim je zdela zelo pomembna. Prav tako Dragoš in Rihter (2017, str. 2) v svojem članku opišeta empatijo kot nekaj zelo pomembnega pri strokovnem delu, citirata Bakerjevo (2003, str. 141 v Dragoš in Rihter 2017, str.2) definicijo empatije, ki je mednarodno sprejeta v socialnem delu. V tem pogledu je empatija kot lepilo, saj omogoča, da je socialno življenje sploh možno. Saj se strokovnjak odziva tako, da je odziv bolj prilagojen uporabniku kot pa strokovnjaku samemu. Po načelu interpozicije po Lussiju (1991 v 2015, str. 11) svetovalna delavka ravna empatično, se osebno odzove na dogajanje v odnosu. Svetovalne delavke se trudijo, da bi osebno vodile, kot pravi Vriesov koncept (1995 v 2015, str. 10), je naloga svetovalne delavke, da osebno vodi k dogovorjenim in uresničljivim rešitvam. Vodi k postopnemu oblikovanju želenih izidov z odprto komunikacijo, se pa svetovalna delavka tudi osebno odziva, saj podeli

svoje izkušnje. Se pa svetovalne delavke pridružijo staršem tam, kjer so, omogočajo odprto komunikacijo, da ima vsak možnost povedati, kar želi in dodati svoj del k rešitvi. Aktivno poslušajo in povzemajo, kar kot pomembno omenita tudi Dukes in Smith (2007, str. 16, 17). Omenita pa tudi pomembnost preokvirjanja. Povesta tudi, da je pomembno, da strokovni delavec razume, kako se starši počutijo. Z vzpostavljenim dogovorom pa se potem vzpostavi tudi varen prostor in zaupanje. Svetovalne delavke svoje delo tudi evalvirajo. Ves čas pa krepijo starševsko in otrokovo moč. Krepijo pa tudi vzgojiteljice, da zmorejo v skupini z otroki in pri sestankih s starši. Veliko svetovalnih delavk je omenilo pri načinu dela, da staršem kapljično podajajo informacije in zraven ves čas preverjajo razumevanje. Veliko pa se dela tudi na inkluziji tako otrok z ovirami kot njihovih staršev. Menim pa, da bi morali še bolj poglobljeno delati na tem. Opara (2015, str. 44) pravi, da zdaj vidimo otroke z ovirami ne več kot drugačne, ampak kot različne, saj so mnogo bolj podobni svojim vrstnikom kot pa od njih različni. Menim, da je to že lahko res, vendar se mi zdi, da bo treba še kar veliko govoriti o razlikosti med ljudmi, da bodo res otroci med seboj različni in ne bo več drugačnih.

KAKŠNO POMOČ DOBIJO STARŠI S STRANI SVETOVALNIH DELAVK V VRTCU?

Staršem je zagotovljena pomoč s strani svetovalne delavke kadarkoli jo želijo. Svetovalne delavke so dosegljive tudi na telefon, tako da nekateri starši dobijo pomoč oziroma kakšen nasvet tudi prek telefonskega pogovora. Kot pomoč svetovalne delavke opredeljujejo pogovore, svetovanja. V večini pravijo, da so pogovori tisto, kar starši potrebujejo. Tako pravijo tudi Čačinovič Vogrinčič idr. (2008, str. 20–22), da so za vrtec pomembni sogovorniki starši, saj skupaj z vrtcem soustvarjajo. Pomembno pa je tudi, da se starši opirajo na svetovalne delavke in obratno. Saj lahko svetovalna delavka pomaga staršem pri otroku, raziskuje, prepoznava njihove potrebe, strokovno pomoč nudi pri povezovanju v mrežo soustvarjanja in dobrega sodelovanja z vsemi. Njena naloga je tudi zagotavljanje pogovornih ur, kjer se starši lahko obrnejo nanjo (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 20–22). Starši imajo tudi zagotovljeno pomoč v okviru vrtca, zagotovljene imajo šole za starše, kjer imajo predstavljene teme, ki jih zanimajo. Nekateri starši se med seboj povežejo kot podporne skupine in si pomagajo. Imajo tudi različna predavanja za starše v okviru vrtca. Svetovalne delavke lahko dajo staršem tudi literaturo, ki jih zanima, kakšne članke. Svetovalne delavke pa usmerijo starše tudi zunaj vrtca po pomoč, ki jo potrebujejo. Nekatere svetovalne delavke povedo, da starši pogosto iščejo pomoč na socialnih omrežjih, kjer si med seboj pomagajo. Svetovalne delavke pa starše usmerijo po pomoč v Zdravstvene domove, k psihologu, logopedu, odvisno kakšno pomoč potrebujejo. Nekateri starši se obrnejo na Zavod za gluhe in

naglušne. Nekateri starši poiščejo pomoč na Centru mala ulica ali pri Zvezi prijateljev mladine. Se pa starši povezujejo z različnimi institucijami za širšo podporo. Podpora družinam je res pomembna, ko pa se potrebe staršev in otroka spremenijo in zahtevajo druge strokovnjake, jim je treba ponuditi najboljšo podporo. Družinski člani iščejo različno podporo iz različnih virov, da bi se lahko spoprijeli s težavami (Hunter-Carsch, Yonca, Cooper, Sage, 2006, str. 54–55). Nekateri strokovne delavke pa podprejo starše za ravnanje tudi v domačem okolju, čeprav se jim zdi, da so že preveč obremenjeni iz vseh strani z nasveti, kako delovati. Nekaterim svetovalnim delavkam se zdi, da je pomembno, da so doma starši in ne strokovnjaki za otroka. Tako lahko doma tudi uživajo in preživljajo čas med seboj, ki se mi zdi bolj koristen, glede na vse storitve, ki jih poleg vrtca starši in otroci obiskujejo. Ni pa mogoče dati staršem navodil, kaj bo vplivalo na otrokov razvoj, saj je vsak otrok drugačen, tako da mora vsak starš ugotoviti, kaj njegovemu otroku najbolj ustreza in kaj ne (Hornsby, 2007, str. 59).

KAKŠNA JE VLOGA STARŠEV V POSTOPKU USMERJANJA ?

Vse svetovalne delavke so opisale vlogo staršev kot ključno v procesu usmerjanja. Res je, da se starši odločajo o svojih otrocih, svetovalna delavka brez staršev ničesar ne more storiti sama. Dobro je, če ima otrok z oviro možnost biti vključen v postopke usmerjanja in dodatne strokovne pomoči, dobro pa je tudi, da se starši s tem strinjajo, saj so starši otrokova opora. Svetovalne delavke poudarjajo pomembnost aktivno vključenih staršev, saj le tako lahko sodelujejo oziroma sodelovanje poteka iz obeh smeri. Aktivno vključeni starši so prvi temelj in usmerjevalci pri delu z otroki, saj jih oni najbolj poznajo (Logar, 2010, str. 38). Aktivna vključenost staršev pomaga tudi pri tem, da svetovalne delavke bolje spoznajo otroke, kar pa je za prilagoditve v vrtcu pomembno, da se otroku zagotovi najboljša možna pomoč. Aktivna vključenost staršev pa je pomembna tudi iz stališča delovnega odnosa, saj omogoča, da vsi med seboj soustvarjajo in da vsak posameznik doda svoj del k rešitvi.

NA KAKŠEN NAČIN SVETOVALNA DELAVKA POMAGA STARŠEM V PROCESU USMERJANJA?

Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro je dolgotrajen proces, saj je individualno odvisno od staršev, koliko časa bodo potrebovali za sprejetje otrokove ovire. Je pa to zahteven proces, za katerega si je treba vzeti čas, saj morajo starši čez proces žalovanja. Vsa čustva, ki jih starša z otrokom z oviro čutita, so popolnoma sprejemljiva. Staršem je treba zagotoviti zadostno podporo in pomoč (Wall, 2011, str. 45). V tem procesu pa potrebujejo, da jih svetovalna

delavka razume, zato je treba razumeti družino kot sistem. Enako v svoji knjigi povesta Devjak in Berčnik (2018, str. 178), družina ima velik vpliv na otrokovo življenje, saj je prva s katero otrok naveže stik, pomembni so ti odnosi med starši in otrokom, saj lahko v teh odnosih svetovalna delavka začne raziskovati. V mnogih primerih pa morajo starši skozi čustva žalovanja, soočanja z različnimi strokovnjaki, starši doživijo zmedo, zato je še toliko bolj pomembno, da jim je svetovalna delavka v tem procesu v podporo. Različni starši se vsak po svoje spopadajo z otrokovo oviro, pomembno je, da jih svetovalna delavka spoštuje in razume (Carpenter in Egerton, 2007, str. 19). Pozitivne besede staršem so tiste, ki opogumljajo, dodajajo moč. Pomembno je, da se svetovalna delavka pridruži družini in skupaj odkrivajo rešitve (Čačinovič Vogrinčič idr., 2015, str. 8). Najpomembnejša pomoč svetovalne delavke staršem, ki imajo otroka z oviro in so začeli s postopkom usmerjanja, je, da jim je opora in podpora v postopku. Glede na raziskavo menim, da svetovalne delavke, s katerimi sem opravila intervju, spoštujejo čas, ki ga starši potrebujejo, da se spoprimejo z otrokovo oviro in začnejo s postopkom usmerjanja. Menim pa tudi, da starši dobijo ustrezno pomoč in podporo pri svetovalnih delavkah, v načinu svetovanja, s pogovori in s samo dostopnostjo svetovalne delavke.

6. SKLEPI

- Ravnanja svetovalne delavke v procesu svetovanja staršem otrok z odločbo o usmerjanju

Nekateri starši že pred vpisom v vrtec vedo, da bo njihov otrok potreboval dodatno strokovno pomoč, ker so že sami opazili določene otrokove ovire.

V nekaterih primerih svetovalna delavka in vzgojiteljica opazita otrokove ovire v vrtcu, na kar morata opozoriti otrokove starše, če je usmerjanje potrebno.

Starše vzgojiteljica in svetovalna delavka seznanita s postopkom usmerjanja. V postopku sta staršem tudi ves čas na voljo.

Z novim zakonom ZOPOPP se je vlaganje dokumentacije spremenilo, in sicer se vloga za odločbo o usmerjanju ne odda več na Zavod za šolstvo, ampak na Centre za zgodnjo obravnavo, kar pomeni, da bodo starši odšli do pediatra, ki jih bo napotil na Center za zgodnjo obravnavo, kjer bo otrok dobil odločbo o usmerjanju, če bo to potreboval.

Pomembna je zgodnja usmeritev, da se otrokom v predšolskem obdobju čim hitreje zagotovi dodatna strokovna pomoč, saj je to ključnega pomena za podporo otrokovemu čustvenemu razvoju in temeljev učenja.

- Vloga svetovalne delavke v postopku usmerjanja otrok

Vloga svetovalne delavke je, da spremlja otroke v oddelkih, pomaga vzgojiteljici pri prepoznavanju otrokovih ovir.

Svetovalna delavka ves čas postopka sodeluje z vzgojiteljico, si med seboj izmenjujeta opažanja in se podpirata v procesu usmerjanja.

Svetovalna delavka je skozi proces tudi podpora staršem, nekateri starši potrebujejo več pogovorov, več podpore kot drugi starši.

Svetovalna delavka je koordinator med starši in vzgojiteljicami in drugimi strokovnimi delavkami v vrtcu, povezuje pa tudi ostale institucije z vrtcem.

- Metode dela svetovalne delavke

Večina svetovalnih delavk, ki so sodelovale v raziskavi, pri svojem delu aktivno poslušajo in povzemajo.

Večina svetovalnih delavk, ki so sodelovale v raziskavi, so pri svojem delu empatične.

Svetovalne delavke, ki sodelujejo v raziskavi, se trudijo, da osebno vodijo starše k dogovorjenim in uresničljivim rešitvam.

Pomembno je, da svetovalna delavka s starši najprej vzpostavi delovni odnos, saj se z vzpostavljenim delovnim odnosom vzpostavi tudi varen prostor in zaupanje.

Skoraj vse svetovalne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, se pridružujejo staršem tam, kjer so, omogočajo odprto komunikacijo, da lahko vsak doda svoj delež k rešitvi.

Vse svetovalne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, delajo tako, da krepijo moč staršev in otrok.

Skoraj vse svetovalne delavke, ki so sodelovale v raziskavi, svoje delo evalvirajo.

- Oblike pomoči staršem s strani svetovalnih delavk v vrtcu

V okviru vrtca starši dobijo pomoč v obliki izobraževanj, šole za starše, govorilnih ur.

Starši imajo zagotovljeno pomoč svetovalne delavke, kadar želijo, ker so jim ves čas na voljo. Svetovalne delavke so večinoma dosegljive tudi na telefon, kjer opravijo s starši tudi telefonske pogovore.

Nekateri starši pa se za pomoč povežejo med seboj v podporne skupine.

Svetovalne delavke starše usmerijo tudi zunaj vrtca k drugim strokovnjakom in drugim institucijam, če se jim zdi, da bi starši potrebovali še drugo pomoč.

- Vloga staršev v postopku usmerjanja

Vloga staršev v postopku usmerjanja je ključna, saj svetovalne delavke brez njih same ne morejo speljati procesa usmerjanja otroka.

Pomembno je, da se starši zavedajo, kaj doprineseta dodatna strokovna pomoč in postopek usmerjanja otrokom.

Pomembno je timsko delo med starši in svetovalnimi delavkami.

Starši so ključna opora otroku.

- Na kakšen način svetovalna delavka pomaga staršem v procesu usmerjanja?

Svetovalna delavka pomaga staršem že s tem, da razume, da je spoprijemanje z otrokovo oviro dolgotrajen proces, da starši potrebujejo določen čas in jim ta čas zagotovijo.

Pomembno je zavedanje svetovalne delavke, da se starši spoprijemajo z različnimi čustvi, pogosto tudi jezo, kar je del naravnega procesa.

Največja pomoč staršem, ko se spoprijemajo z otrokovo oviro, je, da so jim svetovalne delavke v podporo s pogovori in svetovanjem.

7. PREDLOGI

Predlogi za praktično delovanje:

- Svetovalne delavke naj upoštevajo čas, ki ga starši potrebujejo za spoprijemanje z otrokovimi ovirami.
- Svetovalne delavke naj se povezujejo tudi z zunanjimi institucijami, saj se staršem s tem omogoča več podpore in pomoči.
- Svetovalne delavke naj spodbujajo starše za sprejetje dodatne strokovne pomoči otrokom v predšolskem obdobju, saj je to obdobje ključno za razvoj otrok.

Predlogi za nadaljnje raziskovanje:

- Predlagam, da se raziskava izvede čez približno eno leto ali malo več, ko bo ZOPOPP že dobro v uporabi in se bodo pokazali kakšni boljši predlogi ali pomanjkljivosti, ki bi jih lahko primerjali s starim zakonom.
- Predlagam, da se raziskava izvede še s starši, saj bi bilo zanimivo videti njihov pogled oziroma kako oni doživljajo sodelovanje s svetovalnimi delavkami in kaj predlagajo za razvoj dela na tem področju.

8. SEZNAM VIROV

- Antič, S., (2011). *Sodoben vrtec – zadovoljni starši*. Ljubljana. Pedagoški inštitut.
- Bailey, G., (2012). *Emotional Well-being for Children with Special Educational Needs and Disabilities*. London. Sage.
- Bouwkamp, R., Bouwkamp, S., (2014). *Blizu doma*. Priročnik za delo z družino. Ljubljana. Inštitut za družinsko terapijo.
- Brady, A., Evans, T. (1995). *Playing together: integrating children with special needs into pre-school groups*. Wrexham. Wales Pre-school.
- Carr, A. (2012). *Family therapy: concepts, process and practice*. Chichester. Wiley-Blackwell.
- Čačinovič Vogrinčič et al., (2008). *Programske smernice*. Svetovalna služba v vrtcu. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Čačinovič Vogrinčič, G., (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana. Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2015), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana. Fakulteta za socialno delo.
- Devjak, T., Berčnik, S., (2018). *Vzgoja predšolskega otroka*. Ljubljana. Pedagoška fakulteta.
- Divjak Zalokar, Z., (2008). *Otroci, mladostniki, starši*. Krško. Gora.
- Dragoš, S., Rihter, L., (2017). *Empatija in (izobraževanje za) socialno delo*. L. 56, št.1. Ljubljana. Fakulteta za socialno delo.
- Drobnič, J., (2018). *Kariera in osebe s posebnimi potrebami*. Koper. Založba Univerze na Primorskem.
- Gammer, C. (2009). *The child's voice in family therapy: a systemic perspective*. New York. W. W. Norton.
- Hornsby, B., (2007). *Overcoming Dyslexia*. Great Britain. Mackays of Chatham plc.

- Hunter-Carsch, M., Tiknaz Y., Copper, P., Sage, R., (2006). *Social, emotional, and behavioural difficulties*. London, New York. Continuum.
- Kobal Grum, D., Kobal B., (2006). *Zagotavljanje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje slepih in slabovidnih otrok v Sloveniji*. Ljubljana. Doms.
- Kocinski C., (2013). *The pocket occupational therapist for families of children with special needs*. London. Jessica Kingsley.
- Krstulović, G., (2012). *Družbena konstrukcija starševstva in skrb za otroke z ovirami*. L. 51, št. 6. Ljubljana. Fakulteta za socialno delo.
- Lishman J., Yuill, C., Brannan J., Gibson, A., (2014.) *Social work, an introduction*. London. Sage.
- MacIntyre, C., (2010). *Play for children with special needs: supporting children with learning differences*. London.
- Marjanovič Umek, L., (2008). *Sodoben vrtec : možnost za otrokov razvoj in zgodnje učenje*. Ljubljana. Filozofska fakulteta.
- Martin- Denham, S., (2015). *Teaching children and young people with special educational needs and disabilities*. Los Angeles. Sage.
- Mesec, B. (2013/2014). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I*. Študijsko gradivo. Ljubljana. Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N.(ur.). (2013). *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Mešl, N., Kodele, T., (2013). *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše*. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Montgomery. D., (2015). *Teaching gifted children with special education needs*. New York. Routledge.
- Novljan. E., (2004). *Sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami pri zgodnji obravnavi*. Ljubljana. Zveza Sožitje.

- Opara, B., (2015). *Dodatna strokovna pomoč in prilagoditve pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana. Centerkontura.
- Pavlovič, Z., (2015). *60 let podpore pri vzgoji, učenju in odraščanju*. Zbornik otrokovega simpozija ob 60-letnici Svetovalnega centra. Ljubljana. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
- Resman, M., Bečaj, J., Bezuč, T., Čacinovič Vogrinčič, G., Musek, J., (1999). *Svetovalno delo: v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Restoux, P., (2010). *Življenje z drugačnim otrokom*. Radovljica. DIDakta.
- Rogers, S. J., Dawson, G., Vismara, L. A. , (2012). *An early start for your child with autism*. New York. The Guilford Press.
- Rutar, D., (2015). *Hendikep, delo in družba: dodatno usposabljanje dijakov s posebnimi potrebami in zagotavljanje kakovosti prehajanja v delovna okolja*. Kamnik. CIRIUS.
- Rutar, D., (2017). *Inkluzija otrok s posebnimi potrebami, za družbeno pravičnost*. Kamnik. Cirius.
- Smith, T. (2006). *Families and children with special needs: professional and family partnerships*. Upper Saddle River.
- Šugman Bohinc, L., (2011). *Učenci z učnimi težavami*. Izvirni delovni projekt pomoči. Ljubljana. Fakulteta za socialno delo.
- Umek Marjanovič, L., Fekonja Pekljaj, U., (2008). *Sodoben vrtec: možnosti ta otrokov razvoj in zgodnje učenje*. Ljubljana. Filozofska fakulteta.
- Wall, K., (2011). *Special needs & early years*. London. Sage.
- Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami(ZOPOPP) 2019, Ur. l. RS, št. 41/17.
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), 2013, Ur. l. RS, št. 58/11, 40/12 – ZUJF, 90/12 in 41/17 – ZOPOPP).
- Zaviršek, D., (2000). *Hendikep kot kulturna travma*. Ljubljana. Založba Cf.

Zaviršek, D., Zorn, J., Videmšek, P., (2002). *Inovativne metode v socialnem delu. Opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana. Študentska založba.

Željeznov Seničar M., Šelih E., (2010). *Otroci s posebnimi potrebami v vrtcu*. Ljubljana. MiB d.o.o.

Željeznov Seničar, M., (2018). *Alternativne vzgoje in učne strategije v vrtcu: zbornik*. Ljubljana. MIB d.o.o.

9. PRILOGE

9.1 Vodila za intervju

1. Kako ravnate s starši v procesu usmerjanja?
2. Kako bi opisali svojo vlogo v procesu usmerjanja?
3. Kakšen je vaš način dela?
4. Na katere pristope se pri svojem delu opirate?
5. Kakšne pristope uporabljate v postopku?
6. Kako bi opisali sodelovanje s starši?
7. Kakšno pomoč/podporo dobijo starši iz vaše strani?
8. Kako bi opisali vlogo staršev? (teme: soustvarjanje pomoči, ...)
9. Kako starši sodelujejo z vami?
10. Na kakšen način se jih trudite pridobiti za sodelovanje?
11. Kje vse še starši lahko najdejo pomoč?
12. Kako podprete starše za ravnanje z otrokom v domačem okolju?

9.2 Odprto kodiranje

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	KATEGORIJA	TEMA
A1	Tako da imamo starše, ki samo opazijo pred nami	Starši opazijo otrokove ovire	Prepoznavanje otrokovih ovir	Proces usmerjanja.
A2	Ali pa pride otrok že v vrtec z določenimi težavami in potem mi samo usmerimo.	Prepoznavanje otroka z ovirami	Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja	Proces usmerjanja
A3	se pa tudi dogaja da v vrtcu opažamo odstopanja in po prejšnjem zakonu smo starše tudi usmerili naprej.	Prepoznavanje otroka z ovirami	Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja	Postopek usmerjanja otrok z ovirami
A4	Največ porabimo leto do dve da staršem predstavimo problem, situacijo, da je to širše kaj to pomeni za otroka. Zakaj bi rabil pomoč.	Predstavitve problemske situacije	Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja.	Proces usmerjanja
A5	Največ časa zgubimo s tem, po prejšnjem zakonu smo rabili tudi leto da je bil otrok usmerjen.	Dolgotrajen proces	Vodenje postopka usmerjanja otrok z ovirami	Proces usmerjanja
A6	Ljubljana ima na srečo tako usmerjeno, da dobi pomoč takoj je usmerjen, četudi nima še odločbe.	Otroku je pomoč takoj zagotovljena	Način dela v Ljubljani	Proces usmerjanja
B1	Začne se tako, da me vzgojiteljice opozorijo da opažajo odstopanja v razvoju.	Vzgojiteljica opozori svetovalno delavko na ovire pri otroku.	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
B3	Jaz pridobim soglasje od staršev če se strinjajo, da vodim neko poglobljeno opazovanje njihovega otroka	Soglasje staršev za opazovanje otroka.	Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja	Proces usmerjanja
B5	Svoja opažanja potem tudi povem.	Opažanja svetovalna delavka posreduje vzgojiteljici	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
B6	V primeru, da z vzgojiteljico ugotovitev, da se skladajo najina opazovanja, potem starše usmerim naprej k pediatri in on jih usmeri v razvojno ambulanto.	Napotitev k pediatriji.	Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja	Proces usmerjanja
B7	Druga stvar je, da dobimo že iz zdravstvenega doma neke ugotovitve, in potem odgovarjamo na lestvice, vprašalnike.	Odgovarjanje na lestvice, vprašalnike	Vodenje postopka usmerjanja	Proces usmerjanja
B8	Jaz opazujem, da dam najprej vzgojiteljicam podporo, in usmeritev.	Podpora in pomoč vzgojiteljicam	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
B9	Če se mi zdi da bi bilo dobro še iz zornega kroga strokovnjakov pogledat jih usmerim naprej.	Napotitev staršev k drugim strokovnjakom.	Vodenje postopka usmerjanja	Proces usmerjanja
C1	Ne ve kako bo sedaj ko so uvedli nov zakon, skrbi jo da bo čakanja še več.	Skrbi glede novega zakona	Nov zakon	Proces usmerjanja
C2	Sploh glede na to, da bo zdaj pediater tisti, ki bo odločal o odločbi in ne več Zavod za šolstvo.	Odločitev pediatra o usmerjanju.	Nov zakon	Proces usmerjanja
C3	Sedaj bodo centri za zgodnjo obravnavo, dokler pa niso centri vzpostavljeni, bodo iz razvojne ambulante postopali.	Novi centri za zgodnjo obravnavo	Nov zakon	Proces usmerjanja
D1	Prva stvar je, da me vzgojiteljica opozori. Praksa je taka da že v septembru, nekateri me že pri vpisu opozorijo na posebnosti otroka.	Seznanjanje svetovalne delavke z ovirami otrok.	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši.	Proces usmerjanja
D2	V septembru grem po skupinah, opozorim jih če opazijo posebnosti naj me pokličejo.	Povabilo svetovalne delavke vzgojiteljicam	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
D3	Sproti lahko opazujejo in se	Sporočanje opaženih ovir.	Sodelovanje med	Proces usmerjanja

	pripravijo pogovorne ure, če opazijo odstopanja me povabijo v skupino, najavim se pri vseh v septembru.		vzgojiteljico in svetovalno delavko	
D4	Ko opazijo posebnosti pri otroku pa grem na opazovanje. Skratka dvakrat trikrat grem v skupino, da dobim vse podatke.	Opazovanje otroka	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne delavke
D5	Potem pa tudi pogovor z vzgojiteljico, kaj opaža, kaj je naredila v tej smeri.	Pogovor med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
D7	Predstavim ji tudi kaj sem jaz opazila potem pa narediva načrt kako dalje.	Načrtovanje sodelovanja.	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
D8	Povabit starše, uskladiva termin z vzgojiteljico.	Povabilo staršev na pogovor	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši.	Proces usmerjanja
D9	Pokličem starše, napišem vabilo.	Svetovalna delavka napiše vabilo	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši.	Proces usmerjanja
D10	Potem se skupaj usedemo, danes smo imeli srečanje ki je bilo zelo prijetno.	Pogovor s starši	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši.	Proces usmerjanja
D11	Ravno so spoznali koliko jim prinese dodatna strokovna pomoč. Sploh ko jim predstaviš te pluse, ki jih bo otrok imel.	Pomen dodatne strokovne pomoči	Dodatna strokovna pomoč.	Proces usmerjanja
D13	Da je to v bistvu nadstandard vrtca, dodatna strokovna pomoč storitev, ko otroku lahko koristiš v tem predšolskem obdobju.	Nadstandard vrtca	Dodatna strokovna pomoč.	Proces usmerjanja
D14	Vabilo staršem, s koordiniranjem to, med starši in vzgojiteljico, takrat pa jim podamo informacije, vzgojiteljica in pomočnica pa dopolnita kar sem videla jaz.	Pogovor o opažanjih vrtca	seznanjenje staršev s postopkom usmerjanja	Proces usmerjanja
D15	Vedno pa želimo tudi, da nam starši povedo kako oni vidijo otroka, povedo kako je doma, kaj opažajo, ali se jim zdi to potrebno, ali bi mislili da bo to otroku pripomoglo.	Otrok v domačem okolju	seznanjenje staršev s postopkom usmerjanja	Proces usmerjanja
D16	Mi smo jih dolžni informirati, kaj opažamo, odločajo pa seveda starši kaj bodo naredili.	Informacije o opažanjih	seznanjenje staršev s postopkom usmerjanja	Proces usmerjanja
D17	Tako da starše opremimo v tej smeri.	Opremiti starše	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši.	Proces usmerjanja
D18	Da je to zgolj njihovo kako se bodo odločili, mi pa smo dolžni posredovati informacije, kot nasvet kaj vidimo in kaj svetujemo.	Posredovanje informacij staršem	seznanjenje staršev s postopkom usmerjanja	Proces usmerjanja
E1	Pred tem smo sodelovali tako, da nekateri so to že vedeli da bodo potrebovali dodatno strokovno pomoč, že takoj z vpisom so vedeli da ima otrok posebne potrebe in da bo potrebna dodatna strokovna pomoč	Starši so seznanjeni z dodatnimi potrebami otrok	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši.	Proces usmerjanja
E4	V tem primeru so prej povedali stopili v stik z nami,	Starši vzpostavili stik s svetovalno delavko	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši.	Proces usmerjanja
E5	Smo organizirali srečanje in začeli pogovor o tem.	Pogovor s starši	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši.	Proces usmerjanja

E6	Če pa je nastalo med letom ali na naš predlog, skupaj s starši, da vse vložijo, da pridobi odločbo. Smo pa najprej tako, da vzgojitelj pridejo do mene. Redko, da bi imela sama stik s starši.	Seznanitev svetovalne delavke o otroku z ovirami	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
E8	Prej so se oprli na vzgojitelje, potem ko smo vzpostavili stik o tem, da gre za odločbo pa smo skupaj sodelovali.	Skupno sodelovanje	Sodelovanje med vzgojiteljico, starši in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
F1	V bistvu je tako, da navadno jaz spremljam oddelke kot neka preventiva.	Opazovanje otrok kot preventiva	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
F3	Ali sama zaznam ali pa mi vzgojiteljice povejo. Če lahko pridem opazovat določenega otroka.	Opazovanje otrok kot preventiva	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
F4	Nekajkrat pridem, dam navodila, strategije, kot pomoč, da bi lažje premagoval težave, ki se opažajo skupaj z vzgojiteljicami.	Pomoč in podpora vzgojiteljici.	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
F5	Potem pa presodiva ali bi bilo smiselno staršem povedati, da bi otrok potreboval več pomoči, kot na primer dodatna strokovna pomoč, specialna pedagoginja, logoped. Če se odločiva da ja ,	Pogovor o smiselnosti usmerjanja	Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja.	Proces usmerjanja
F6	Potem dam prednost vzgojitelju, povabi starše na govorile ure.	Vzgojitelj povabi starše na pogovor	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši.	Proces usmerjanja
F7	Vzgojitelj predstavi problem.	Predstavitve problema staršem	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši.	Proces usmerjanja
F8	Že tako prej povemo na govorilnih, da naj starši na tem področju usmerjajo več energije. Skupaj pogledamo kako lahko otroku pomagamo skupaj s starši.	Soustvarjanje načrta pomoči.	Pomoč in podpora staršem.	Način dela svetovalne delavke.
F10	Če pa ni določenih napredkov po opazovanjih, ali pa že na začetku vidimo da ne bo šlo drugače, potem predlagamo da bi otrok rabil pomoč.	Potreba po odločbi o usmerjanju otrok z oviro.	Vodenje postopka usmerjanja otrok z oviro.	Proces usmerjanja
F11	Vzgojitelj to pove zaradi tega, ker je bližje staršem, saj se vsakodnevno videvajo,	Vzgojitelj sporoči staršem.	Sodelovanje med vzgojiteljem in svetovalno delavko ter starši.	Proces usmerjanja
F12	Kjer pa skupaj presodimo, da bi bilo dobro da vstopim jaz že pri prvem koraku. Potem povabim starše sem v pisarno.	Pogovor med starši in strokovnimi delavkami	Sodelovanje s starši in vzgojiteljico in svetovalno delavko.	Proces usmerjanja
F14	Pripravim čas, varen prostor – dobro vzdušje.	Zagotoviti prostor in čas za sodelovanje	Varen prostor	Metode dela
F15	Sploh tam kjer bi lahko bile težave, s sprejemanjem.	Težave s sprejemanjem	Varen prostor	Metode dela
F16	Povemo tako sploh pred novim zakonom, da je to zgolj namenjeno predšolskemu obdobju, ko bo otrok šel v šolo, se ne bo nikjer videlo, da je imel pomoč , če je ne bo več potreboval.	Pomoč namenjena samo v predšolskem obdobju	Odločba o usmerjanju v predšolskem obdobju.	Proces usmerjanja
F17	Da jim predstavimo da je zelo dobro da v tem predšolskem obdobju naredimo vse kar je mogoče. Da jim položimo na srce, da se tudi oni tega zavedajo, kar	Pomen podpore v predšolskem obdobju	Odločba o usmerjanju v predšolskem obdobju.	Proces usmerjanja

	bomo dali v tem obdobju bo popotnica za vse.			
F19	Da jemljejo to kot spodbudo, kot podporo otroku, da ni nič otrok zaznamovan, če ima dodatno strokovno pomoč, naša specialna pedagoginja jo imajo otroci zelo radi in glede na to da je veliko socialnih težav, veliko je logopedskih otrok, avtističnega spektra, ki rabijo veliko teh socialnih stikov dela.	Pomen podpore v predšolskem obdobju	Odločba o usmerjanju v predšolskem obdobju	Proces usmerjanja
F20	Jemlje več otrok to vsi komaj čakajo, tako da tudi tukaj nimamo stigmatizirano naravnano.	Pomen strokovne pomoči za otroka.	Odločba o usmerjanju v predšolskem obdobju	Proces usmerjanja
G1	Včasih že ob vpisu povedo kje so težave, razgovor v tej smeri že tam vodim. Če so kakšen bolj specifične težave, potem smo takoj dali v postopek usmerjanja	Pogovor o otrokovih ovirah.	Vodenje postopka usmerjanja otrok z ovirami	Proces usmerjanja
G4	Ko je bil sprejet smo imeli skupni sestanek. Kako bo potekalo delo.	Pogovor o poteku dela.	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
G7	Jaz grem po oddelkih in naredim razgovor z vzgojitelji.	Pogovor z vzgojitelji	Sodelovanje med vzgojitelji in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
G9	Povabimo starše na govorno uro. Povemo staršem, kje mi vidimo težave	Pogovor s starši	Sodelovanje med starši, vzgojitelji in svetovalnimi delavci.	Proces usmerjanja
G11	Vzgojiteljica pove staršem, da se bom vključila tudi jaz.	Seznanitev staršev z vključitvijo svetovalne delavke	Sodelovanje med starši, vzgojitelji in svetovalnimi delavci.	Proces usmerjanja
G12	Podpisati morajo soglasje, vendar brez soglasja ni nič.	Soglasje za opazovanje otroka	Sodelovanje med starši, vzgojitelji in svetovalnimi delavci.	Proces usmerjanja
G13	S soglasjem staršev, otroka lahko konkretno začnem, tudi individualno opazovat.	Individualno opazovanje	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
G14	Najprej se potem me dobimo, znotraj oddelka, skupaj z vzgojiteljicami.	Pogovor znotraj oddelka.	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
G15	Potem pa povabimo starše in se jim predstavi spremljanje in opazovanje otroka.	Predstavitev spremljanja in opazovanje	Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja.	Proces usmerjanja
G16	Predstavi se najprej močna področja, potem splošno kje zaznavamo kje so odstopanja pri otroku	Predstavitev pozitivnih stvari	Pozitivni način dela	Metoda dela
G17	Potem pa imamo sestanek še skupaj s starši. Govorimo o tem kako naprej, kako bomo skupaj sodelovali.	Načrtovanje sodelovanja	Sodelovanje med starši, vzgojitelji in svetovalno delavko.	Proces usmerjanja
H1	Najprej je vedno čas opazovanja. Vzgojiteljica me povabi na opazovanje v oddelku	Opazovanje otroka v oddelku.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
H3	Ker so to konstantna odstopanja, vzgojiteljica povabi še mene, da vidim kako otrok funkcionira.	Opazovanje otroka v oddelku.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
H4	Ko imaš argumente skupaj z vzgojiteljico povabimo starše na srečanje.	Povabilo staršem na pogovor.	Vodenje postopka o usmerjanju otrok z ovirami.	Proces usmerjanja
H5	Vedno je staršem pomembno povedati da bom jaz, svetovalna delavka prisotna.	Seznanitev staršev o prisotnosti svetovalne delavke	Seznanitev staršev s postopkom usmerjanja otrok z ovirami.	Proces usmerjanja
H6	Potem se začne, pogovor tako, da	Predstavitev pozitivnih	Pozitiven način	Metoda dela

	najprej povemo otrokova močna področja in potem kje opažamo primanjkljaje.	stvari	dela	
H7	Pomembno za otroka je da bi imel dodatno strokovno pomoč.	Pomen strokovne pomoči za otroka.	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
I1	Ko vzgojiteljice opazijo, da so težave z otroki stopijo v stik z menoj.	Prvi stik s svetovalno delavko.	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
I2	V okviru obiskov v skupini mi tudi povedo, če so kakšne spremembe	Opazovanje otrok v oddelku.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
I3	Potem damo soglasje za opazovanje otroka, brez tega ne moremo.	Soglasje staršev za opazovanje otroka.	Seznanitev staršev s postopkom usmerjanja otrok z ovirami.	Proces usmerjanja
I4	Vzgojiteljice navežejo kontakt s staršem.	Kontakt med vzgojiteljico in starši	Sodelovanje med vzgojiteljico in starši in svetovalno delavko.	Proces usmerjanja
I5	Starši se ponavadi strinjajo, oziroma so že doma nekaj opazili. Potem speljemo opazovanje	Opazovanje otroka v oddelku.	Vodenje postopka usmerjanja otrok z ovirami.	Proces usmerjanja
I7	Navadno greva obe, jaz in strokovna delavka za dodatno pomoč na sestanek s starši	Sestanek s starši	Vodenje postopka usmerjanja otrok z ovirami.	Proces usmerjanja
I8	Tako gremo potem tudi v postopek usmerjanja, skupaj.	Začetek postopka usmerjanja	Vodenje postopka usmerjanja otrok z ovirami.	Proces usmerjanja
I9	Starši oddajo vso dokumentacijo na Zavod za šolstvo.	Oddaja dokumentacije	Vodenje postopka usmerjanja otrok z ovirami.	Proces usmerjanja
I10	Z novim zakonom, pa se nam je malo zapletlo, imamo obrazec, kjer vzgojiteljica napiše opažanja za pediatra. Najprej gredo k njemu, on jih potem napoti k specialistu.	Izpolnjevanje obrazca o opažanjih.	Nov zakon	Proces usmerjanja
I11	Imeli smo že dva taka primera, vse stvari stojijo, ker se pripravljajo na time, jih pa še ni v zdravstvenem domu.	Oblikovanje multidisciplinarnih timov.	Nov zakon	Proces usmerjanja
J1	Najprej se strokovne delavke obrnejo name, da opažajo pri otroku posebnosti pri razvoju, vedenju..	Opozoritev na otrokove ovire.	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
J2	Na to informacijo se poskusim čim hitreje odzvati,	Hiter odziv	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe.
J3	Tako da grem pogledat v skupino in imam s strokovnima delavkama skupni sestanek o otroku.	Sestanek znotraj oddelka.	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Delo svetovalne službe
J4	Da najprej povem kaj sem videla jaz	Opazovanja svetovalne delavke	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J5	Potem kaj sta onidve opazili.	Opazanja vzgojiteljic	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke.	Delo svetovalne službe.
J6	Prosim ju, da beležita kar opažata.	Beleženj opazovanj s strani vzgojiteljic	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke.	Delo svetovalne službe
J7	Na ta način začnem sodelovanje, opazovanje, spremljanje	Začetek sodelovanja med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
J8	Tukaj se tudi dogovorimo kako bomo to sporočili staršem.	Dogovor o posredovanju informacij staršem.	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
J9	V tem prvem koraku se najprej strokovne delavke same pogovorijo s starši, oziroma imajo sestanek.	Pogovor staršev s svetovalno delavko	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J10	O tej govornici uri se veliko pogovarjamo, se pripravimo.	Priprave na pogovor s starši.	Sodelovanje med vzgojiteljicami in svetovalno delavko	Proces usmerjanja

J11	Poskušam strokovnima delavkama pomagat pri temu.	Pomoč in podpora vzgojiteljicam	Sodelovanje med vzgojiteljicami in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
J12	Veliko delamo na temu, da govorimo brez postavljanja diagnoz.	Govor brez diagnoz	Način dela	Metoda dela
J13	Ampak pristopimo in natančno povemo kje smo opazile odstopanja, da so suverene pri sestanku.	Konkretni primeri	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke.	Delo svetovalne službe
J14	Imajo mojo podporo.	Podpora in pomoč vzgojiteljicam	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J16	Moje delo je, da sem v podporo in pomoč tako, da samo nakažejo, da se bom vključila.	Vključitev svetovalne delavke v pogovor s starši.	Sodelovanje med starši, vzgojiteljicami in svetovalnimi delavkami	Proces usmerjanja
J18	Potem ko se vključim povem, da sem bila v skupini in kaj sem jaz opazila.	Predstavitev opazovanj	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J19	Pogosto povemo kaj opažamo v vrtcu in jim priporočamo, da se oprejo še na druge strokovnjake.	Priporočanje sodelovanja z drugimi strokovnjaki.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J20	V večini sem jim pomagala pri izpolnjevanju teh obrazcev za usmeritev, pripravili poročilo in potem poslali na Zavod za šolstvo.	Pomoč pri izpolnjevanju obrazcev	Vodenje postopka o usmerjanju otrok z ovirami	Proces usmerjanja
J21	Večinoma so starši sprejeli to z neko naklonjenostjo, saj želimo otroku pomagat, skrbi nas.	Sprejemanje pomoči s strani staršev.	Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja otrok z ovirami.	Proces usmerjanja
J22	Včasih pa tudi ne, je bil tudi odpor v smislu saj ima še čas da spregovori itd.	Nestrinjanje z vrtcem.	Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja otrok z ovirami	Proces usmerjanja
J23	V teh primerih smo poskusili nežno, postopno nadaljevati. Da vidimo čez čas, da odpiramo vrata za naprej	Postopno nadaljevanje procesa	Vodenje postopka o usmerjanju otrok z ovirami	Proces usmerjanja
J25	Četudi so starši malo bolj z odporom reagirali. Nekako smo uspeli prit na skupno točko.	Odpor pri starših, nestrinjanje z vrtcem	Vodenje postopka o usmerjanju z ovirami	Proces usmerjanja
J27	Pred šolo, zadnje leto začne skrbet tudi starše, in takrat smo vedno prišli do skupnih poti.	Želja po pomoči v zadnjem letu pred šolo.	Vodenje postopka o usmerjanju z ovirami.	Proces usmerjanja
J28	Bližnjice ni, moramo it v tempu ki ga starši zmorejo.	Upoštevanje tempa staršev.	Več časa, majhni koraki	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
J29	Naša odgovornost je da ne obupamo na hitro	Vztrajnost svetovalnega delavca	Vloga svetovnega delavca	Delo svetovalne službe
K1	Najprej je potrebno na podlagi suma, ki ga ponavadi poda vzgojitelj, otroka opazovat, dobit tudi soglasje staršev, da se strinjajo.	Soglasje staršev za opazovanje otroka	Seznanitev staršev s postopkom usmerjanja	Proces usmerjanja
K2	Če se vidijo odstopanja, se starše napoti na ustrezno ustanovo, na preglede v ambulantno za duševno zdravje .Potem pa naprej.	Napotitev staršev k strokovnjakom	Vloga svetovalnega delavca	Delo svetovalne službe
K4	Razen če je otrok že bil v usmerjanju potem se staršem izroči, napiše mnenje, da potrebuje pomoč v vrtcu,	Pisno mnenje o potrebi po pomoči.	Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši.	Proces usmerjanja
K5	Starši so samo napisano mnenje oddali na Zavod za šolstvo in začel se je postopek usmerjanja.	Oddaja dokumentacije	Vodenje postopka o usmerjanju	Proces usmerjanja
K6	Starši so oddali mi pa počakali na odločbo.	Čakanju ne odločbo o usmerjanju otrok z oviro.	Vodenje postopka o usmerjanju otrok z ovirami	Proces usmerjanja

K7	Če je bilo pa čisto od začetka je pa treba starše seznaniti zakaj je usmerjanje dobro.	Seznaniti starše z usmerjanjem.	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
K8	Ugotavljanje da otrok ima težave, na nekih področjih razvoja. Seznanitev staršev.	Seznanitev staršev z usmerjanjem.	Dodatna strokovna pomoč.	Proces usmerjanja
K10	Svetovanje strokovnim delavcem.	Podpora in pomoč vzgojiteljicam	Sodelovanje med vzgojiteljicami in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
L1	V bistvu je prišlo do mene tako da je strokovna delavka prišla do mene, potem sem prišla tega otroka opazovat v skupino,	Opazovanje otroka v oddelku	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
L2	Ali pa starši povedo, da potrebujejo pomoč, oziroma me obvestijo o tem, da njihov otrok potrebuje pomoč.	Prošnja staršev za pomoč.	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
L3	Ali pa me je o otroku obvestil zdravstveni dom. Ali pa so bili vodeni v zdravstvenem domu, so mi s soglasjem staršem poslali obvestilo.	Zdravstveni dom obvesti svetovalno delavko	Delo z zunanjimi institucijami	Delo svetovalne službe
L5	Hodim po skupinah, večinoma pa me tudi vzgojiteljice opozorijo na otroka.	Opozorilo na otrokove ovire.	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke.	Proces usmerjanja
M1	En način je da se v vrtcu opazi da je nekaj narobe z otrokom,	Vzgojiteljica opazi ovire pri otroku	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke.	Proces usmerjanja
M2	Takrat se z vzgojiteljico skupaj pogledamo kaj je to pri otroku.	Opazovanje otroka v oddelku.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
M3	Potem se zmenimo za razgovor s starši,	Pogovor s starši	Sodelovanje med starši, vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
M4	Oziroma včasih je tako, da vzpodbudimo vzgojiteljico da ima prva sestanek s starši.	Spodbujanje prvega pogovora med vzgojiteljico in starši.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
M5	Staršem pove, kaj opaža pri otroku, in kaj to pomeni zanj in zanje in za cel oddelek.	Opazovanja, ki jih vzgojiteljica vidi pri otroku	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke.	Proces usmerjanja
M6	Starše povabimo na sestanek, ko presodimo da bi bilo smiselno usmerjanje.	Povabilo na sestanek.	Vodenje postopka usmerjanja otrok z ovirami	Proces usmerjanja
M7	Staršem priporočimo, da vložijo za usmerjanje.	Predlog za vložitev dokumentacije.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe.
M8	Sedaj je nov zakon je malo drugače.	Spremembe v postopku	Nov zakon	Proces usmerjanja
M9	Jaz pripravim obrazec za usmerjanje, starši to izpolnijo in priložimo poročilo.	Priprava obrazca za izpolnjevanje.	Vodenje postopka o usmerjanju otrok z ovirami	Proces usmerjanja
M10	Potem starši dajo zahtevek.	Zahteva za usmeritev	Vloga za odločbo o usmerjanju	Proces usmerjanja
M11	Za delo z otrokom je potrebno v oddelku določene stvari prilagodit.	Prilagoditev okolja otroku.	Prilagoditve v oddelku	Proces usmerjanja
M12	Otrok potrebuje več usmeritev, več vzpodbud.	Prilagoditev dela otroku.	Prilagoditve v oddelku	Proces usmerjanja
M13	To se izvaja do odločbe o usmeritvi	Prilagoditev dela otroku.	Prilagoditve v oddelku	Proces usmerjanja
M14	Potem naredimo individualiziran program, starši pri tem sodelujejo.	Plan prilagojen otroku	Individualni načrt	Proces usmerjanja
N1	V oddelku imajo po tri otroke s posebnimi potrebami, skupaj v oddelku.	Več otrok z odločbo o usmerjanju	Prilagoditve v oddelku	Možnosti vrtca

N2	Pri ministrstvu smo pridobili soglasje, da lahko, saj drugače ne zmoremo.	Več otrok z odločbo o usmerjanju v istem oddelku.	Prilagoditve v oddelku	Možnosti vrtca
N3	Strokovna skupina sama odloči ali je primerno da ta otrok ostane v skupini, problem je pa tudi da nimamo drugih oddelkov, da bi lahko otroke prerazporejali.	Strokovna skupina odloči, kaj je primerno za posameznega otroka	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
N4	V septembru si narediva načrt raziskovanja skupin, oddelkov.	Načrtovaje raziskovanje skupin.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N5	Potem prepozna, kje so otroci, ki bi potrebovali pomoč, dodatne spodbude.	Prepoznavanje otrok ki potrebujejo dodatno pomoč.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N6	Ali gre za dodatno strokovno pomoč, ali pa da staršem predlagamo psihomotorično vadbo pri Matevžu Petelinu. Ali redne logopedске obravnave. Po večini pa gre za dodatno strokovno pomoč.	Oblike dodatne strokovne pomoči.	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
N10	Z vzgojitelji se pogovorimo, kaj oni pri vsakodnevnem procesu opažajo, da ni nekaj na pamet, ampak se skupaj dogovorimo.	Opazovanja vzgojiteljic.	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke.	Proces usmerjanja
N11	Ali otrok potrebuje, ali pa opozorijo na otroka, če slučajno midve, jaz in strokovna delavka za dodatno strokovno pomoč, ne bi opazili.	Opazovanje vzgojiteljic	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke.	Proces usmerjanja
N12	Tudi jaz, ko pridem v skupino na opazovanje, prosim, da prilagodijo tisti dan dejavnosti, da slišim in vidim otroka.	Opazovanje otroka v oddelku.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N13	Tam kjer se zaznajo težave vedno večkrat pridem v skupino.	Večkratno obiskovanje skupine.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N14	Strokovni delavci pričakujejo veliko podpore, ker je to potrebno.	Podpora in pomoč strokovnim delavcem	Vloga svetovalnega delavca	Delo svetovalne službe
N15	Starši pa tudi pričakujejo našo podporo	Pomoč in podpora staršem	Vloga svetovalnega delavca	Delo svetovalne službe
N16	Ker lahko dodatna strokovna pomoč poteka dve, tri leta.	Trajanje dodatne strokovne pomoči.	Dodatna strokovna pomoč.	Proces usmerjanja
N18	V tem času starši potrebujejo veliko pomoči.	Več podpore in pomoči staršem	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
A7	Vzgojitelj je tisti, ki spremlja napredek in kadar imamo pogovorne minutke s starši, tako zastavljene, smo oblikovali obrazec smernice, kjer ves čas ne predstavljamo ne samo otroka ampak tudi predloge-smernice.	Predstavitev obrazca smernic	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke	Proces usmerjanja
A8	Mora pa vzgojitelj ves čas otroka opazovati kje bi ga lahko spodbudil.	Spodbujanje otroka	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke	Proces usmerjanja
A9	Jaz sem tista, ki gre lahko v skupino brez soglasja staršev.	Opazovanje otroka brez soglasja staršev	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
A10	Opazujem otroka in pomagam vzgojitelju.	Opazovanje otroka v oddelku.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
A11	Pomaga zaposlenim, razmišljajo kako bi lahko oni spremenili njihovo delo.	Pomoč zaposlenim	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
A12	Merim sodelovanje otroka v skupini, to je moja vloga.	Opazujem sodelovanja otroka	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
A13	Ker sem nevtralni opazovalec to lahko počnem.	Nevtralni opazovalec	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
A14	Vzgojitelj s celo skupino otrok težko gleda samo enega otroka.		Pomoč svetovalne delavke vzgojiteljici	Delo svetovalne službe
A15	Na osnovi tega opazovanja se s	Sestanek s starši glede	Vloga svetovalne	Delo svetovalne

	starši sestanemo.	otroka	delavke	službe
A16	Nekateri že vidijo kako je doma, in potem skupaj pogledamo skupne točke.	Pogovor s starši o otroku	Seznaništev staršev s postopkom usmerjanja otrok z ovirami.	Proces usmerjanja
B10	Jaz sem v bistvu kot koordinator.	Koordinator.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
B11	Povezujem vrtec z zunanjimi institucijami, strokovnjaki.	Povezovanje z zunanjimi institucijami	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
B12	Jaz sem prenašalec informacij na nek način. Med sodelavci znotraj vrtca.	Prenašanje informacij.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
B13	Jaz sem tista, ki se z vsemi dogovori za srečanja, pogovore.	Organizacija pogovorov, sestankov.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
B14	Delam tudi zapisnike pri strokovnih skupinah, sem zraven prisotna, tudi pri multidisciplinarnih timih.	Zapisnik strokovnih srečanj.	Strokovne skupine	Proces usmerjanja
C4	Moja vloga je da sem koordinatorka med starši in strokovnimi delavci.	Koordinatorka	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
C5	Lahko gre za detekcijo s strani staršev.	Zaznavanje s strani staršev	Vodenje postopke usmerjanja otrok z oviro.	Proces usmerjanja
C6	Sodelujem s strokovnimi delavkami	Sodelovanje s strokovnimi delavkami	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
C	Potrebujem soglasje staršev za opazovanje otroka	Soglasje staršev	Dogovor o sodelovanju	Možnosti vrtca
C7	Enkrat na leto obiščem otroke v oddelkih in odkrijejo, če kateri potrebuje pomoč, oziroma izstopa.	Opazovanje otrok v oddelku.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
C8	Takrat skupaj presodimo ali bi bilo potrebno sodelovanje s starši.	Pogovor znotraj oddelka	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
C	in naprej usmerjanje	Pogovor ali bi bilo potrebno usmerjanje	Vodenje postopka usmerjanja otrok z ovirami.	Proces usmerjanja
C9	Ko starše soočimo s posebnosti potrebujemo od enega meseca do treh let, da se starši soočijo s posebnostjo otroka, odvisno je kdaj so pripravljeni da se soočijo.	Potreben čas za sprejemanje otrokove ovire.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
D27	Moja vloga je koordinator.	Koordinator	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
D28	Najboljše opišem tako in pa v tem da se odzovem dovolj hitro, na potrebe, ki so.	Hitri odzivi svetovalne delavke	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
D29	Ali kličejo starši recimo pozivi iz zdravstvenega doma, ali center za socialno delo, ali druge institucije.	Obvestilo s strani staršev ali drugih institucij	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
D30	Takrat je treba kar hitro si najti termine in ne smem predstavljati niti si ne želim, saj je trajalo že nekaj časa ko vzgojitelj pokliče, saj je to dodatno delo.	Hitri odzivi svetovalne delavke	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
D31	V bistvu sem koordinator znotraj vrtca in zunaj z ostalimi institucijami.	Koordinator znotraj vrtca in z zunanjimi institucijami	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
E9	Kot nekdo ki bdi nad tem, da se vse dogaja, izvaja, poteka dobro, da je narejeno.	Organizator	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
E10	Da je vzpostavljeno sodelovanje kot mogoče skrbnik, procesa, odnosov.	Vzpostavljanje sodelovanja	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
E11	Seveda pa ob enem tudi to da si na voljo tudi da si za pogovor.	Na voljo za pogovor	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
E12	Dodala se je še moja vloga pri tem, da sem izvajala te dodatne minutke, pogovore s starši.	Pogovor s starši	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
F45	Jaz sem tista, ki povezuje različne institucije s starši	Koordinator	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe

G21	Vloga mediatorja	Mediator	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
G22	Pogajalec.	Pogajalec	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
G23	Ustavljalec.	Ustavljalec	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
G24	Balansirat med vsemi vlogami.	Spreminjat vloga v katerih je	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
G25	Velikokrat se moram tudi ustavit, pa pustit, da drugi opredelijo kje so težave.	Pustiti da drugi opredelijo težave.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
G26	Koordinator- vsi vedno da morajo povedati v strokovni skupini.	Koordinator	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
G27	Kje so težave, na čem delat.	Pogovor o težavah.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
G28	Vsak mora dodati svoj del, saj smo sogovorniki.	Sogovorniki med seboj, delijo svoja opažanja.	Način dela	Metoda dela
G29	Biti moramo realni pri svojem delu.	Realnost	Način dela	Metoda dela
G31	Tukaj so še težave, pogovor na čem bomo še delali. Kako naprej.	Pogovor o tem kako bomo delali	Vzpostavitev dogovora o sodelovanju	Metoda dela
H8	Imet razgovor s starši potem izvest, ta birokratičen del.	Pogovor s starši	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
H9	Povezat se z ostalimi institucijami, če je to potrebno.	Povezava z zunanjimi institucijami	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
I13	Od tega da opazujem.	Opazovanje otrok v oddelku.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
I14	Imam sestanke s starši.	Pogovor s starši	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
I15	Ves čas sodelovanje z vzgojiteljem.	Podpora in pomoč vzgojitelju	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe.
I16	Na konkretni ravni v oddelku imamo zraven še strokovno delavko za dodatno pomoč, s katero zelo dobro sodelujeva.	Podpora in pomoč strokovne delavke za dodatno pomoč	Razbremenitev svetovalne delavke	Podpora in pomoč svetovalni delavki
I17	Organizacija je moje področje.	Organizacija	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
I18	Ko pride odločba vzgojiteljica za dodatno strokovno pomoč naredi diagnostiko in potem imamo sestanek s starši.	Sestanek s starši o odločbi o usmerjanju	Vodenje postopka usmerjanja otrok z ovirami.	Proces usmerjanja
I19	Koordinatori del imam čez.	Koordinator	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
I20	Vsi se trudimo, da navežemo en dober kontakt s starši, ker se nam zdi pomembno, da s starši sodelujemo	Dober stik s starši.	Vzpostavlanje delovnega odnosa in osebnega stika	Metode dela
I22	Četudi prej, ko je lahko še vrtec vložil, smo morali imet podpisano izjavo staršev, če nimaš podpore ne moreš nič.	Soglasje staršev, podpisana izjava	Sodelovanje med starši, vzgojitelji in strokovnimi delavkami	Proces usmerjanja.
I23	Najprej je pomembno da vzgojitelj naveže dober stik s starši, kjer mora najprej on povedat kaj opaža.	Dober stik s starši	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke	Proces usmerjanja
I24	Ker se včasih ustrašijo, če rečemo, da bo prišla svetovalna delavka. Zdi se mi pomembno, da skupaj sodelujemo.	Strah pred svetovalno delavko, pomembnost da vsi skupaj sodelujejo.	Sodelovanje med starši, vzgojiteljico in svetovalno delavko	Proces usmerjanja
I26	Ko imamo sestanek za starše novincev, speljem uvajalni del. Tam me vidijo, imam tudi celotni vpis jaz čez tako, da smo ves čas v kontaktu.	Stik s starši	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
I27	Veliko sem tudi v oddelkih, tako, da me starši dobro poznajo.	Delo v oddelkih	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
I28	Zdi se mi dobro, da navežeš dober prvi stik, da vedo kdo sem, tako jim damo vedeti da to ni nič takega, oziroma imamo že od prej zaupen	Zaupen odnos s starši, zagotavljanje varnega prostora.	Varen prostor	Metode dela

	odnos.			
J30	Predvsem je moja vloga kot sogovornik.	Sogovornik	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J31	Strokovnim delavkam, da sem njihova opora.	Podpora in pomoč strokovnim delavkam	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J32	Se pogovarjam z njimi, pri opažanju, pri prilagoditvah.	Pomoč vzgojiteljicam pri njihovem delu.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J33	In pa sogovornik staršem.	Sogovornik staršem	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J34	Saj se mi zdi, da starši potrebujejo pomoč in nekoga na katerega se lahko obrnejo.	Podpora in pomoč staršem	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J35	Starši z vrtcem vzpostavijo tak odnos zaupanja, vsak dan so tukaj.	Zaupen odnos	Varen prostor	Metode dela
J36	Dostikrat se obrnejo name za kakšen nasvet, izkušnjo.	Podpora in pomoč staršem	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J37	Včasih se je treba večkrat pogovoriti.	Več pogovorov	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J38	Sem tudi kanal za negativne čustvene odzive.	Sprejemanje negativnih čustev	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J39	Saj če jaz sporočam staršem slabo novico, bo starš grdo gledal mene, ker bom povedala slabe stvari.	Odziv staršev na slabo novico	Soočanje v času v katerem zmorejo	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
J40	Mi je pa pomembno, da z vzgojiteljicami ohranijo dober odnos, saj je z njimi njihov otrok le vsak dan.	Dober odnos do vzgojiteljic	Vloga staršev	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
J41	Imam pa tudi jaz sogovornike v vrtcu, nisem sama.	Pomoč svetovalni delavki	Razbremenitev svetovalne delavke	Podpora in pomoč svetovalni delavki
J42	Imam možnost razbremenitve.	Pomoč svetovalni delavki	Razbremenitev svetovalne delavke	Pomoč in podpora svetovalni delavki
J43	Vidim ga kot sodelovanje.	Sodelovali način dela	Sodelovanje med starši, vzgojiteljico in svetovalno delavko	Delo svetovalne službe
J44	Preverjam pri sodelavkah ali razmišljam prav, preverjam ali sem jih prav razumela, kaj si želijo, kje potrebujejo podporo.	Preverjanje mišljenja, dela in razumevanja	Evalvacija	Metoda dela
J46	Dostikrat pohvalim strokovne delavke.	Pohvale, spodbude.	Pohvale	Metode dela
J47	Želim si da bi bil moj način dela povezovalen.	Povezovanje strokovnih delavcev med seboj in z različnimi zunanjimi institucijami	Povezovalen način dela	Metode dela.
J48	Sodelovalen.	Sodelovanje s strokovnimi delavci	Sodelovalni odnos	Metoda dela
J49	Da omogočala možnost odprte komunikacije	Odprta komunikacija med sodelujočimi	Odprta komunikacija	Metoda dela
J50	Da so odprti kanali, da lahko vsak pride v pisarno ko potrebuje.	Podpora in pomoč med vsemi strokovnimi sodelavci in starši	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J51	Da sem odzivna, včasih se tudi po telefonu pogovarjamo, da jim je lažje. Všeč mi je tak način, da me lahko pokličejo, da sem jim na razpolago.	Odzivnost po telefonu	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J53	Da nihče ne ostane sam, v teh zahtevnih situacijah.	Podpora in pomoč	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J54	Sem tudi kanal, ki prenaša informacije tudi do ravnateljice.	Prenašanje informacij v vrtcu	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
L6	V začetni fazi sem bolj aktivna. S tem, da pridem v skupino, opazujem otroke.	Opazovanje otrok v oddelku	Vodenje postopka usmerjana otrok z oviro.	Proces usmerjanja
L8	Imam razgovore s strokovnimi delavkami.	Pogovor s strokovnimi delavkami	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
L9	Potem tudi razgovore s starši, da se dobimo da opozorimo na otroka, predlagamo pomoč.	Pogovor s starši, predlagana pomoč otroku.	Sodelovanje med starši, vzgojiteljicami in svetovalnimi	Proces usmerjanja

			delavkami	
L11	V nadaljevanju pa je moja vloga bolj koordinatorska.	Koordinator	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
L12	V smislu sklicevanja strokovnih skupin. Strokovna skupina kje so prisotni strokovni delavki, izvajalka dodatne strokovne pomoči in organizacijski vodja. Takrat sklicujem moderiram.	Organizacija, sklicevanje strokovnih skupin, povezovanje	Strokovne skupine	Proces usmerjanja
L13	Z novim zakonom bodo stvari potekale nekoliko drugače.	Spremembe v procesu	Nov zakon	Proces usmerjanja
L15	Se obračam na druge institucije, če potrebujemo še kakšne pripomočke.	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
L16	V tem delu imam tudi svetovalne storitve.	Podpora in pomoč	Svetovalno delo	Metode dela
L17	Imam tudi hospitacije, evalvacije programov..	Svetovalna delavka hospitira po oddelkih in evalvira programe.	Hospitacije in evalvacije	Metode dela
L19	Prisotnost na teh srečanjih, ko se s starši dobimo. Z nekaterimi starši sem bolj vključena.	Sodelovanje s starši	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavkami in vzgojiteljicami	Proces usmerjanja
L21	Z nekaterimi imam mesečna srečanja, če se oceni, da rabijo več podpore. Z nekaterimi manj.	Več pogovorov	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavkami in vzgojiteljicami	Proces usmerjanja
L22	Ni čisto po šablonah, aktivnost je nekje bolj intenzivna nekje manj, odvisno od primera.	Nekateri starši potrebujejo več podpore kot drugi	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavkami in vzgojiteljicami	Proces usmerjanja
M15	Sem koordinatorka.	Koordinator	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
M16	Pripravimo osnutek in potem to predstavimo staršem.	Predstavitev osnutka staršem.	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavkami in vzgojiteljicami	Proces usmerjanja
N19	Je zelo pomembno, da se staršem prisluhne..	Aktivno poslušanje staršev, pridruževanje	Pridružitve staršem.	Metoda dela
N20	Sem jaz tista, ki se trudi razumeti starše, in strokovne delavke.	Razumevanje strokovnih delavk in staršev	Sodelovanje med starši, vzgojitelji in svetovalnimi delavkami	Proces usmerjanja
N21	Nisem tako vpeta v neposredno delo z otrokom, sploh če ima otrok še kakšne druge težave na primer vedenjsko čustvene.	Objektivnost	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N22	Mogoče je večji izziv za strokovnega delavca, da zmore stopiti nazaj razumeti obe strani.	Objektivnost	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N23	Jaz vedno pravim, da starši, ko se jim to pove morajo čez proces žalovanja, to ni enostavno.	Starši potrebujejo čas za žalovanje	Proces žalovanja	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
N25	Če imajo na drugi strani nekoga, ki razume oziroma pozna otroka zelo dobro, se na nek način razbremenijo.	Razbremenitev staršev v času žalovanja	Razumevanje staršev v procesu žalovanja	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
N26	Zelo pomembno je, da si vzamemo čas se pogovorimo, vedno pa damo čas staršem, se nam to obrestuje	Zagotoviti staršem čas	Razumevanje staršev v procesu žalovanja	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
N27	Da smo z roko v roki in da pridobimo zaupanje staršev.	Sodelovanje z roko v roki	Zaupanje staršev	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
N28	Ker nam potem oni tudi sporočajo stvari, ki so pomembne.	Medsebojno sporočanje informacij	Zaupanje staršev	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro

				oviro
N29	Prej je bilo tako, starše smo povabili smo se pogovorili kot pogovorna ura.	Pogovor	Sodelovanje med starši, vzgojitelji in svetovalnimi delavkami	Proces usmerjanja
N30	Če sem jaz začutila da lahko ponudimo že dodatno strokovno pomoč, sem to razložila kaj to pomeni, kako poteka- da je vedno prek igre, da to ni sedenje, da se vse dogaja preko določenih didaktičnih iger.	Pomoč otroku	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
N31	Če so to starši lepo sprejeli in bili navdušeni, sem jaz speljala postopek, tako da sem pomagala izpolnit dokumentacijo.	Urejanje dokumentacije	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N32	Da se je zahteva za uvedbo postopka usmerjanja že spisala. Če so starši rabili še kakšen podatke so starši to domov vzeli potem pa prinesli nazaj. Vlagatelj je vedno bil starš	Zahteva za usmerjanje	Vloga za odločbo o usmerjanju	Proces usmerjanja
N35	Potem smo pripravili še poročilo potem pa sem jaz vse skupaj poslala na Zavod za šolstvo, saj sem bila najbolj pomirjena da bo to tja res prišlo.	Pošiljanja dokumentacije na Zavod za šolstvo	Vloga za odločbo o usmerjanju	Proces usmerjanja
N36	Sedaj pa tako, ker so zakon spremenili, Center za zgodnjo obravnavo.	Spremembe v novem zakonu, se sedaj pošilja dokumentacija na Center za zgodnjo obravnavo	Vloga za odločbo o usmerjanju	Proces usmerjanja
N37	Starše je treba opolnomočiti,	Da starši dobijo moč, za spopadanje s težavami	Krepitev moči	Metoda dela
N38	Da ne obstanejo nekje, sami.	Dati jim občutek da niso sami	Krepitev moči	Metoda dela
N39	Pomemben je tudi socialni vpliv na kar zelo vpliva na njih.	Pomembnost socialne mreže	Širjenje socialne mreže staršev	Metoda dela
N40	Mogoče bi bilo z marsikatero družino drugače če bi imela večjo socialno mrežo. Sploh kakšno nerazumevanje jezika, kam se obrnit.	Pomembnost socialne mreže	Širjenje socialne mreže staršev	Metoda dela
N42	Sploh ko pride odločba za šolo, saj se bojim, da nekateri starši po novem zakonu velikokrat ne bodo zmogli teh funkcij opraviti.	Nezmožnost opravljanja funkcij odločbe.	Nov zakon	Proces usmerjanja
N43	Nesti najprej poročilo, ki smo ga mi sestavili – kjer opozorimo na šibka področja, to nese pediatru potem prosimo, da naj izda napotnice za logopeda , psihologa, razvojnega pediatra. Potem za razvojnega pediatra novo poročilo, kjer delamo še vedno po obrazcu za Zavod za šolstvo.	Dostava poročila pediatru za napotitev k drugim strokovnjakom.	Nov zakon	Proces usmerjanja
N44	Sedaj bo res več na starših.	Večja odgovornost staršev	Nov zakon	Proces usmerjanja
N45	Mi tudi nimamo pravice toliko posegat ,da bi tja klicala ali so prinesli.	Poseganje v osebne podatke	Nov zakon	Proces usmerjanja
N46	Sreča pa je ta, da bomo imeli tudi znotraj vrtca večjo avtonomijo, da bo naša strokovna skupina odločila ali otrok rabi pomoč, kot včasih ko so bila priporočila pred odločbami, potem je šel postopek samo v oddajo odločb.	Spremembe na bolje z večjo avtonomijo vrtca, strokovna skupina bo odločala ali otrok potrebuje pomoč.	Nov zakon	Proces usmerjanja
N47	Imamo pa to srečo, da nam MOL dovoljuje, da kadar se začne postopek usmerjanju v istem šolskem letu še ne zmore dobit ene	V Ljubljani možnost dodatne strokovne pomoči, še pred odločbo.	Dodatna strokovna pomoč.	Proces usmerjanja

	ure dodatne strokovne pomoči, z novim letom pa pred izdajo odločbe pa ja. Da ni potrebno čakati, po prejšnjem zakonu je bila odločba potem pa DSP.			
N48	Za šolo je pa res pomembno da je odločba, zato na prvi strokovni skupini začnemo z individualnim planom, da oni dobijo še preden se začne novo šolsko leto, da lahko na podlagi tega dokumenta, svoje vire razporedijo, kar imajo strokovne pomoči.	Naredijo plan dela	Individualni načrt	Proces usmerjanja
N49	V vrtcu imamo maksimalno dve uri, za šolo pa je več dodatne strokovne pomoči.	Otrok dobi dve uri dodatne strokovne pomoči.	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
N50	Jaz si pomagam, tako, vedno iščem nove poti, da vključim prostovoljce prej sem imela študentke južnoslovanskega jezika in logopedinje. Sedaj pa sem se obrnila na filantropijo imamo sedaj dve prostovoljki.	Vključevanje prostovoljcev, študentov za pomoč otrokom	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
N51	Potrebe so res velike, včasih mogoče niti ni nujna dodatna strokovna pomoč ampak je dobro, da nekdo pride k otroku.	Potreba po pomoči otrokom	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
N52	Vključujemo se tudi v projekte kolikor le lahko. Sedaj je tudi en projekt, da se otroke vključi v opolnomočenje.	Projekti, krepitev moči otrok	Krepitev moči	Metoda dela
N54	Dobro je, da sami strokovni delavci iščemo za vsakega posamezne otroka, poti do njega. Ni nujno da smo v projektu, treba je samo raziskovat, iskat kaj pri otroku deluje, saj se zelo hitro odzivajo na to. Sploh če v osnovi nimajo primanjkljajev razvojnih so lahko večjezični brez problema, kar se opredelitev tiče so pri nas govorno jezikovne ovire.	Iskat vire moči, krepitev moči otrok, iskanje novih poti.	Krepitev moči	Metoda dela
N55	Veliko je tudi slabe aritkulacije.. Veliko govorimo tudi o gibanju, saj je to vse povezano z razvojem možganov. Naša naloga je da starše spodbujamo, da gredo ven, da so aktivno z otrokom.	Spodbujanje staršev da gredo v naravo, skupaj z otroki.	Koristno preživljanje časa staršev z otroki	Naloge staršev
A17	Moj način dela je, da merim opazujem vključenost otrok.	Opazuje vključenost otrok	Vključenost posameznega otroka	Način dela svetovalne delavke
A18	Pogovor o rutinah v vrtcu s starši.	Pogovor s starši o vsakodnevni rutini otroka.	Vključenost posameznega otroka	Način dela svetovalne delavke
A19	Delam z vzgojiteljem in s starši.	Delo s starši in vzgojiteljicami	Podpora staršem in vzgojiteljicam	Način dela svetovalne delavke
A20	Skupaj vidimo kje se zatika v vrtcu, kje se zatika doma. V bistvu sem za obe strani	Skupaj iščemo rešitve.	Podpora staršem in vzgojiteljem	Način dela svetovalne delavke
D27	Drugače mi je pomemben otrokov celostni razvoj in pa kriteriji za določeno starost, da vidiš kje odstopa otrok. Psihološki smisel in socialni smisel. Vidiš močna in šibka otrokova področja.	Celostni razvoj otroka	Vključenost posameznega otroka	Način dela svetovalne delavke
D28	Različna sredstva, ki jih uporabljamo od igre do poimenovanje predmetov. Različen material. Testov ne uporabljamo,	Različna sredstva za preverjanje otrok	Vključenost posameznega otroka	Način dela svetovalne delavke

	koliko zmorejo v posamezni starosti.			
E13	Odperta komunikacija.	Komunikacija	Aktivno poslušanje, odprta komunikacija.	Način dela svetovalne delavke
E14	Vzpostavljanje stika	Vzpostavljanje stika s starši	Vzpostavljanje osebnega stika	Način dela svetovalne delavke
E15	Biti na voljo za pogovor.	Pogovor	Podpora staršem in vzgojiteljicam	Način dela svetovalne delavke
E16	Za svetovanje, ponuditi tudi njim nekaj. Ključen se mi zdi dialog.	Dialog med starši in strokovnimi delavkami	Podpora staršem in vzgojiteljicam	Način dela svetovalne delavke
F46	F 4 Če presodim da potrebujejo naredim tudi načrt dela s starši	Delo načrta po potrebi.	Načrt dela	Način dela svetovalne delavke
F47	Če se strinjajo lahko, hodijo enkrat na mesec. Če potrebujejo več pogovorov.	Količina pogovorov po potrebi.	Podpora staršem in vzgojiteljicam	Način dela svetovalne delavke
F49	Iščem jim tudi različne institucije za pomoč podporne skupine kjer lahko kot starši najdejo pomoč.	Pomoč in podpora staršem v drugih institucijah.	Podpora staršem izven vrtca	Način dela svetovalne delavke
F50	Delam pa tudi v oddelku z otrokom te otroci tudi, ki so že od dodatne strokovne pomoči grem vedno tudi te otroke pogledat preden imamo sestanek, z njihovimi starši.	Opazovanje otrok v oddelku	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe.
F53	Sem res veliko po oddelkih.	Prisotnost v oddelkih	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
G32	Letni delovni načrt, ki je po smernicah narejen.	Letni delovni načrt	Smernice dela	Metode dela
G33	Sodelujem z vsemi v vrtcu in izven vrtca.	Sodelovanje v vrtcu in z ostalimi institucijami	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
G34	S pogovoru pa delam po svetovalnem delu.	Podpora in pomoč	Svetovalno delo	Metode dela
G35	Vsi smo enakovredni sogovorniki.	Enakovredni sogovorniki	Posameznik prinese svoj del v rešitvi	Metode dela
G36	Tukaj se mi zdi da je najbolje, da imamo vsi možnost govorit.	Vsi možnost povedat kar želimo.	Posameznik prinese svoj del k rešitvi	Metode dela
G37	Se pogovarjat, se slišat.	Pridružiti se uporabniku, z njim govorit, ga aktivno poslušat	Osebno vodenje	Način dela svetovalne delavke
G38	Da vsi vse razumemo.	Preverjanje razumevanja	Osebno vodenje	Način dela svetovalne delavke
G39	To delo je, da delam v oddelku in svetovalno delo s starši.	Podpora in pomoč v oddelku in staršem.	Podpora staršem in vzgojiteljicam	Način dela svetovalne delavke
G40	Prav tako sodelujem z vodstvom vrtca.	Sodelovanje z vodstvom vrtca.	Razbremenitev svetovalne delavke	Podpora in pomoč svetovalni delavki
G41	Tudi z zunanjimi institucijami.	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
G42	S starši so razgovori na strokovnih skupinah.	Pogovor s strokovno skupino	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
G43	Lahko jih imamo tudi več, če jih starši potrebujejo. Če začutimo, znotraj vrtca, da potrebujemo.	Več pogovorov s strokovno skupino	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
G44	Spodbujam starše da gredo k uri v oddelek, in na govorilo uro k vzgojiteljici.	Pogovori s starši.	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke	Proces usmerjanja
G45	Po potrebi pa tudi po pogovoru po telefonu. Pri enih je več, pri drugih je manj pogovorov.	Pogovori po telefonu	Pomoč in podpora staršem	Delo svetovalne službe

G47	Ovisno od situacije kje je treba starše podpret, eni potrebujejo več podpore kot drugi.	Ovisno kje starši potrebujejo podpor in pomoč	Podpora in pomoč staršem	Delo svetovalne službe
G48	Opolnomočiti, starše, da se še kaj naredi.	Poiskati vire moči, starše spodbuditi, jih okrepiti.	Krepitev moči	Metoda dela
G49	Zakaj bi bilo to dobro. Da sprejmejo usmerjanje otroka.	Pogovor o tem zakaj je dobro, da starši sprejmejo pomoč za otroka	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
H8	Rada grem v oddelke. da sem med otroki, da govorim tudi z vzgojiteljicami.	Delo v oddelkih	Podpora vzgojiteljicam	Način dela svetovalne delavke
H9	Pomemben mi je tudi pogovor s starši.	Pogovor s starši.	Podpora staršem	Način dela svetovalne delavke
H10	Da dam strokovnim delavkam podporo.	Podpora vzgojiteljicam	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J55	Strokovna znanja so dobra ampak na delovnem mestu moreš res dobro poznati zakonodajo.	Poznavanje zakona	Zakonska določila	Delo svetovalne službe
J56	Da vidiš kaj moraš upoštevati in ves čas se preverjati.	Kaj moraš upoštevati pride delu.	Zakonska določila	Način dela svetovalne delavke
J57	Programske smernice so tak širok , odprt dokument ki omogoča da se najdeš notri.	Delo po programskih smernicah	Programske smernice	Način dela svetovalne delavke
J58	Opis del in nalog, je lahko malo drugačen kot programske smerni	Opis del in nalog se razlike od programskih smernic	Opis del in nalog	Način dela svetovalne delavke
J59	Humanistični pristopi so mi blizu, probam čim manj posploševati.	Brez posploševanja	Humanistični pristopi	Metode dela
J60	Da si v glavi ne naredim okvira, ampak da jemljem vsako družino in otroka kot svojo in pristopam kot nekdo ki jih še ne pozna in se trudim otresti predpostavk in stereotipov.	Brez predpostavk, stereotipov, brez predsodkov.	Družina – strokovnjaki iz izkušenj	Način dela svetovalne delavke
J61	Slišati jih, da majo možnost povedati zgodbo mnenje, četudi je drugačna kot naša.	Poslušati starše, jim dati možnost, da povedo svojo zgodbo	Družina – strokovnjaki iz izkušenj.	Način dela svetovalne delavke
J62	Je pomembno zajeti celoto, celosten pogled, se mi zdi zelo pomemben.	Zajeti celotno družino	Celosten pogled družine	Način dela svetovalne delavke
J63	To je kar zahteven proces, vzeti si je treba čas.	Vzeti si je treba čas	Več časa, majhni koraki	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
K11	Uporabljamo svetovalne metode	Podpora in pomoč	Svetovalno delo	Metode dela
K12	Aktivno poslušanje	Aktivno poslušanje, pridruževanje.	Pridružiti se	Metode dela
K13	Povzemanje.	Povzemanje.	Povzemanje	Metode dela
K14	Zelo različno, odvisno od težav ,ki jih ima otrok. Od tega kako ali je že obravnavan kje ali če je že v razvojni ambulanti, ali logopedu.	Delo odvisno od prejšnje obravnave.	Vodenje postopka usmerjanja otrok z oviro.	Proces usmerjanja
K16	Da imajo starši pravico da ima pomoč v vrtcu.	Pravica otrok je, do dodatne pomoči.	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
K17	Starši ponavadi zanikajo, je težko, ker imajo težave s sprejemanjem dejstev, obrambni mehanizmi.	Zanikanje težav, težko sprejemanje dejstev.	Več časa, majhni koraki	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
K18	Daljši proces je to.	Daljši proces	Več časa, majhni koraki	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
L23	Za samo detekcijo teh ocen otrok se poslužujem literature, svoje presoje, lestvic.	Ocena otrok na podlagi literature, presoje, lestvic.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
L24	Nikoli ne govorimo o diagnozah samo o opažanjih.	Brez diagnoz	Brez medicinskega modela	Način dela svetovalne delavke
L25	Dejansko kaj počne otrok.	Strokovna delavka pove	Vodenje postopka	Proces usmerjanja

		tako kot je	usmerjanja otrok z ovirami.	
L26	Vedno govorimo tudi o tem če starše kaj skrbi kako oni opažajo.	Pogovor o skrbih staršev	Podpora staršem	Način dela svetovalne delavke
L27	Potem pa jih napotimo tudi naprej	Podpora in pomoč iz zunanjih institucij	Podpora staršem	Način dela svetovalne delavke
L28	Pomembno je tudi podpret vzgojiteljice, ki ostanejo same s tem otrokom .	Podpora in pomoč vzgojiteljici	Vloga svetovalne delavke	Način dela svetovalne delavke
L29	Veliko pomena dajemo tudi temi, da razbremenimo delavke.	Podpora in pogovor svetovalni delavki	Razbremenitev svetovalne delavke	Podpora in pomoč svetovalni delavki
L30	Intervizijsko skupino imamo.	Intervizijska skupina za podporo in pomoč strokovnim delavkam	Razbremenitev svetovalne delavke	Podpora in pomoč svetovalni delavki
L31	Potrudimo se tudi da imamo izobraževanja.	Izobraževanja za podpor in pomoč strokovnim delavkam	Razbremenitev svetovalnim delavkam	Podpora in pomoč svetovalni delavki
M18	S starši se srečamo trikrat. V tej strokovni skupini kjer so socialna pedagoginja, vzgojiteljica pomočnica in jaz. Takrat ko naredimo individualiziran načrt se srečamo.	Pogovor s starši , individualni načrt.	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
M20	Potem ob polletju, delno evalvacijo ali so cilji ustrezni, ali je treba kaj dodat.	Pogovor s starši, preverjanje ali so cilji ustrezni	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
M21	Potem pa ob koncu šolskega leta imamo še enkrat sestanek, pogledamo kako je potekalo leto. Kako se je izvajala dodatna strokovna pomoč, potem pa naredimo smernice za naprej.	Smernice za naprej	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
M22	Po novem zakonu, starše na obrazcu, če je kaj drugače o tem obvestimo.	Spremembe v zakonu	Nov zakon	Proces usmerjanja
M23	Svetujemo da bi šli k pediatru, potem pa pediater starše usmeri v center za zgodnjo obravnavo.	Svetovanje obiska pediatra in centra za zgodnjo obravnavo	Seznanitev staršev s postopkom usmerjanja otrok z oviro.	Proces usmerjanja
M24	Mi v ta namen naredimo krajše poročilo o otroku.	Krajše poročilo o otroku za center za zgodnjo obravnavo.	Vodenje postopka usmerjana otrok z oviro.	Proces usmerjanja
M26	S starši se včasih tudi večkrat dobimo odvisno od potreb.	Več pogovorov s starši	Podpora staršem	Način dela svetovalne delavke
M27	V glavnem koordinator, ko steče postopek usmerjanja.	Koordinator	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
M28	Pred tem pa delamo nekakšen skupaj če vzgojiteljica reče da opaža pri otroku odstopanja.	Pogovor in pomoč vzgojiteljici	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
M29	Potem pridem v oddelek in opazujem otroka, enkrat, dvakrat trikrat.	Opazovanje otroka v oddelku.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
M30	Potem pa imam še pogovor z vzgojiteljico kaj ona opaža, na posameznih razvojnih področjih	Pogovor z vzgojiteljico o opažanjih	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
M32	Velikokrat sem v vlogi tistega, ki razjasnjuje.	Razjasnjevanje situacije	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
M33	Oziroma vzgojiteljici svetujem kakšne prilagoditve bi otrok potreboval.	Svetovanje o prilagoditvi ki bi jih otrok potreboval.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N57	Najprej v skupini prepoznavanje težav pri določenem otroku, ki jih opazita vzgojiteljici.	Opazovanje otroka, prepoznavanje ovir	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N58	Potem pa skupaj z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice kaj oni opažata. Opažanja si zapišem.	Zapis opažanj vzgojiteljice.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N60	Potem pa njih vprašam vzgojiteljice,	Pogovor z vzgojiteljico o	Vloga svetovane	Delo svetovalne

	ker poznajo starše. Kakšna bi bila najboljša pot.	starših.	delavke	službe
N61	Ali se vzgojiteljica s starši najprej pogovori, ali se takoj vključim tudi jaz. Starši nimajo problemov s tem, da sem zraven	Dogovor o prvem sestanku.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N63	Ponavadi sem pri svetu staršev pri šoli za starše, vodim tudi projekt z živalmi, uvajalne ure. Da ni to samo stik s starši, ko so težave	Navezovanje stika s starši.	Varen prostor	Metode dela
N65	Tako se lotim, da se skupaj pogovorimo. Najprej strokovni delavci predstavijo svoje videnje, potem še starši povejo kako je z otrokom.	Skupni sestanki strokovne skupine.	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
N67	Lepo tečejo sestanki ampak pomembno je zaradi tega ker se mi zdi najbolj pomemben, ta zaupen odnos, s starši.	Zaupen odnos s starši.	Varen prostor	Metode dela
N68	Če kdo pokliče iz Zavoda, da jim znam obrazložiti, tekom procesa smo si v podpro tudi pri dodatni strokovni pomoči, za dokumentacijo skrbim, da jo pripravi.	Sodelovanje strokovne skupine s starši.	Strokovna skupina	
N69	En mesec v začetku šolskega leta individualiziranje programov, predstavimo strokovne skupine, takrat starše povabimo, prej jim pošljemo vse na epšto. .	Individualiziranje programov v začetku leta.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N70	Starše potem prevzamejo socialne pedagoginje, mi imamo kar en tak zvezek da se notri napiše, delovni listi vložijo. Da tudi socialna pedagoginja, da kaj je tisto uro delala z otrokom Tečejo informacije, starš tako dobi tudi idejo kaj doma.	Sodelovanje staršev s socialnimi pedagoginjami.		Delo svetovalne službe
N73	Vedno, ko zastavimo individualni program napišemo cilje potem pa še za doma.	Skupno oblikovanje individualnega načrta.		Delo svetovalne službe
N74	Starši nimajo idej, ne da nočejo ampak ne znajdejo se in mi jih presenetimo s tem, saj so vsakodnevni stvari najboljše za določene krepitve pri otroku.	Pomembnost vsakodnevnih stvari za krepitev virov moči pri otroku.	Podpora staršem	Delo svetovalne službe
N75	Potem se o tem pogovarjamo. Ne vedo niti kaj je za starost dobro, te stvari so lahko čisto enostavne tam kjer je otrok tam začnemo in postopno nadaljujemo.	Pridruževanje otroku.	Podpora staršem	Delo svetovalne službe
N76	Starše moramo včasih samo pomiriti, da ni vse pri otrocih iste hitrost razvoja, pri enih gre počasneje, delajte na tem ampak postopoma.	Razumevanje individualnosti otroka.	Podpora staršem	Način dela svetovalne delavke
N77	Jaz tako rečem da je dobro da je otrok v vrtcu, za vsa področja, spoznavanje sveta, znajti se v različnih situacijah, prilagajati se novim situacijam, to otroci v življenju potrebujejo. Ne samo za socialno veščine.	Pomembnost vrtca za otroka	Vključenost posameznega otroka	Način dela svetovalne delavke
N78	Potrebno je razumeti, da so otroci različni. Jim dat čas, nič ne gre po pravilih. Življenje ni eno pravilo.	Individualnost otroka.	Vključenost posameznega otroka	Način dela svetovalne delavke
A22	Rada imam konkretne podatke na katere se oprem.	Konkretni podatki za oporo		metode dela.
A23	Imam konkretne primere situacije, iz katerih izhajam, tako tudi starši	Izhajanje iz realnih primerov	Realne situacije	metode dela.

	čutijo, da sem strokovna.			
A24	Lažje sprejemajo tudi težko situacijo – težko informacijo. Na način, da primerjam delovanje otroka brez pomoči in s pomočjo, kaj bi to zanj pomenilo.	Lažje sprejemanje pomoči, ko gre za dobro otroka.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke .
A25	V vrtcu, dejansko koliko otrok v dnevi rutini vrtca funkcionira.	Primeri in situacije iz katerih svetovalna delavka izhaja	Realne situacije	Način dela svetovalne delavke
A26	Na ta način jim skušamo približat prostor za učenje.	Približati prostor za učenje.	Realne situacije	Način dela svetovalne delavke
A27	Ker je tudi prostor za učenje pri njih doma v rutini. Ne pri nekaterih umetno ustvarjenih situacijah, v rutini jih učiš veččin- vsakdan.	Prostor za učenje tudi v domačem okolju.	Realne situacije	Način dela svetovalne delavke
C4	Je pa pomembno tukaj da smo občutljivi do staršev in z nekim občutkom pridemo do cilja.	Pomembnost občutljivosti, do staršev.	Občutljivost	Način dela svetovalne delavke
F54	Svetovanje.	Pogovor s starši	Svetovalno delo	Metode dela
F55	Nudnje pomoči predvsem za starše, na ta način. S šolami za starše včasih tudi zaobjamemo to problematiko otrok s posebnimi potrebami. Šolo za starše imamo dvakrat na leto.	Podpora in pomoč staršem, s šolami za starše, s seznanjanjem s problematiko.	Svetovalno delo	Metode dela
H12	Opiram se na programske smernice.	Delo po programskih smernicah	Programske smernice	Metode dela
H13	Pozitivne izkušnje imam s starši. Na sočuten način povež, na empatičen način.	Pomembnost empatije za delo s starši.	Empatija	Metode dela
H15	In predstaviš da je predšolsko obdobje res pomembno, to starši kar sprejmejo.	Predstavitev pomembnosti predšolskega obdobja	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
H16	Pomembno je, da jim zagotovimo varen prostor, kjer bomo te informacije sporočili.	Zagotoviti prostor in čas za sodelovanje.	Varen prostor	Metode dela
H17	Moramo biti tudi razumni Da se vzpostavi to zaupanje..	Medsebojno zaupanje, sodelovanje	Zaupanje staršev	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
J64	Moraš biti dobro pripravljen na pogovor s starši.	Dobra pripravljenost	Zaupanje staršev	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
J65	Pripravim se najboljše kot lahko. Do sedaj sem imela dobre izkušnje s sodelovanjem s starši.	Dobre izkušnje s sodelovanjem s starši	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J67	Vidim sodelovanje kot nekaj pozitivnega, kot nekaj ki ima svojo težo.	Sodelovanje kot pozitivna stvar.	Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika	Metode dela
J68	Je treba pa znat komunicirati s starši.	Pomembnost komunikacije.	Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika	Metode dela
J69	Vedno znova je to nova učna priložnost.	Nova učna priložnost	Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika	Metode dela
J70	Rada si zapisujem kaj se bom pogovarjala, da držim rdečo nit. Imam zbrane besede, ki jim moram povedati	Zapisane točke pogovora	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
J72	Včasih so odzivi staršev nepričakovani, v tem primeru igrajo igro izkušnje, malo si v svojem svetu in mislimo, da vsi starši vedno kaj govorijo in potem te preseneti, ko mogoče ne razumejo.	Preverjanje razumevanje pri starših.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
M34	Najbolj pogosto svetovanje staršem.	Svetovanje staršem	Svetovalno delo	Metode dela
M35	Usmerjen intervju – strukturiran	Pogovor z vzgojiteljico	Vloga svetovalne	Delo svetovalne

	intervju z vzgojiteljico, imam tudi.		delavke	službe
M36	Opazovanje otroka, se pripravim na pogovor s starši.	Opazovanje otroka, pogovor s starši	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
M37	Sodelovanje je tu različno. Pri nas je pravilo, če starši še kaj potrebujejo je tukaj vzgojiteljica, prva vstopna točka, tako jih tudi spodbujamo.	Sodelovanje z vzgojiteljico.	Vloga svetovalne delavke	Proces usmerjanja
N79	Pridružit se staršem in vzgojiteljem.	Pridruževanje staršem in vzgojiteljicam	Pridruževanje	Metode dela.
N80	Opolnomočit starše in vzgojiteljice.	Krepitev moči staršem in vzgojiteljicam.	Krepitev moči.	Metode dela
N81	Upoštevati zakon	Upoštevanje zakona	Delo po zakonu	Metode dela
N82	Načela dela, treba je razumeti, starši in otroci rabijo pristop, ki bo njim blizu.	Pristop, ki bo blizu določenim staršem	Različni pristopi	Metode dela
N83	Povem zakaj smo se dogovorili zakaj je to dobro. Potem to sprejmemo.	Predstavitev predšolskega obdobja	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
N84	Vedno se držim tega, je nujno da odrasli sodelujejo za dobro otroka.	Sodelovanje odraslih za dobro otroka	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
N85	Pomembno je, da povemo staršem tako kot je.	Predstavitev situacije kot je.	Realnost	Metode dela.
N86	Moja vloga pri tem je težka. Jaz moram to povedati staršem, kaj smo opazili.	Potreben čas za sprejemanje otrokove oviranosti.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
N87	In to je težko povedati, moreš bit previden kako to poveš. Sploh če pride do kakšnih takih reakcij, da te ne vrže preveč iz tira, ker se situacija poslabša.	Pomembnost načina komunikacije.	Komunikacija	Metode dela
A48	Vloga staršev v procesu je ključna. Po prejšnjem zakonu smo starše usmerili, so pa vedno vključeni, vedno aktivno. Nič ne delamo brez njih.	Aktivna vključenost staršev.	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
A49	Najlažje je če starši sami začutijo problem in pridejo k nam, samo še dodatno iskati možnosti ki jih lahko še izkoristijo.	Pomoč na pobudo staršev.	Starši iščejo pomoč	Vloga staršev
F57	To je idealno, da se skupaj z njimi povežeš še z vsemi drugimi strokovnjaki, ki jih imajo.	Povezovanje staršev in ostalih strokovnjakov	Starši iščejo pomoč	Vloga staršev
A51	Da si v povezavi z zdravstvom, z drugimi oblikami pomoči, ki jih koristijo.	Sodelovanje z ostalimi institucijami.	Povezovanje staršev in ostalih institucij za pomoč	Vloga staršev
A52	Težje je tam kjer si starši tega ne želijo mogoče že obiskujejo pomoči pa si ne želijo, da veš.	Nesodelovanje staršev.	NeprostoVOLJNI uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A53	Tam kjer si starši ne želijo sodelovat je zaupanje še potrebno pridobiti.	Pomembnost pridobitve zaupanja	Zaupanje staršev	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
A54	Se pa je že zgodilo, da se je otrok izpisal iz vrtca ko smo jih soočili in povedali, da bi bilo nujno da bi njihov otrok imel odločbo o usmerjanju. Razmišljanje o spremljevalcu.	Nezainteresiranost staršev za pomoč.	NeprostoVOLJNI uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A55	Pozitivno pa gledamo na to da pri nas niso tega zaupanja mogli vzpostaviti so pa ga v drugem vrtcu in so imeli tam tako lažjo nalogo.	Zaupanje so vzpostavili v drugem vrtcu.	NeprostoVOLJNI uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
B15	Kot pomemben člen gledam starše.	Starši so aktiven član	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
B16	Enakopravni partnerji v procesu pomoči.	Enakopravni partnerji v procesu pomoči.	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
B17	Enakovreden odnos naj bi bil, ampak včasih ni.	Ni vedno enakovreden odnos	NeprostoVOLJNI uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste

				starše, ki ne želijo sodelovati
B18	Mi sami več ali manj, nekateri starši so samo obveščeni.	Ne želijo sodelovati	NeprostoVOLjni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
B19	Niso vsi tako aktivni. Ne dajejo vsi predlogov.	Niso aktivni udeleženci	NeprostoVOLjni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
B20	Sicer jih zanima, ampak bi si želela bolj aktivno sodelovanje.	Nekateri se zanimajo	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
B21	Sporočam kaj mi opažamo večkrat. Ali bi bilo to koristno, večkrat se jih pozove	Več pogovorov, večkrat se jih obvesti, če bi želeli sodelovati.	NeprostoVOLjni uporabniki	Vloga staršev
B23	Starševska beseda je vedno zadnja.	Starši ima glavno besedo	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
B24	Ampak mamu dosti pozitivne izkušnje.	Pozitivne izkušnje prevladajo negativne.	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
B25	Marsikaj rešimo s pogovorom.	Reševanje stvari s pogovorom.	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
B26	Včasih me sploh samo vzgojiteljice vprašajo za nasvet in dobro sodelujejo že samo z vzgojiteljicami.	Podpora in pomoč vzgojiteljicam	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
B27	Včasih jih pa moramo spodbudit, saj govorimo tudi z zunanjimi institucijami.	Sodelovanje s starši in z zunanjimi institucijami	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
B28	Starši lažje slišijo od zdravstva, ker imajo več spoštovanja. To ključno delo opravijo mogoče največ zdravstvo, kadar gre za to. Včasih, ker smo si tako blizu s starši ker nas vsak dan vidijo, nas mogoče ne jemljejo tako resno.	Starši lažje slišijo dejstva o otroku od zdravstvenih strokovnjakov	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
C5	Brez staršev se ne da čisto nič, razen če imajo tudi ostali otroci v skupini težave.	Brez starševskega soglasja ne moremo nič.	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
C6	Ves čas pa se usmerjamo tudi na ostale institucije, pomembno je da ne delamo prehitro.	Sodelovanje z ostalimi institucijami, ki nam priskočijo na pomoč.	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
C7	Opolnomočenje.	Pomoč staršem za spopadanje s težavami.	Krepitev moči	Metoda dela
C8	Uvid v imeti otroka, ki ima težave ni treba zaradi tega obupati nad življenjem.	Pomembnost časa za žalovanje.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
C9	Pomembno je da staršem pravilno predstavimo postopke, kaj njihov otrok pridobi zaradi tega.	Pravilen način predstavitve postopkov.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
E13	Ko gre za otroke z ovirami za delo na tem področju. Je po mojih izkušnjah sodelovat s starši v vseh primerih lahko, je bilo res sodelovanje.	Sodelovanje.	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
E14	Izkazovali so interes, zanimanje za vse, kaj lahko še starši naredijo, kaj vse obstaja, na začetku šolskega leta, pri pisanju individualnih programov.	Izkazovanje interesa s strani staršev.	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
E15	Izkazovali interes in zanimanje, kaj lahko še oni naredijo. Kaj obstaja vse.	Zanimanje staršev za možne korake.	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
F77	Predvsem, da ostanejo starši. Da niso obremenjeni s plačljivimi	Pomembno je, da starši ostanejo starši	Dolgotrajen proces	Soočenje staršev

	storitvami			
F79	Naj se raje posvetijo otroku čustveno, da mu znajo nuditi podporo.	Čustvena podpora otroku.	Starši so opora otroku	Vloga staršev
F80	Da mu nudijo pristna naravna čustva, hodijo v naravo, se z otrokom ukvarjajo.	Čustveno in fizično ukvarjanje z otrokom.	Starši so opora otroku	Vloga staršev
F81	Da ostanejo starši, nudijo ljubezen niso pa terapevti.	Nudenje ljubezni otroku	Starši so opora otroku	Vloga staršev
F82	Umirjeno gibanje potrebujejo otroci.	Umirjanje otroka	Starši so opora otroku	Vloga staršev
K40	Ključna, če starši ne sodelujejo ni ničesar.	Aktivna udeležnost staršev.	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
K41	Zelo pomembno, da se jim na začetku res prisluhne in nameni veliko pozornosti, staršem.	Prisluhniti in nameniti pozornost staršem.	Vzpostavlanje delovnega odnosa in osebnega stika	Pristop in metode dela
K42	Ker če starši ne sodelujejo, pride druga kriza ko je treba v šolo.	Nesodelovanje staršev	Neprostopoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
K43	Ko otrok napreduje je potem več pozitivnih kot negativnih situacij.	Pozitiven vpliv napredovanja otroka.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
K44	Vmes pa so tudi krize, ko so negativne reakcije, da jih skrbi.	Starši potrebujejo več podpore	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
N90	Oni so najpomembnejši za otroka in za vse procese, ki jih je treba speljati.	Najpomembnejši v procesu dela	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
N91	Tudi če mi želimo izvest, pa se starš ne strinja nismo nič naredili. Brez konsenza staršev ne gre.	Brez soglasja staršev ne moremo.	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
N93	Dobro je da njih pridobimo tudi v tem, da oni v odnosu do otroka kaj spremenijo.	Pridobiti starše v sodelovanje	Vzpostavlanje delovnega odnosa in osebnega stika	Pristop in metode dela
N94	Včasih se staršem zdi otrok blazno naporen in jih je treba pomirit da ne zmore delovati drugače, na bolj umirjen način. In da možgani rabijo svoj čas.	Zavedanje staršev o delovanju otroka.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
N95	Večinoma ljubeče govorijo o svojih otrocih, jih ne zavračajo, lahko pa je naporno. In v tem obdobju jih je treba bodrit, vse pravzaprav.	Podpora in pomoč staršem	Vloga svetovalne delavke	Način dela svetovalne delavke
N96	Najprej starši se zavedat svoje vloge, so najpomembnejši, največji vpliv imajo na otroka, če ne bodo oni ne bo nič spremenil.	Zavedanje staršev, da so najpomembnejši za otroka.	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
N97	Kako mi lahko te postopke speljemo, tudi če pride prostovoljec dam staršem soglasje za podpisat in da se spoznajo. S starši moramo z roko v roki.	Soglasje staršev ko pride prostovoljec	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Vloga staršev
A28	Zelo različno, tisti, ki so imeli negativno izkušnjo z vrtcem se svetovalnih delavcev lahko tudi ustrašijo.	Strah pred svetovalnimi delavci	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavci ter vzgojiteljicami.	Proces usmerjanja
A29	V teh situacijah se zelo zanašam na vzgojitelje, da sami presodijo koliko potrebujejo mojo pomoč, tudi tako direktno, koliko potrebujejo v odnosu do staršev pomoči.	Vzgojitelji povedo koliko podpore potrebujejo	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe .
A30	V bistvu vodim vzgojitelja, če starši nočejo pomoči.	Vzgojitelj sodeluje s starši.	Neprostopoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A31	Sej potem ko pride tako deleč, da postopek začnemo se moram	Vključitev svetovalne delavke	Neprostopoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste

	vklučit tudi jaz.			starše, ki ne želijo sodelovati
A32	Tam kjer so hude težave je sodelovanje težje, kjer je ta krog sodelovanja težji, se kar vrtimo v zanikanju, v tem krogu.	Zanikanje staršev	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
A41	Zelo veliko delam v tem, da imamo uvajalne okrogle mize, roditeljske sestanke, ki niso vezani na to problematiko. Tako da vidijo da nisem le tista oseba ki to počnem, ampak da vidijo kdo sem da jih nekak povežem.	Vključenost svetovalne delavke v ostale dejavnosti	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
A42	Tako je tudi lažje pristopit kot, da sem samo uradna oseba.	Neformalni pristop.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
A43	Želim, da starši vidijo, da sem za vse, ne samo za uradne stvari.	Neformalni pristop	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
B32	Najprej jih vzgojiteljice povabijo na pogovorno urico, potem pride do mene.	Pogovorna urica	Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke	Proces usmerjanja
B35	Otrokom pa nudimo pomoč četudi ne pride do odločbe.	Otrokom se zagotovi podpora in pomoč, ki jo potrebujejo	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
B36	Bolj pripravljeni na sodelovanje so tisti starši, ki jih zunanje institucije že tam soočijo, tukaj je lažje ker so že seznanjeni.	Seznanjanje z ovirami v razvojnih ambulantah.	Starši so že seznanjeni z odločbo o usmerjanju	Proces usmerjanja
D32	Da sproti podajaš res po kapljicah stvari in hkrati preverjaš pri starših, delaš res na odnosi ravni, ker če to izgubiš sta dva tabora.	Počasno podajanje informacij.	Kapljичno podajaš informacije, na odnosi ravni	Metoda dela
D39	Predvsem moremo starše opogumiti jim dat malo energije.	Opogumljanje staršev	Krepitev moči	Metoda dela
D40	Nekako, ker so v stiski, so zelo v stiski.	Razumevanje stiske.	Krepitev moči	Metoda dela.
D41	Sploh pri tistih ki imajo otroke z oviro v duševnem zdravju, ali tiste, ki jim že stroka pove, da bi otrok moral it v prilagojen program, vendar iščejo možnosti kako bi prišli v redni program.	Težko soočanje in potreben čas.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
D42	Zdi se mi, da je s temi starši najtežje, te nam dostikrat kar uhajajo in ostajajo v rednih oddelkih.	Zanikanje staršev.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
D43	Čeprav imamo velikokrat srečanja. Se skupaj dobimo poveš da še kar ni dosegel tega kar bi mogel pri teh letih, tega razkoraka starši ne vidijo.	Pogovor o dobrobiti otroka.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
D45	Toliko so v stiski in v pričakovanju, da bo čarobna paličica rešila vse, da se bo otroku odprlo in bo vse v redu in bo kar poskočil v razvoju.	Močna stiska.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
E19	Organizacije, ki jih lahko ponudim.	Po pomoč se obrnejo h nekaterim organizacijam	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavkami.
E20	Dodatna strokovna pomoč, povežem jih, naprej.	Znotraj vrtca dodatna strokovna pomoč	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
F34	Med letom imamo tri strokovne skupine.	Pogovor s strokovno skupino	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
F35	Srečanja s starši, z oddelkom z mano.	Pogovor znotraj oddelka	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
F36	Namen teh srečanj je, da se pripravi individualiziran program.	Priprava individualnega načrta.	Strokovna skupina	Proces usmerjanja

F37	Mi imamo po dogovoru tri srečanja in še vmesna evalvacija, ker na vmesni evalvaciji se pogovorimo kako je, da se jim da še nekaj napotkov kako doma, nekaj dodatnih napotkov, da jim tudi pokažemo, da nam ni vseeno, da se trudimo.	Tri srečanja in vmesna evalvacija.	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
F38	Na koncu pa naredimo zaključek in končno evalvacijo, kjer se tudi odločimo kako bomo delali drugo leto na katere stvari se bomo osredotočali.	Zaključek in končna evalvacija.	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
F39	Jaz pa potem tudi s starši kar se tiče vseh pregledov.	Urejanje dokumentacije.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
F40	Kar pa se tiče stiske staršev, pa ponavadi kaj pridejo na pogovor.	Pogovor o stiskah staršev.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
F41	Slišimo se s starši tudi po telefonu.	Pogovor po telefonu	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
F46	Razen v primeru menjave vrtca imamo malo več težav.	Menjave vrtca, skupin	Neprostopoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
F47	Vse je odvisno od tega kako pelješ pogovor. Koliko si daš moči da boš dobro speljal pogovor.	Dobro izpeljan pogovor	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
F49	Tudi kako dobro se na pogovor pripraviš. saj dobra priprava veliko pomeni	Dobra priprava na pogovor	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
F50	Da greš v vizijo da bo dober izid. Tudi to da se z oddelkom dopolnjuješ to je najpomembnejše.	Positiven pristop, dobro sodelovanje z oddelkom	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
F52	Ogromno, če smo si tukaj podpora, kar smo si.	Pomembnost podpore v kolektivu.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
F53	Saj se skupaj pripravimo na sestanke s starši saj se zmenimo kdo bo kaj poudaril, ker jih vedno kupimo na to karto, da je to najboljša popotnica za v šolo, ker bo otrok dobil vse, kar je mogoče in hkrati nikjer ne bo vidno da je on to imel.	Pomembnost predšolskega obdobja za otroka.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Delo svetovalne službe
F54	Saj so starši zelo obremenjeni, da bo to šlo naprej, da ne bo njihov otrok zaznamovan, če mi nič ne napišem pri vpisu noben ne ve.	Obremenjenost, da bi otrok bil zaznamovan	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
F55	Razen če šola opazi, da bi otrok potreboval, se potem povežemo s šolo.	Povezovanje šole po potrebi.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
G51	Tisti, ki ne želijo večkrat pokličem. Pokažem, če dovolijo da otroka vzamem ven iz oddelka in sodeluje z mano.	Pridobivanje soglasja za sodelovanje.	Neprostopoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
G52	Pokažem striktno kaj sva delala z otrokom in kaj se je dogajalo vmes z otrokom, kako je sodeloval.	Deljenje informacij s starši o otroku.	Neprostopoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati.
H21	Če potrebujejo pomoč pri dokumentaciji pridejo do mene.	Pomoč pri urejanju dokumentacije.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
H22	Če je vzpostavljeno zaupanje, da ti povejo, kako je doma.	Pomembnost vzpostavitve zaupanja.	Vzpostavljane delovnega odnosa in osebnega stika	Metoda dela
I37	Ključno je vzpostaviti odnos s starši.	Ključni je odnos	Vzpostavljane delovnega odnosa	Metode dela

			in osebnega stika	
I38	Vzgojiteljice se obračajo na mene nekatere na strokovno delavko za dodatno pomoč. Pomembno se mi zdi, da z vzgojiteljicami res sodelujem. Ključno je da sodelujeva.	Pomembno je sodelovanje z vzgojiteljicami za podporo in pomoč	Sodelovanje med vzgojiteljicami in svetovalnimi delavkami	Delo svetovalne službe
J73	Svetovanje s starši.	Sodelovanje s starši	Vzpostavljanje delovnega odnos in osebnega stika	Pristopi in metod dela
J76	Kam se lahko obrnejo. Včasih tudi konkretno pomoč kot z nasveti	Pomoč s konkretnimi nasveti.	Sodelovanje med starši in vzgojitelji	Delo svetovalne službe
J81	Starši so naši sodelavci.	Starši kot partnerji v sodelovanju.	Partnerski odnos, partnerji v sodelovanju	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavkami.
J82	Pomembno je, da si zgradimo zaupanje. Da nam lahko zaupajo	Grajenje zaupanja.	Zaupanje staršev	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
J85	Potrebujemo starše oni so naši sogovorniki.	Sogovorniki, soustvarjalci.	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavkami.
K19	Zelo si vzamemo čas da staršem razložimo. Pri nas dobijo pomoč pri sprejemanju s tem.	Čas za razložitev situacije.	Topel stik s starši, pomembno je sodelovanje.	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavkami.
K21	Kje zunaj vrtca še imajo možnost poiskati pomoč, seznanim jih, kam se lahko obrnejo	Seznanitev z zunanjo pomočjo..	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe.
K22	Kaj bodo dobili v drugih institucijah.	Seznanitev z zunanjo pomočjo.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe.
K23	Kako zgleda pomoč v vrtcu, da se jim informacijo poda na razumljiv način. Podrobno jim povemo, kako to izgleda.	Razumljiv način podajanja informacij o pomoči.	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
K25	Odločba je veljala samo do konca vrtca, kako to izgleda konkretno kako specialna pedagoginja z otroki dela.	Konkreten postopek pomoči in obrazložitev trajanja.	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
K26	Na začetku je potrebno res kako poteka cel postopek. Kako izgleda dodatna strokovna pomoč , pomoč vse.	Konkretna razložitev poteka pomoči.	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
K27	Ker je bilo včasih to res težavno, upamo da se bo sedaj to spremenilo.	Spremembe v zakonu	Nov zakon	Proces usmerjanja
K28	Včasih so jih tudi pediatri pomirili na neustrezen način – »sej še vsak je«. Zato smo morali se več delati na tej zgodnji intervenciji, da se je to čim prej uredilo.	Pomembnost zgodnje intervencije.	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
L34	V teh začetnih fazah je sicer bolj težko, ko je treba sporočiti , ker si ti tista prva oseba, ki opozori na otrokov razvoj.	Sporočanje težkih stvari.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
L35	Je treba razumeti starše in njihove odpore.	Razumevanje starševske stiske.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
L48	Sigurno smo mi tisti, ki imamo neko znanje.	Znanje svetovalne delavke.	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe.
L49	Vendar v sodelovanju s starši so pa oni tisti, ki najbolj vedo, mora se slišati njihov glas.	Glas staršev v sodelovanju.	Partnerski odnos, partnerji v sodelovanju	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavkami.

L50	Morajo biti vključeni.	Nujna vključenost staršev.	Topel stik s starši, pomembno je sodelovanje.	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavkami.
L51	Se zgodi tudi kdaj, da starši odklonijo to pomoč. Predvsem v začetnih fazah rabimo več srečanj. Rabimo včasih tudi leto da določeni stvari sprejmejo.	Pomembnost časa za sprejemanje.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
M54	Konkretno za otroke z ovirami nekateri starši zanikajo težave.	Težko soočanje staršev.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
M55	Včasih se obrambno vedejo. Včasih se počutijo napadene iz naše strani.	Obrambno vedenje staršev.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
M56	Večina staršev razume, potem, ko se jim razloži, status dodana vrednost za otroka, saj bo njemu to v pomoč, lažje bo funkcioniral, lažje se bo naučil. Določenih stvari in okrepljen kompetence.	Dodana vrednost otroku, veliko pridobi z dodatno strokovno pomočjo.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Načini dela svetovalne delavke
N105	Pri vsem se dobimo skupaj in pomagamo to izpolniti, pomagamo priložiti.	Izpolnjevanje dokumentacije	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N106	Če je otrok voden na nevrološkem oddelku prinesejo izvide. Pomagamo jim nabrat vse in oddati.	Zbiranje dokumentacije	Vloga svetovalne delavke	Delo svetovalne službe
N110	Zdaj bo pa to šlo na isti način mi bomo vložili starš podpiše izjavo, da je prejel, potem razvojni pediater, najprej pediater, potem novo razvojnemu pediatru. Prej je bil center za duševno zdravje, zdaj pa pediater za razvojnega pediatra in logopeda in tako naprej.	Spremembe v zakonu	Nov zakon	Proces usmerjanja
N111	Pediatru gre s tem poročilom na podlagi tega poročila se odločijo ali so primanjkljaji , izda napotnico za razvojnega pediatra...	Spremembe v zakonu	Nov zakon	Proces usmerjanja
N112	Je pa problem, ker ti centri še ne delujejo, šele zaposlujejo, specialne pedagoge, socialne delavce, logopede .	Spremembe v zakonu	Nov zakon	Proces usmerjanja
N113	Jaz dolgoročno vidim velik plus v temu zakonu, vendar ne vem če se bo to tako speljalo.	Spremembe v zakonu	Nov zakon	Proces usmerjanja
N148	Ampak je treba razmišljati tudi kje ta otrok dobro funkcionira, ne samo kaj je naredil narobe.	Pozitivne stvari o otroku.	Pozitivni način dela	Metode dela
N149	Pomembno je, da se beležijo stvari, kaj otrok dela prav, kaj so otrokovi plusi.	Pozitivne stvari o otroku.	Pozitiven način dela	Metode dela
N150	Izhajati iz situacije kakršna je. Kaj lahko ponudimo staršem.	Izhajati iz realne situacije.	Realne situacije	Pristopi in metode dela
A56	Če ne želijo sodelovati potem pomagamo vzgojitelju, da poskuša naprej s starši, če bi si premislili.	Spodbujanje vzgojitelja za sodelovanje s starši. .	NeprostoVOLJNI uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A57	Je pa pri nas tudi ravnateljica zelo aktivno vključena.	Aktivna vključenost ravnateljice.	NeprostoVOLJNI uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A58	Recimo, da se ona vključi v oddelk pomaga pri izvedbi, z nasveti iščemo možnosti, dodatnih strokovnih delavce.	Iskanje novih možnosti sodelovanja.	NeprostoVOLJNI uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A59	Vzgojitelj pa starše nagovarja, da bi	Pomoč staršem zunaj vrtca.	Iskanje pomoči tudi	Pridobiti za

	bilo dobro se z nekom povezati in velikokrat stopijo do ravnatelja.		drugje	sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A60	Prakticiramo včasih tako, da se pogovorimo vzgojitelj, starš, jaz.	Pogovor med vzgojiteljem, staršem in svetovalno delavko.	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A61	Včasih sem sama z njimi, ker je lažje govoriti.	Individualni pogovori	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A62	Včasih se mi zdi, da mislijo, da bodo lahko meni kaj povedali, ker ne vem veliko o otroku ampak imam to srečo, da smo majhen vrtec in vse otroke poznam.	Prednosti majhnega vrtca.	Svetovalne delavka pozna vse otroke	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A63	Naredimo več srečanj.	Več srečanj	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A64	Pomembno je, da starše pripeljemo do te točke, da smo vsi skupaj. Da se lahko odkrito pogovarjamo o problemu, stiski ki jo imajo.	Odkrit pogovor	Varen prostor	Metode dela
A65	Takrat lahko začnemo delati, do tja pa iščemo variante, kaj jim je lažje ali da govorijo samo z mano, ali samo z ravnateljem, ali samo z vzgojiteljem, kar jim je lažje.	Različne možnosti pogovorov skupaj s starši.	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A66	Potem pa počasi dodajamo ljudi zraven.	Vsakič pride zraven še nov strokovni delavec	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
A67	Da je varen prostor kjer smo zato, da jim pomagamo.	Prostor kjer se staršem pomaga in zagotavlja varnost.	Varen prostor	Metoda dela
D48	Drugega mehanizma ni, kot da imamo več srečanj.	Več srečanj	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
D49	Da imamo večkrat skupna. Sploh pri vedenjskih, čustvenih, avtizem, je podpora vzgojiteljici, pomočnici, spremljevalcu zelo pomembna.	Več skupnih pogovorov	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
D51	V teh primerih smo imeli tedenska srečanja, da smo opolnomočili notranji tim potem smo se dogovorili ali same rečejo, da so v redu ali imamo srečanja manj pogosto.	Krepitev moči strokovnega tima.	Krepitev moči.	Metoda dela
D52	Potem je pa prisotna vedno psihologinja, vzgojiteljica, pomočnica vzgojiteljice, mobilna defektologinja, na tej interni skupini vrtca se potem nekako dogovorimo, kdaj povabimo tudi starše in kaj jim bom povedala.	Sodelovanje interne skupine vrtca.	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
D53	Saj negativno govoriti o otrocih jih še bolj odbije, povemo kje se je utrdil na katerih področjih, in kje ima še potrebo.	Pogovor o pozitivnih stvareh pri otroku.	Pozitivno govorjenje	Metode dela
D54	Poizkusimo na tak način. Včasih je uspešen, včasih ne. Nekateri so jezni nase, na otroka, ne jemljemo pa nase, mogoče pa so jezni tudi na nas, ker včasih jim ne damo tako svetle točke.	Težko soočanje z oviranostjo.	Dolgotrajen proces	Spoprijemanje staršev z otrokovo oviro
D55	Rešimo pa z večkratniki klici,	Večkratno povabilo staršev	Več pogovorov	Pridobiti za

	sestanki.	na pogovor.		sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
D56	Ti otroci ki imajo neprimerne programe se večkrat srečamo. Imajo pa tudi z mobilno pedagoginjo srečanja.	Srečanje tudi z mobilno pedagoginjo	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
E22	Težje je priti v stik s starši, ko ne zaznavajo nobenih potreb, da bi se otroka usmerilo, ne vidijo težav.	Težje sodelovanje, ko starši ne zaznavajo problemov.	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
E23	Naslovit to z naše strani, ta prvi korak se mi zdi najtežji.	Prvi korak je najtežji.	Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika	Pristopi in metod dela
E26	Da bodo starši razumeli, da mi dobro želimo.	Stokovi delavci delajo v dobro otroka	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Načini dela svetovalne delavke
E27	Za usmerjanje je pa šlo vedno za tako izrazite stvari, da so starši že prej vedeli, da potrebuje pomoč.	Izrazite ovire pri otrocih.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
E28	Tudi pri govornih – logopedskih težavah so vedeli da bodo morali sodelovati.	Logopedске težave pri otroku.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
F23	Če starši ne sprejemajo, če se pojavi kup nekih težav stopim jaz skupaj z zdravstvenim domom, jih poprosim če lahko naredijo kakšen tim, da se srečamo in vrtec in zdravstveni dom, to smo delali prej še pred novim zakonom, to za nas ni sprememba.	Strokovni timi z zunanjimi institucijami.	Strokovna skupina	Proces usmerjanja
F24	Potem se skupaj odločimo kje si bomo pomagali in se oni tudi strinjajo ponavadi, da otrok rabi pomoč in potem si med seboj pomagamo, en drugemu.	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
F26	Imamo soglasje, da lahko funkcioniramo, ter smo skupaj uspešni, ni težav.	Soglasje staršev .	Brez sodelovanja s starši moremo nič	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
F27	Večje težave imamo tam, kjer so otroci v neustreznem programu.	Pogovor o neustreznosti programa.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
F28	Kjer tudi reden vrtec ni za njih, bilo bi boljše, če bi šli v razvojni oddelek, ali zavod za gluhe in naglušne.	Razvojni oddelek .	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
F29	Tukaj potrebujemo veliko časa, da prepričamo starše da bi bilo bolje za otroka da gre v razvojni oddelek, nekateri pa takoj sprejmejo.	Razvojni oddelek .	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
F30	So tudi primeri, kjer so me po prepisu klicali starši zadovoljni kako dobro je sedaj njihovim otrokom.	Zadovoljstvo staršev, ko vidijo napredek otroka v razvojnem oddelku.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
F83	Se usedemo s starši, jaz in oddelek skupaj, da se pogovorimo. Če ugotovimo da en zase ni uspešen.	Pogovor s starši in z oddelkom.	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
F84	Potem se odločimo da pustimo malo časa, da se pripravimo, tudi z zdravstvom, da nam dajo pozitivno luč.	Sodelovanje z zunanjimi institucijami.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
F85	Tako vsi skupaj stopimo in tukaj steče potem.	Skupinsko delo za dobro otroka.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
F86	V naših profilih je tako, da smo mi še vedno pedagoški diskurz, kot medicinski, se moramo upirat na medicinskega in se moramo opirat	Pomembnost vključevanja zdravstva.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.

	na njih ki imajo avtoriteto.			
H19	Prvi pogovor s starši je pomemben, da gremo počasi.	Pomembno navezovanje prvega stika	Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika	Pristopi in metode dela
H20	Na empatičen način sporočimo, dejstva, preko konkretnih primerov.	Empatično sporočanje dejstev.	Empatija	Metode dela
H21	Pri tistih, ki ne želijo, ne sprejmejo, ampak potem čez čas zopet poskusimo.	Večkratno povabilo za sodelovanje.	Neprostopoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
I40	Imeli smo primere kjer so prepovedali stik s šolo in zdravstvenim domom .	Nesodelovanje staršev.	Neprostopoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
I41	Imam srečo, da s šolo dobro sodelujemo, da lahko povemo, da prihaja k njim, da vidijo da ima otrok odločbo, da vedo tudi za naprej v šoli.	Sodelovanje s šolo	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
I42	Jih poskušamo na tak in drugačen način prepričati za sodelovanje.	Prepričati starše za sodelovanje	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
I43	Jim moreš povedati za kaj je to pomembno.	Sodelovanje v dobrobit otroka.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
I44	Treba je tudi staršem pustiti čas, da pridejo do tega.	Pustiti staršem čas.	Dolgotrajen proces	Soočenje staršev
J89	Če niso pripravljeni smo dolžni iskati stik z njimi.	Navezati stik po dolžnosti.	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
J90	Povabimo tudi pisno, uradno vabilo.	Pisna vabila na pogovore	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
J91	Iščemo skupne termine, kdaj bi se lahko uskladili.	Iskanje skupnih terminov.	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
J92	Trudimo se večkrat, dogovarjamo se včasih tudi en mesec, da najdemo skupini termin.	Iskanje skupnega termina.	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
J93	Če starš ne zmore, potem se potrudimo da v vrtcu naredimo najboljše.	Zagotavljanje pomoči otroku v vrtcu.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
K45	Po metodi kapljanja. Večkrat poskušamo jim to omeniti.	Podajanje informacij po korakih.	Metoda kapljanja	Metode dela
K46	Na pogovornih urah, skupni sestanki.	Pogovori, skupni sestanki	Več pogovorov	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
K47	Potrebujejo več časa, jim ga pustimo.	Čas za sprejetje.	Dolgotrajen proces	Soočenje staršev
K48	Če pa gre za hujše težave pa potrebujemo pomoč svetovalke za mobilno službo, ravnatelj prisoten, če program ni pravi da je bila huda motnja.	Razvojni oddelek	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
M60	Prakticiram tako, da povem na asertiven način, z jaz stavki: mene to skrbi.	Uporaba jaz stavkov.	Asertivnost	Metode dela
N98	Povemo zakaj otrok to potrebuje in kaj je vloga spremljevalca kdo je , kaj dela, da je to začasno po odločbi, zakaj je nekaj nujno	Pomembnost spremljevalca za otroka.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke

	potrebno, varnost njihovega otroka in varnost drugih otrok			
N99	Da se otrok socialnih veščin uči, da zmore to efektivno vedenje regulirati, da mu ena odrasla oseba še posebej pomaga, da to preseže. Da dela na tem. Bolj ga usmerja, mu je bolj čustvena podpora.	Naloge spremljevalca	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
N126	Navidezno je bilo super sodelovanje, ko smo jo vabili pa je ni bilo. Potem smo se pogovorili, in je prišla na sestanke, potem smo šli skupaj tudi na ogled razvojnega oddelka, naprej smo dobro sodelovali.	Navidezno dobro sodelovanje.	Neprostopoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
N127	Včasih moram malo bolj resno ukrepat, ker me hočejo prenest okoli, potem pa ko se pogovorimo se vse zmenimo, samo moram jaz bolj avtoritarno nastopiti.	Avtoritaren pristop.	Neprostopoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
N128	Sploh, ker smo preverili, glede na to koliko iščem rešitve, ker sem res aktivni tip in gre pri nas res hitro, sploh zato ker imam posluh zdravstvenega doma, hkrati imam sodelavko specialno pedagoginjo s katero odlično sodelujemo.	Dobro sodelovanje med vsemi v vrtcu in dobro sodelovanje z zunanjimi institucijami.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
N129	Hudo mi je, ker se mi že na primer dva meseca trudimo. Veliko prilagajanja, potem pa imaš starša, ki ni pripravljen sodelovati zavoljo otroka, s tem, da je otrok še sam sebi nevaren.	Nepripravljenost za sodelovanje	Neprostopoljni uporabniki.	Način dela svetovalne delavke
N130	Moreš malo bolj na ostro da vzamejo za res. Pomembno je, da pridemo skupaj, kar se tiče pomoči otroku.	Pomembnost sodelovanje vseh za dobro otroka.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
N131	Saj vsi vemo da so to dejansko pritiski. Kaj povedat, da te starši res slišijo.	Stres svetovalne delavke.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
A68	Mi ves čas usmerjamo v zdravstveni dom, povedo kakšne so možnosti.	Usmeritev po pomoč v zdravstveni dom.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
A69	Balansiramo med centri za duševno zdravje, nekje so bolj aktivni kot druge oziroma odzivni, hitreje odzovejo.	Centri za duševno zdravje.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
A70	Če imajo tam slabo izkušnje jih usmerimo drugam.	Usmeritev v druge institucije.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
A71	Ambulante za zgodno obravnavo se še ne ustvarjajo.	Spremembe v zakonu	Nov zakon	Proces usmerjanja
A72	Ambulanta za avtizem, ne njih jih obračamo že zaradi tega, da dobijo papir, ki jim pomaga naprej za uveljavljanje njihovih pravic.	Ambulante za avtizem.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
A73	Logopedsko pomoč ZGNL te, ki niso tržno usmerjeni – brezplačne storitve.	Logopedska pomoč.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
A74	Kadar je socialni problem pa se s centrom za socialno delo povežem in sodelujemo in potem oni poiščejo nevladne organizacije in jih povežejo zraven.	Center za socialno delo.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
A75	S starši skupaj sodelujemo.	Sodelovanje s starši	Partnerski odnos, partnerji v sodelovanju	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavkami vrtcu
A76	Timske sestanke imamo, ampak to	Timski sestanki, tudi z	Sodelovanje tudi z	Zunanja pomoč, ki

	je mogoče, ko so pripravljeni.	ostalimi institucijami	zunanji institucijami	jo starši lahko dobijo.
A77	Oziroma tudi takrat, ko delamo za zaščito otroka, takrat tudi izvajamo timske sestanke.	Timski sestanki za zaščito otrok.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
A79	Načeloma vedno iščemo povezave s starši.	Iskanje povezav s starši.	Neprostopoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati.
A80	Aktiviranje staršev za dobro otrok.	Sodelovanje s starši	Neprostopoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
B42	Preventiva so šole za starše.	Šola za starše	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
B43	Vrtec organizira teme glede na aktualnost. Pridejo sicer starši, ki se bolj zanimajo za vzgojo.	Organizacija izobraževanje	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
B44	Vzgojiteljice imajo na roditeljskih sestankih tematike izpostavljene. Kdaj priporočamo kakšno literaturo, kakšen članek.	Priporočanje literature.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
D58	Mobilna služba je imela srečanja s svojim starši in jih na tak način krepila.	Srečanja mobilne službe za pomoč staršem	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
D59	Neformalna srečanja je imela tudi še ena strokovna delavka tako neobvezno, kdor je hotel in so se pogovarjali kar so želeli..	Neformalna srečanja, kot skupine za samopomoč	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
D60	Izpostavili vprašanja, ki se jih najbolj tiče je pa to malo skupina, štirih, petih staršev, ki so se med seboj res povezali. Dobro sodelujejo.	Skupina za samopomoč	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
D61	Na ravni vrtca imamo šolo za starše	Šola za starše	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
D62	Strokovnim delavkam nudimo izobraževanja, ki jih potrebujejo, znotraj vrtca organiziram osem urna izobraževanja.	Izobraževanje znotraj vrtca.	Izobraževanje strokovnih delavcev	Sodelovanje med starši in svetovalnimi delavkami.
D63	Skupina za starša je bila bolj kot skupina za samopomoč.	Skupina za samopomoč	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
D64	Defektologinja se je usposabljala in je bila to ideja, ki je zaživela, potem pa je prevzela druga strokovna delavka.	Skupina za samopomoč	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
D65	V bistvu dobijo informacije in seveda nekoga, ki ti je podoben, da skupaj funkcionirajo.	Skupina za samopomoč	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
D66	Centri za duševno zdravje – za zgodnjo obravnavo.	Centri za duševno zdravje.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
D67	Sedaj smo s centrom zelo dobro povezani, ko dobijo soglasje nas povabi na skupna timska srečanja.	Sodelovanje s centri za duševno zdravje	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
D69	Naredimo skupaj načrt, zmeraj bolj pogosto imamo sodelovanja in res dobro sodelujemo. Razmišljajo pozitivno in so odprti za sodelovanje.	Dobro sodelovanje z zunanjimi institucijami.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
D70	Razvojna pediatrija pove vse od razvoja naprej. Se mi zdi da je to zelo dobrodošlo, da vidi otroka celostno.	Pomoč razvojne pediatrije	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
D71	Centri za socialno delo če je ločitev, nasilje, alkoholizem, rejništvo,	Center za socialno delo.	Sodelovanje tudi z zunanjimi	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko

	skratka dobro sodelujemo vedno pa je tudi vzgojiteljica vključena.		institucijami	dobijo.
E21	Zdravstvo se mi zdi najbolj pomembno, sploh za popotnico za naprej, do neke mere je tukaj tudi center za socialno delo.	Sodelovanje z zdravstvenim domom.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
E22	Razna društva, organizacija, če se starši obrnejo nanje.	Pomoč različnih društev.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
F87	Zelo veliko se obračamo na center mala ulica – projekt neverjetna leta – preprečevanje vedenjskih težav, ampak to je sodoben zelo dober program.	Sodelovanje z malo ulico	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
F88	Ta projekt je sicer iz tujine v prihodnosti bi tudi na podlagi staršev to delali v našem vrtcu imaš pa dva programa en je za starše in en za otroke. Tam dobijo cel program, kjer jih naučijo kako otroku prisluhniti kaj pomeni aktivno se posvetiti otroku. V tej obliki je to.	Projekt na katerem delajo.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Način dela svetovalne delavke
F89	Potem pa tudi kakšne terapije za starše, napotim naprej starše, kar poznam.	Napotitev staršev na terapijo.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
F90	Zagovarjam podporne skupine, če ne poznam sama, še naprej iščem, zato, da jim lahko povem čim več tega materiala, da si lahko ogledajo.	Podporne skupine.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
F94	Socialna omrežja, kjer je nabor večjih skupin je za take starše lahko pozitivna, si med seboj pomagajo, spoznajo prijatelje, se ne počutijo tako same. Sploh tisti, ki imajo otroke z hujšimi ovirami potrebujejo druženje, saj velikokrat ostanejo samo.	Pomoč na socialnih omrežjih.	Socialna omrežja	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
F95	Ker imamo močne statusne simbole, so te družine velikokrat odrinjene. Sploh, če so omejeni pri gibanju... Mislím, da bi morali bolj delati na inkluziji.	Delo na večji inkluziji otrok in staršev.	Inkluzija	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
G63	V vrtcu dobijo pomoč.	Pomoč v vrtcu	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
G64	Pri psihologu, logopedu.	Sodelovanje z logopedom, psihologom	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
G65	V zdravstvenem domu, pri pediatru.	Pri pediatru, v zdravstvenem domu	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
G66	Razvojne ambulate, privatne – senzorna integracija.	Tudi druge privatne pomoči	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
G67	Včasih tudi mi svetujemo kaj bi bilo dobro. Včasih se zmenimo tudi kaj se še lahko doma naredi in kako narediti.	Svetovanje v vrtcu, pomoč v vrtcu	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
H22	V prvi vrsti se vedno obrnejo na vzgojiteljice, saj so le vsak dan skupaj.	Iskanje pomoči pri vzgojiteljicah.	Prispevek vzgojiteljice k delu svetovalne delavke.	Proces usmerjanja
H23	Saj potem, ko vzpostavimo stik vidijo, da je svetovalna služba podpora pomoč.	Vzpostavljane stika svetovalno službo	Vzpostavljane delovnega odnosa in osebnega stika	Pristopi in metode dela
J94	V zdravstvenem domu lahko dobimo pomoč. Pri pediatru.	Pomoč pri pediatru, v zdravstvenem domu	Sodelovanje tudi z zunanjimi	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko

			institucijami	dobijo.
J95	Pri psihologu, pri logopedu.	Pomoč pri psihologu logopedu	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
J98	V svetovalnem centru.	Pomoč v svetovalnem centru	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
J99	Na zavodu za gluhe in naglušne.	Pomoč na zavodu za gluhe in naglušne	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
J100	Izobraževalni center Pika nudi svetovanja za starše.	Pomoč v izobraževalnem centru	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
J101	Kakšne nevladne organizacije.	Pomoč pri nevladnih organizacijah.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
J102	Center mala ulica, Family land, zveza prijateljev mladine, društva, itd.	Pomoč v raznih društvih	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
J103	Tudi starši se organizirajo v kakšna društva, zveza sonček, ... če ima otrok specifično težavo starše usmerimo še tudi na kakšno tako podporo, saj lahko dobijo podporo v smislu kot skupine za samopomoč.	Organiziranje skupin za samopomoč s strani staršev.	Skupine za samopomoč	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
K49	Pomoč lahko najdejo na internetu.	Iskanje pomoči na spletu.	Socialna omrežja	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
K50	Center za duševno zdravje.	Iskanje pomoči na centru za duševno zdravje	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
K51	V ZD, razvojna amulanta.	Iskanje pomoči v zdravstvenem domu, v razvojni ambulanti	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
K52	Logopedске težave na zavodu za gluhe in naglušne.	Iskanje pomoči pri logopedu, na zavodu za gluhe in naglušne	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
K53	Avtizem- inštitut – ampak to so po navadi napoteni. Tam dobijo konkretne usmeritve.	Iskanje pomoči na inštitutu za avtizem	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
L57	Poleg mene, pa se lahko vključi zdravstveni dom in razvojna ambulanta. Odvisno tudi za kakšno težavo gre..	Iskanje pomoči v zdravstvenem domu	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
L69	Povezujemo pa se z različnimi institucijami, kjer potrebujemo širšo podporo. Z določenimi se tudi večkrat srečujemo.	Povezovanje z različnimi institucijami za širšo podporo.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
M70	Velikokrat jih tudi usmerimo naprej, odvisno kaj potrebujejo, vsak posamezni starš.	Usmeritev v zunanje institucije.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
N132	Znotraj imamo tudi tematske roditeljske sestanke, potrudimo se da jim ponudimo teme ki so njim blizu.	Pomoč v vrtcu, tematski roditeljski sestanki.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
N133	Šola za starše so spet teme, ki starše vprašamo v anketah kaj bi imeli. Udeležbo smo povišali na 60/80 staršev, povprečje 40 staršev.	Šola za starše	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
N134	Znotraj vrtca so tudi pogovorne urice, svetovalni razgovori.	Svetovalni razgovori za starše, pogovorne urice	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
N135	Zunaj psihomotorika, trening	Treningi starševstva zunaj	Sodelovanje tudi z	Zunanja pomoč, ki

	starševstva predlagamo, da se opolnomoči tudi starše.	vtca, krepitev staršev	zunanji institucijami	jo starši lahko dobijo.
N136	V zdravstvenem domu jim tudi pridejo naproti. Starši lahko marsikje dobijo pomoč.	Pomoč v zdravstvenem domu	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
N137	Veliko si tudi medsebojno pomagajo, da se povežejo.	Medsebojna pomoč staršev.	Skupine za samopomoč	Pomoč znotraj vrtca
N138	Skupin za starše nimamo, ker ne želijo biti izpostavljeni.	Ni skupin za starše.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
N139	Razmišljala sem tudi o kotičkih prav za starše, kjer bi se lahko skupaj učili.	Kotički za starše.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
A81	Veliko imamo neformalnih delavnic.	Neformalne delavnice za starše	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
A82	Drugi roditeljski sestanki so tematsko obarvani izhajajo iz problematike, ki jo vzgojitelj začuti v skupini, da ravnamo tako, da so starši tisti, ki so aktivni v sodelovanju.	Roditeljski sestanki v pomoč staršem	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
A83	Med seboj delijo izkušnje, konkretno navedejo primere, vzgojitelj pa predstavi strokovne pogled kako oni to v vrtcu izvajajo.	Delijo izkušnje med starši.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
A84	Imamo šole za starše na temo razvoja predšolskega otroka 3-4 srečanja na leto.	Šole za starše za pomoč staršem	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
A85	Imamo preventivne programe KEP program preventiv pred zlorabo in nasiljem. Naprej predstavimo staršem potem pa ga izvajamo v skupinah z otroki.	Izvajanje preventivnih programov	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
A86	Veliko je odvisno od vzgojitelja kako on začuti problematiko in kako se jo upa lotiti.	Odvisnost od vzgojiteljev.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
A87	Vzgojitelja se po navadi nočejo postaviti v vlogo podučevalca veliko govorim da ni treba predavati ampak samo omogočiti staršem določen prostor, kjer lahko spregovorijo o tej tematiki. Je pa odvisno res kako mi to v vrtcu vidimo.	Varen prostor za pogovor o ovirah.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
A88	Starši veliko rabijo tega, šola za starše ob poplavi vseh nasvetov ne udeležujejo množično navadno je to 10 staršev, ki se v bistvu udeležujejo skozi leto.	Slaba obiskanost šole za starše.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
A89	Zbiramo zunanje strokovnjake, ki govorijo na temo različne, postavljanje mej, čustveno, trma, podkrepljevanje, podpore.	Predavanja zunanjih strokovnjakov.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
A90	Evalvacijsko spremljamo potem pa napišem naprej kaj bi potrebovali, pripravim za eno leto, potem pa naprej dodajam. Zdaj pripravljam za eno leto kako podpret čustven razvoj otroka.	Priprava delavnic in izobraževanj v naprej.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
A91	Trma je aktualna tema, letos smo imeli temo žalovanje in smrt. Mogoče, ki niso tako priljubljene ampak pomembne.	Aktualne teme izobraževanja.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
B45	Najprej preverim kakšne možnosti sploh imajo doma.	Zmožnosti staršev.	Kaj si starši lahko privoščijo v okviru svojih zmožnosti	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
B46	Nekatere starše imamo, ki tudi	Zmožnosti staršev.	Kaj si starši lahko	Pomoč, ki jo

	nimajo možnosti ali lahko otroka nekam vozijo, oziroma je za njih to še večja stiska.		privoščijo v okviru svojih zmožnosti	dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
B47	Moreš bit občutljiv za to in pretehtat kaj potrebujejo bolj, kaj je najboljše za otroka. Za šolstvo ti nekatere stvari pripadajo.	Občutljivost na zmožnosti staršev.	Kaj si starši lahko privoščijo v okviru svojih zmožnosti	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
B48	V vrtcu pa je težko, ker jih morajo sami peljati v prilagojen program. Moreš izhajati iz kod družina prihaja, moreš se ji približati družini.	Upoštevanje okolja družine.	Kaj si starši lahko privoščijo v okviru svojih zmožnosti	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
B59	Pomembno je, da s starši delamo pozitivno, da gledamo na te pozitivne stvari, da govorimo o pozitivnih stvareh, starši čisto drugače gledajo potem na nas in na problem, če jim ga predstavimo kot pozitivnega, lažje tudi steče sodelovanje. Pomembno je, da se opiramo na dobre stvari.	Pozitivno delo s starši	Pozitivni pristop	Metode dela
C10	Pediatr, razvojna ambulanta.	Pomoč v razvojni ambulanti	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
C11	Centri za zgodnjo obravnavo.	Pomoč na centrih za zgodnjo obravnavo	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
C12	Tekom postopka starši so povabljeni v strokovne skupine, sproti.	Vabilo staršev v strokovne skupine.	Strokovne skupine	Proces usmerjanja
C13	Večjo vlogo ima dodatna strokovna pomoč. Imajo zaposlene izvajalce.	Pomoč dodatne strokovne delavke	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
C14	Timskega dela je veliko več, glede na to koliko otrok imajo, bodo zaposlovali tudi več dodatne pomoči. Zdi se ji, da je dobro da jih je toliko.	Pomembnost timskega sodelovanja	Strokovne skupine	Proces usmerjanja
C16	Saj so med seboj dobro povezani in dobro sodelujejo.	Pomembnost timskega sodelovanja.	Strokovne skupine	Proces usmerjanja
D72	Če je to govorno z literaturo, navadno je pomembno da izhajajo iz otroka. Primerno gradivo.	Primerno gradivo za pomoč staršem, primerna literatura	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
D74	V gibanje usmerjano, v individualno za gibanje, plavanje, kar otrok potrebuje. Da je vključen, da je veliko gibanja, da razvija možgančke.	Usmerjanje v gibanje.	Kaj si starši lahko privoščijo v okviru svojih zmožnosti	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
E23	Mi kot vrtec želimo staršem podati informacije da je tukaj veliko strokovnega dela.	Strokovno delo v vrtcu.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
E24	Doma pa so lahko z njimi in dejansko so, se družijo in se imajo dobro.	Druženje z otrokom doma.	Doma naj bodo samo starši	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
E25	Različne so potrebe, ki jih imajo, mogoče kakšne vaje, ki jih lahko skupaj delajo.	Različne potrebe otrok.	Kaj si starši lahko privoščijo v okviru svojih zmožnosti	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
E26	Lahko jim predamo kakšno informacijo kako izvajati, vendar v vrtcu pokrivamo različna področja	Vrtec pokriva različna področja.	Doma naj bodo samo starši	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z

	in dejansko je otrokom vrtec kot služba.			otrokom v domačem okolju.
E27	Pomembno je, da so starši, da so z otrokom.	Biti z otrokom tukaj in sedaj.	Doma naj bodo samo starši	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
E28	Imamo tudi predavanja za starše.	Predavanja za starše.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
E29	Kjer je tudi iz razvojne ambulante povedala strokovna delavka, da bodo največ naredili, če bodo šli v naravo skupaj, hodili, iskali, kaj nabirali, kakovostno preživljali čas	Pomembnost gibanja.	Doma naj bodo le starši	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
G69	Kaj pomeni, kako delujejo, če imajo starši vsega preveč pa tudi ne želimo potem preveč posegat	Naloge glede na zmožnosti staršev.	Doma naj bodo le starši	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
G70	Ker so preveč nasičeni z vsem.	Preobremenjenost.	Doma naj bodo le starši	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
G73	Pomembno je tudi, da določimo koliko časa bo sestanek trajal.	Določitev trajanja sestanka.	Osebno vodenje	Metode dela
G74	Vsakemu prepustimo besedo, da lahko pove kar želi.	Vsi imajo besedo.	Osebno vodenje	Metode dela
G75	Pomembno je, da se zavedamo, da smo ljudje različni in da tisto kar deluje pri nas ne pomeni, da bo delovalo pri njih, potrebno je preizkušati druge stvari dokler niso take, ki ustrezajo.	Zavedanje različnosti.	Različnost med družinami	Načini dela svetovalne delavke
G76	Zavedati pa se moramo, da vse kar delamo, delamo za otroka.	Delo v dobro otroka.	Pomembnost podpore in pomoči otroku	Načini dela svetovalne delavke
H24	Da jim damo kakšen nasvet, kaj lahko poskusijo.	Nasvet staršem za delo doma.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
H25	Bolj konkretni nasveti.	Konkretni nasveti	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
I45	Starši se obračajo na mene, na spletni strani poskušam kakšne članke objaviti.	Objava člankov, literatura	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
I46	Če je karkoli takega objavimo na logopedski kotiček. Tam objavljamo novosti	Logopedski kotiček	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
I48	Drugače pa ponujamo šolo za starše.	Šola za starše	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
I49	Raznorožna izobraževanja.	Izobraževanja za starše	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
I50	Preko vzgojiteljev, veliko otrok je spremljanih tudi drugje, se mi zdi tudi tam dobijo informacije.	Spremljanje otroka.	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
I51	Se mi zdi vseeno lažje poiskati pomoč zunaj kakor pa znotraj vrtca, ker se mi zdi se težko izpostavijo.	Staršem je lažje pomoč poiskati zunaj vrtca	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
I54	Poskušamo vedno konkretno povedati staršem.	Predstavitve realne situacije.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
I55	Vedno poskusimo en problem na enkrat reševati.	En problem na enkrat	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši	Pomoč znotraj vrtca

			dobijo	
I56	Je pa to zelo težko povedat, najprej dobre stvari, pozitivne o otroku. Pozitivne stvari.	Najprej pozitivne stvari o otroku	Pozitivne način	Metoda dela
I57	Povejte mi kako vi v tem primeru, kako delate doma. Tako skupaj pogledamo.	Skupni pregled dela doma.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
I58	Potem skupaj pogledamo, kaj je problem in kako ga rešit.	Pregled problema in rešitve.	Soustvarjanje	Metoda dela
I59	Tisti, ki pridejo po pomoč. Samo ne pridejo vsi.	Ne pridejo vsi po pomoč	Neprostovoljni uporabniki	Pridobiti za sodelovanje tiste starše, ki ne želijo sodelovati
J104	Prvo vprašanje je bolj, kaj so pripravljene naredit.	Pripravljenost staršev na delo doma.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
J105	Vprašam starše kje bi zmogli naredit drugače. Kje bi zmogli drugače ravnati v kateri situaciji in če bi zmogli drugače.	Zmožnost ravnati drugače.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
J106	In potem konkretno pogledamo, kaj bi on naredil in kako bi ukrepal, dam nabor idej, ampak starš je tisti, ki se more odločit in speljat to.	Zmožnost ravnati drugače v konkretni situaciji.	Soustvarjanje	Metode dela
J107	Stvari ne moremo narediti čez noč, potrebujemo čas za to.	Potreben je čas	Dolgotrajni proces	Soočenje staršev
J108	Bodimo veseli majhnih korakov, dosegljivih manjših korakov, da bomo lahko prišli do cilja.	Pomembnost majhnih korakov.	Dolgotrajen proces	Soočenje staršev
K56	Svetovanje staršem.	Pomoč staršem, svetovanje	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
K57	Kako ravnati v posameznih situacijah.	Ravnanje v posameznih, konkretnih situacijah.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
K58	Razumevanje različnosti med otroci, da so lahko različni v reagiranju, po osebnosti tako.	Razumevanje različnosti pri otrocih .	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
K59	Pogovor o tem, da se staršem osvetli, da vidimo za kaj gre.	Pogovor s starši	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
L70	Konkretni stvari, kje imajo težave kaj lahko poizkusijo doma.	Konkretni stvari.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
L72	Potem pa tudi kakšne druge programe. Neverjetna leta, društvo za nenasilno komunikacijo, csdji imajo tudi kakšne programe.	Drugo programi, institucije	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
L73	Iščemo tudi prostovoljce za delo doma, da bi jim bili v podporo.	Prostovoljci, ki bi jim pomagali doma	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
L74	Včasih je bilo tega veliko, eni starši bi bili sila veseli, če bi dobili pomoč, ampak ni toliko odziva.	Včasih je bilo te pomoči več.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
L75	Zdelo bi se mi pomembno, da bi se dalo staršem podporo v konkretnih situacijah.	Podpora staršem v konkretni situaciji.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
M66	Velikokrat se pogovarjamo kako bi kaj doma speljali.	Pogovor o konkretnih situacijah	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
M67	Razvojne teme so veliko aktualne.	Aktualnost razvojnih tem.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca
M68	Otroci z ovirami, ki potrebujejo še dodatno spodbudo iz strani staršev, več razumevanja, sprejemanja težav.	Dodatna podpora staršev otrokom	Doma naj bodo le starši	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
M68	To se staršem tako razloži, kako pa to sprejmejo in izvajajo pa je	Odziv staršev na pomoč.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši	Pomoč znotraj vrtca

	odvisno od njih.		dobijo	
M69	Kje najdejo zunanjo pomoč , kaj je razvojna ambulanta, kdaj je smiselno it v svetovalni center – to so informacije ki jim jih dam.	Informacije o razvojni ambulanti, svetovalni center	Sodelovanje tudi z zunanjimi institucijami	Zunanja pomoč, ki jo starši lahko dobijo.
N132	Otroci, ki rabijo dodatne spodbude mi je lepša opredelitev kot otroci s posebnimi potrebami.	Otroci, ki potrebujejo dodatne spodbude, lepša opredelitev	Otroci, ki potrebujejo dodatne spodbude	Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
N133	Ko damo cilje, se konkretno na dejavnosti usmerimo.	Usmerjanje na dejavnosti	Vloga svetovalne delavke	Načini dela svetovalne delavke
N134	Dodatna strokovna pomoč je osnovana temu kar otrok potrebuje, vse igre so temu prilagojene.	Osnova je dodatna strokovna pomoč	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
N135	Socialna pedagoginja pove tako kot je , kaj sta delala in kje bi še lahko delala.	Socialna pedagoginja kot pomoč otroku	Dodatna strokovna pomoč	Proces usmerjanja
N136	Ponavadi jaz pošljem na mail, kakšne napotke, za jezikovne, grafomotoriko. Vedno vprašam ali bi želeli, da jim pošljem nikoli sama od sebe. Zelo pomembno je na kakšen način staršem nekaj podeliš, poveš.	Vaje na pobudo staršev.	Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo	Pomoč znotraj vrtca

9.3 Odnosno kodiranje

- Postopek usmerjanja otrok z ovirami
 - Prepoznavanje otrokovih ovir

A1 (Tako da imamo starše, ki samo opazijo pred nami)

N132 (Otroci, ki rabijo dodatne spodbude mi je lepša opredelitev kot otroci s posebnimi potrebami.)

M4 (Starše povabimo na sestanek, ko presodimo da bi bilo smiselno usmerjanje.

- Seznanjanje staršev s postopkom usmerjanja

A2 (Ali pa pride otrok že v vrtec z določenimi težavami in potem mi samo usmerimo)

A3 (se pa tudi dogaja da v vrtcu opazamo odstopanja in po prejšnjem zakonu smo starše tudi usmerili naprej).

A4 (Največ porabimo leto do dve da staršem predstavimo problem, situacijo, da je to širše kaj to pomeni za otroka. Zakaj bi rabil pomoč.)

B2 (Jaz pridobim soglasje od staršev če se strinjajo, da vodim neko poglobljeno opazovanje njihovega otroka)

B4 (V primeru, da z vzgojiteljico ugotovitev, da se skladajo najina opazovanja, potem starše usmerim naprej k pediatrinji in on jih usmeri v razvojno ambulanto).

D11 (Vabilo staršem, s koordiniranjem to, med starši in vzgojiteljico, takrat pa jim podamo informacije, vzgojiteljica in pomočnica pa dopolnita kar sem videla jaz).

D12 (Vedno pa želimo tudi, da nam starši povedo kako oni vidijo otroka, povedo kako je doma, kaj opažajo, ali se jim zdi to potrebno, ali bi mislili da bo to otroku pripomoglo.)

D13 (Mi smo jih dolžni informirati, kaj opazamo, odločajo pa seveda starši kaj bodo naredili.)

D15 (Da je to zgolj njihovo kako se bodo odločili, mi pa smo dolžni posredovat informacije, kot nasvet kaj vidimo in kaj svetujemo.)

F4 (Potem pa presodiva ali bi bilo smiselno staršem povedati, da bi otrok potreboval več pomoči, kot na primer dodatna strokovna pomoč, specialna pedagoginja, logoped. Če se odločiva da ja .)

G8 (Potem pa povabimo starše in se jim predstavi spremljanje in opazovanje otroka)

H2 (Vedno je staršem pomembno povedati da bom jaz, svetovalna delavka prisotna.)

I2 (Potem damo soglasje za opazovanje otroka, brez tega ne moremo.)

J8 (Večinoma so starši sprejeli to z neko naklonjenostjo, saj želimo otroku pomagat, skrbti nas.)

J9 (Včasih pa tudi ne, je bil tudi odpor v smislu saj ima še čas da spregovori itd.)

K1 (Najprej je potrebno na podlagi suma, ki ga ponavadi poda vzgojitelj, otroka opazovat, dobit tudi soglasje staršev, da se strinjajo.)

A9 (Nekateri že vidijo kako je doma, in potem skupaj pogledamo skupne točke.)

G49 (Zakaj bi bilo to dobro. Da sprejmejo usmerjanje otroka.)

M17 (Svetujemo da bi šli k pediatru, potem pa pediater starše usmeri v center za zgodnjo obravnavo).

N102 (Četudi mi vemo, da otrok ne zmore, dokler starši ne pristanejo mi nič ne moremo).

A5 (Največ časa zgubimo s tem, po prejšnjem zakonu smo rabili tudi leto da je bil otrok usmerjen.)

I9 (Četudi prej, ko je lahko še vrtec vložil, smo morali imet podpisano izjavo staršev, če nimaš podpore ne moreš nič.)

G6 (Podpisati morajo soglasje, vendar brez soglasja ni nič.)

G5(Vzgojiteljica pove staršem, da se bom vključila tudi jaz.)

C 11 (Potrebujem soglasje staršev za opazovanje otroka)

F26 (Imamo soglasje, da lahko funkcioniramo, ter smo skupaj uspešni, ni težav.)

M39 (Včasih pa jaz starše povabim, večinoma pa delam v timu z vzgojiteljico.)

- Način dela v Ljubljani

A6 (Ljubljana ima na srečo tako usmerjeno, da dobi pomoč takoj je usmerjen, četudi nima še odločbe).

- Vodenje postopka usmerjanja otrok z ovirami

B5 (Druga stvar je, da dobimo že iz zdravstvenega doma neke ugotovitve, in potem odgovarjamo na lestvice, vprašalnike.)

B7 (Če se mi zdi da bi bilo dobro še iz zornega kroga strokovnjakov pogledat jih usmerim naprej.)

F7 (Če pa ni določenih napredkov po opazovanjih, ali pa že na začetku vidimo da ne bo šlo drugače, potem predlagamo da bi otrok rabil pomoč.)

G1 (Včasih že ob vpisu povedo kje so težave, razgovor v tej smeri že tam vodim. Če so kakšen bolj specifične težave, potem smo takoj dali v postopek usmerjanja)

H1 (Ko imaš argumente skupaj z vzgojiteljico povabimo starše na srečanje).

I4 (Navadno greva obe, jaz in strokovna delavka za dodatno pomoč na sestanek s starši)

I5 (Tako gremo potem tudi v postopek usmerjanja, skupaj.)

I6 (Starši oddajo vso dokumentacijo na Zavod za šolstvo.)

J7 (V večini sem jim pomagala pri izpolnjevanju teh obrazcev za usmeritev, pripravili poročilo in potem poslali na Zavod za šolstvo.)

J10 (V teh primerih smo poskusili nežno, postopno nadaljevati. Da vidimo čez čas, da odpiramo vrata za naprej.)

J11 (Četudi so starši malo bolj z odporom reagirali. Nekako smo uspeli prit na skupno točko.)

- J12 (Pred šolo, zadnje leto začne skrbet tudi starše, in takrat smo vedno prišli do skupnih poti.)
- K3 (Starši so samo napisano mnenje oddali na Zavod za šolstvo in začel se je postopek usmerjanja.)
- K4 (Starši so oddali mi pa počakali na odločbo.)
- M4 (Starše povabimo na sestanek, ko presodimo da bi bilo smiselno usmerjanje.)
- M6 (Jaz pripravim obrazec za usmerjanje, starši to izpolnijo in priložimo poročilo).
- C4 (Lahko gre za detekcijo s strani staršev.)
- C5 (in naprej usmerjanje)
- I8 (Ko pride odločba vzgojiteljica za dodatno strokovno pomoč naredi diagnostiko in potem imamo sestanek s starši.)
- K8 (Zelo različno, odvisno od težav ,ki jih ima otrok. Od tega kako ali je že obravnavan kje ali če je že v razvojni ambulanti, ali logopedu.)
- L9 (Dejansko kaj počne otrok.)
- M18 (Mi v ta namen naredimo krajše poročilo o otroku.)
- Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko.
- B1 (Začne se tako, da me vzgojiteljice opozorijo da opazajo odstopanja v razvoju.)
- B3 (Svoja opažanja potem tudi povem.)
- B6 (Jaz opazujem, da dam najprej vzgojiteljicama podporo, in usmeritev.)
- D2 (V septembru grem po skupinah, opozorim jih če opazijo posebnosti naj me pokličejo.)
- D3 (Sproti lahko opazujejo in se pripravijo pogovorne ure, če opazijo odstopanja me povabijo v skupino, najavim se pri vseh v septembru.)
- D4 (Potem pa tudi pogovor z vzgojiteljico, kaj opaža, kaj je naredila v tej smeri.)
- D5 (Predstavim ji tudi kaj sem jaz opazila potem pa narediva načrt kako dalje.)
- E4 (Če pa je nastalo med letom ali na naš predlog, skupaj s starši, da vse vložijo, da pridobi odločbo. Smo pa najprej tako, da vzgojitelji pridejo do mene. Redko, da bi imela sama stik s starši.)
- F2 (Nekajkrat pridem, dam navodila, strategije, kot pomoč, da bi lažje premagoval težave, ki se opažajo skupaj z vzgojiteljicami.)
- G3 (Jaz grem po oddelkih in naredim razgovor z vzgojitelji.)
- G7 (Najprej se potem me dobimo, znotraj oddelka, skupaj z vzgojiteljicami.)
- I1 (Ko vzgojiteljice opazijo, da so težave z otroki stopijo v stik z menoj.)
- J1 (Najprej se strokovne delavke obrnejo name, da opazajo pri otroku posebnosti pri razvoju, vedenju..)
- J2 (Na ta način začnem sodelovanje, opazovanje, spremljanje)
- J3 (Tukaj se tudi dogovorimo kako bomo to sporočili staršem.)
- J4 (O tej govorilni uri se veliko pogovarjamo, se pripravimo.)
- J5 (Poskušam strokovnima delavkama pomagat pri temu.)
- K7 (Svetovanje strokovnim delavcem.)
- J6 (Tako da grem pogledat v skupino in imam s strokovnima delavkama skupni sestanek o otroku.)
- I38 (Vzgojiteljice se obračajo na mene nekatere na strokovno delavko za dodatno pomoč. Pomembno se mi zdi, da z vzgojiteljicami res sodelujem. Ključno je da sodelujeva.)

- J13 (Ampak pristopimo in natančno povemo kje smo opazile odstopanja, da so suverene pri sestanku.)
- A14 (Vzgojitelj s celo skupino otrok težko gleda samo enega otroka.)
- Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko in starši
- D1 (Prva stvar je, da me vzgojiteljica opozori. Praksa je taka da že v septembru, nekateri me že pri vpisu opozorijo na posebnosti otroka. Seznanjanje svetovalne delavke z ovirami otrok Sodelovanje med vzgojiteljico in svetovalno delavko ter starši.)
- D6 (Povabit starše, uskladiva termin z vzgojiteljico.)
- D7 (Pokličem starše, napišem vabilo.)
- D8 (Potem se skupaj usedemo, danes smo imel srečanje ki je bilo zelo prijetno.)
- D14 (Tako da starše opremimo v tej smeri.)
- E1 (Pred tem smo sodelovali tako, da nekateri so to že vedeli da bodo potrebovali dodatno strokovno pomoč, že takoj z vpisom so vedeli da ima otrok posebne potrebe in da bo potrebna dodatna strokovna pomoč)
- E2 (V tem primeru so prej povedali stopili v stik z nami.)
- E3 (Smo organizirali srečanje in začeli pogovor o tem.)
- E5 (Prej so se oprli na vzgojitelje, potem ko smo vzpostavili stik o tem, da gre za odločbo pa smo skupaj sodelovali.)
- F5 (Potem dam prednost vzgojitelju, povabi starše na govorile ure.)
- F6 (Vzgojitelj predstavi problem.)
- F9 (Vzgojitelj to pove zaradi tega, ker je bližje staršem, saj se vsakodnevno videvajo.)
- F10 (Kjer pa skupaj presodimo, da bi bilo dobro da vstopim jaz že pri prvem koraku. Potem povabim starše sem v pisarno.)
- G4 (Povabimo starše na govorno uro. Povemo staršem, kje mi vidimo težave.)
- G9 (Potem pa imamo sestanek še skupaj s starši. Govorimo o tem kako naprej, kako bomo skupaj sodelovali.)
- I3 (Vzgojiteljice navežejo kontakt s staršem.)
- J6 (Moje delo je, da sem v podporo in pomoč tako, da samo nakažejo, da se bom vključila.)
- K2 (Razen če je otrok že bil v usmerjanju potem se staršem izroči, napiše mnenje, da potrebuje pomoč v vrtcu.)
- M2 (Potem se zmenimo za razgovor s starši)
- I11 (Ker se včasih ustrašijo, če rečemo, da bo prišla svetovalna delavka. Zdi se mi pomembno, da skupaj sodelujemo.)
- L3 (Potem tudi razgovore s starši, da se dobimo da opozorimo na otroka, predlagamo pomoč).
- L6 (Prisotnost na teh srečanjih, ko se s starši dobimo. Z nekaterimi starši sem bolj vključena.)
- L7 (Z nekaterimi imam mesečna srečanja, če se oceni, da rabijo več podpore. Z nekaterimi manj.)
- L8 (Ni čisto po šablonah, aktivnost je nekje bolj intenzivna nekje manj, odvisno od primera.)
- M12 (Pripravimo osnutek in potem to predstavimo staršem.)
- N6 (Sem jaz tista, ki se trudi razumet starše, in strokovne delavke.)
- N7 (Prej je bilo tako, starše smo povabili smo se pogovorili kot pogovorna ura.)
- A28 (Zelo različno, tisti, ki so imeli negativno izkušnjo z vrtcem se svetovalnih delavcev lahko tudi ustrašijo.)
- J43 (Vidim ga kot sodelovanje.)

- L1 (Ali pa starši povedo, da potrebujejo pomoč, oziroma me obvestijo o tem, da njihov otrok potrebuje pomoč.)
- Nov zakon
- C1 (Ne ve kako bo sedaj ko so uvedli nov zakon, skrbi jo da bo čakanja še več.)
- C2 (Sploh glede na to, da bo zdaj pediater tisti, ki bo odločal o odločbi in ne več Zavod za šolstvo.)
- C3 (Sedaj bodo centri za zgodnjo obravnavo, dokler pa niso centri vzpostavljeni, bodo iz razvojne ambulante postopali.)
- I7 (Z novim zakonom, pa se nam je malo zapletlo, imamo obrazec, kjer vzgojiteljica napiše opažanja za pediatra. Najprej gredo k njemu, on jih potem napoti k specialistu.)
- I8 (Imeli smo že dva taka primera, vse stvari stojijo, ker se pripravljajo na time, jih pa še ni v zdravstvenem domu.)
- M5 (Sedaj je nov zakon je malo drugače.)
- L5 (Z novim zakonom bodo stvari potekale nekoliko drugače.)
- N36 (Sedaj pa tako, ker so zakon spremenili, Center za zgodnjo obravnavo.)
- N42 (Sploh ko pride odločba za šolo, saj se bojim, da nekateri starši po novem zakonu velikokrat ne bodo zmogli teh funkcij opraviti.)
- N43 (Nesti najprej poročilo, ki smo ga mi sestavili – kjer opozorimo na šibka področja, to nese pediatru potem prosimo, da naj izda napotnice za logopeda, psihologa, razvojnega pediatra. Potem za razvojnega pediatra novo poročilo, kjer delamo še vedno po obrazcu za Zavod za šolstvo.)
- N44 (Sedaj bo res več na starših.)
- N45 (Mi tudi nimamo pravice toliko posegati, da bi tja klicala ali so prinesli.)
- N46 (Sreča pa je ta, da bomo imeli tudi znotraj vrtca večjo avtonomijo, da bo naša strokovna skupina odločila ali otrok rabi pomoč, kot včasih ko so bila priporočila pred odločbami, potem je šel postopek samo v oddajo odločb.)
- M16 (Po novem zakonu, starše na obrazcu, če je kaj drugače o tem obvestimo.)
- K27 (Ker je bilo včasih to res težavno, upamo da se bo sedaj to spremenilo.)
- N110 (Zdaj bo pa to šlo na isti način mi bomo vložili starš podpiše izjavo, da je prejel, potem razvojni pediater, najprej pediater, potem novo razvojnemu pediatru. Prej je bil center za duševno zdravje, zdaj pa pediater za razvojnega pediatra in logopeda in tako naprej.)
- N111 (Pediatru gre s tem poročilom na podlagi tega poročila se odločijo ali so primanjkljaji, izda napotnico za razvojnega pediatra...))
- N112 (Je pa problem, ker ti centri še ne delujejo, šele zaposlujejo, specialne pedagogice, socialne delavce, logopede.)
- N113 (Jaz dolgoročno vidim velik plus v temu zakonu, vendar ne vem če se bo to tako speljalo.)
- A71 (Ambulante za zgodno obravnavo se še ne ustvarjajo.)
- Dodatna strokovna pomoč.
- D9 (Ravno so spoznali koliko jim prinese dodatna strokovna pomoč. Sploh ko jim predstaviš te pluse, ki jih bo otrok imel.)
- D10 (Da je to v bistvu nadstandard vrtca, dodatna strokovna pomoč storitev, ko otroku lahko koristiš v tem predšolskem obdobju.)
- G2 (Ko je bil sprejet smo imeli skupni sestanek. Kako bo potekalo delo.)
- H3 (Pomembno za otroka je da bi imel dodatno strokovno pomoč.)
- K5 (Če je bilo pa čisto od začetka je pa treba starše seznaniti zakaj je usmerjanje dobro.)
- K6 (Ugotavljanje da otrok ima težave, na nekaterih področjih razvoja. Seznanitev staršev.)

- N2 (Ali gre za dodatno strokovno pomoč, ali pa da staršem predlagamo psihomotorično vadbo pri Matevžu Petelinu. Ali redne logopedске obravnave. Po večini pa gre za dodatno strokovno pomoč.)
- N5 (Ker lahko dodatna strokovna pomoč poteka dve, tri leta.)
- N8 (Če sem jaz začutila da lahko ponudimo že dodatno strokovno pomoč, sem to razložila kaj to pomeni, kako poteka- da je vedno prek igre, da to ni sedenje, da se vse dogaja preko določenih didaktičnih iger.)
- N47 (Imamo pa to srečo, da nam MOL dovoljuje, da kadar se začne postopek usmerjanju v istem šolskem letu še ne zmore dobit ene ure dodatne strokovne pomoči, z novim letom pa pred izdajo odločbe pa ja. Da ni potrebno čakati, po prejšnjem zakonu je bila odločba potem pa DSP.)
- N49 (V vrtcu imamo maksimalno dve uri, za šolo pa je več dodatne strokovne pomoči.)
- N50 (Jaz si pomagam, tako, vedno iščem nove poti, da vključim prostovoljce prej sem imela študentke južnoslovanskega jezika in logopedinje. Sedaj pa sem se obrnila na filantropijo imamo sedaj dve prostovoljki.)
- N51 (Potrebe so res velike, včasih mogoče niti ni nujna dodatna strokovna pomoč ampak je dobro, da nekdo pride k otroku.)
- K9 (Da imajo starši pravico da ima pomoč v vrtcu.)
- B33 (Otrokom pa nudimo pomoč četudi ne pride do odločbe.)
- E20 (Dodatna strokovna pomoč, povežem jih, naprej.)
- K23 (Kako zgleda pomoč v vrtcu, da se jim informacijo poda na razumljiv način. Podrobno jim povemo, kako to izgleda.)
- K25 (Odločba je veljala samo do konca vrtca, kako to izgleda konkretno kako specialna pedagoginja z otroki dela.)
- K26 (Na začetku je potrebno res kako poteka cel postopek. Kako izgleda dodatna strokovna pomoč, pomoč vse.)
- K28 (Včasih so jih tudi pediatri pomirili na neustrezen način – »sej še vsak je«. Zato smo morali se več delati na tej zgodnji intervenciji, da se je to čim prej uredilo.)
- C7 (Večjo vlogo ima dodatna strokovna pomoč. Imajo zaposlene izvajalce.)
- N134 (Dodatna strokovna pomoč je osnovana temu kar otrok potrebuje, vse igre so temu prilagojene).
- N135 (Socialna pedagoginja pove tako kot je, kaj sta delala in kje bi še lahko delala.)
- Odločba o usmerjanju v predšolskem obdobju
- F12 (Povemo tako sploh pred novim zakonom, da je to zgolj namenjeno predšolskemu obdobju, ko bo otrok šel v šolo, se ne bo nikjer videlo, da je imel pomoč, če je ne bo več potreboval.)
- F13 (Da jim predstavimo da je zelo dobro da v tem predšolskem obdobju naredimo vse kar je mogoče. Da jim položimo na srce, da se tudi oni tega zavedajo, kar bomo dali v tem obdobju bo popotnica za vse.)
- F14 (Da jemljejo to kot spodbudo, kot podporo otroku, da ni nič otrok zaznamovan, če ima dodatno strokovno pomoč, naša specialna pedagoginja jo imajo otroci zelo radi in glede na to da je veliko socialnih težav, veliko je logopedskih otrok, avtističnega spektra, ki rabijo veliko teh socialnih stikov dela.)
- F15 (Jemlje več otrok to vsi komaj čakajo, tako da tudi tukaj nimamo stigmatizirano naravnano.)
- Prispevek vzgojiteljic k delu svetovalne delavke
- L2 (Hodim po skupinah, večinoma pa me tudi vzgojiteljice opozorijo na otroka.)
- M1 (En način je da se v vrtcu opazi da je nekaj narobe z otrokom.)
- M3 (Staršem pove, kaj opaza pri otroku, in kaj to pomeni zanj in zanj in za cel oddelek.)
- N3 (Z vzgojitelji se pogovorimo, kaj oni pri vsakodnevnem procesu opažajo, da ni nekaj na pamet, ampak se skupaj dogovorimo.)

N4 (Ali otrok potrebuje, ali pa opozorijo na otroka, če slučajno midve, jaz in strokovna delavka za dodatno strokovno pomoč, ne bi opazili.)

A7 (Vzgojitelj je tisti, ki spremlja napredek in kadar imamo pogovorne minutke s starši, tako zastavljene, smo oblikovali obrazec smernice, kjer ves čas ne predstavljamo ne samo otroka ampak tudi predloge-smernice.)

A8 (Mora pa vzgojitelj ves čas otroka opazovati kje bi ga lahko spodbudil.)

I10 (Najprej je pomembno da vzgojitelj naveže dober stik s starši, kjer mora najprej on povedat kaj opaža.)

G44 (Spodbujam starše da gredo k uri v oddelek, in na govorilo uro k vzgojiteljici.)

B32 (Najprej jih vzgojiteljice povabijo na pogovorno urico, potem pride do mene.)

H22 (V prvi vrsti se vedno obrnejo na vzgojiteljice, saj so le vsak dan skupaj.)

- Vloga za odločbo o usmerjanju

M7 (Potem starši dajo zahtevek.)

N9 (Da se je zahteva za uvedbo postopka usmerjanja že spisala. Če so starši rabili še kakšen podatek so starši to domov vzeli potem pa prinesli nazaj. Vlagatelj je vedno bil starš)

N10 (Potem smo pripravili še poročilo potem pa sem jaz vse skupaj poslala na Zavod za šolstvo, saj sem bila najbolj pomirjena da bo to tja res prišlo.)

- Prilagoditve v oddelku

M8 (Za delo z otrokom je potrebno v oddelku določene stvari prilagodit.)

M9 (Otrok potrebuje več usmeritev, več vzpodbud.)

M10 (To se izvaja do odločbe o usmeritvi)

- Individualni načrt

M11 (Potem naredimo individualiziran program, starši pri tem sodelujejo.)

N48 (Za šolo je pa res pomembno da je odločba, zato na prvi strokovni skupini začnemo z individualnim planom, da oni dobijo še preden se začne novo šolsko leto, da lahko na podlagi tega dokumenta, svoje vire razporedijo, kar imajo strokovne pomoči.)

- Strokovna skupina

N1 (Strokovna skupina sama odloči ali je primerno da ta otrok ostane v skupini, problem je pa tudi da nimamo drugih oddelkov, da bi lahko otroke prerazporejali.)

B8 (Delam tudi zapisnike pri strokovnih skupinah, sem zraven prisotna, tudi pri multidisciplinarnih timih.)

L4 (V smislu sklicevanja strokovnih skupin. Strokovna skupina kje so prisotni strokovni delavki, izvajalka dodatne strokovne pomoči in organizacijski vodja. Takrat sklicujem moderiram.)

G42 (S starši so razgovori na strokovnih skupinah.)

M13 (S starši se srečamo trikrat. V tej strokovni skupini kjer so socialna pedagoginja, vzgojiteljica pomočnica in jaz. Takrat ko naredimo individualiziran načrt se srečamo.)

M14 (Potem ob polletju, delno evalvacijo ali so cilji ustrezni, ali je treba kaj dodat.)

M15 (Potem pa ob koncu šolskega leta imamo še enkrat sestanek, pogledamo kako je potekalo leto. Kako se je izvajala dodatna strokovna pomoč, potem pa naredimo smernice za naprej.)

N19 (Tako se lotim, da se skupaj pogovorimo. Najprej strokovni delavci predstavijo svoje videnje, potem še starši povejo kako je z otrokom.)

- N20 (Če kdo pokliče iz Zavoda, da jim znam obrazložiti, tekom procesa smo si v podpro tudi pri dodatni strokovni pomoči, za dokumentacijo skrbim, da jo pripravim.)
- F34 (Med letom imamo tri strokovne skupine.)
- F35 (Srečanja s starši, z oddelkom z mano.)
- F36 (Namen teh srečanj je, da se pripravi individualiziran program.)
- F37 (Mi imamo po dogovoru tri srečanja in še vmesna evalvacija, ker na vmesni evalvaciji se pogovorimo kako je, da se jim da še nekaj napotkov kako doma, nekaj dodatnih napotkov, da jim tudi pokažemo, da nam ni vseeno, da se trudimo.)
- F38 (Na koncu pa naredimo zaključek in končno evalvacijo, kjer se tudi odločimo kako bomo delali drugo leto na katere stvari se bomo osredotočali.)
- D52 (Potem je pa prisotna vedno psihologinja, vzgojiteljica, pomočnica vzgojiteljice, mobilna defektologinja, na tej interni skupini vrtca se potem nekako dogovorimo, kdaj povabimo tudi starše in kaj jim bom povedala.)
- F23 (Če starši ne sprejemajo, če se pojavi kup nekih težav stopim jaz skupaj z zdravstvenim domom, jih poprosim če lahko naredijo kakšen tim, da se srečamo in vrtec in zdravstveni dom, to smo delali prej še pred novim zakonom, to za nas ni sprememba.)
- C6 (Tekom postopka starši so povabljeni v strokovne skupine, sproti.)
- C8 (Timskega dela je veliko več, glede na to koliko otrok imajo, bodo zaposlovali tudi več dodatne pomoči. Zdi se ji, da je dobro da jih je toliko.)
- C9 Saj so med seboj dobro povezani in dobro sodelujejo.)
- Starši so že seznanjeni z odločbo o usmerjanju.)
- B34 (Bolj pripravljeni na sodelovanje so tisti starši, ki jih zunanje institucije že tam soočijo, tukaj je lažje ker so že seznanjeni.)
2. Delo svetovalne službe
 - Vloga svetovalne delavke
- D16 (Ko opazijo posebnosti pri otroku pa grem na opazovanje. Skratka dvakrat trikrat grem v skupino, da dobim vse podatke.)
- F1 (V bistvu je tako, da navadno jaz spremljam oddelke kot neka preventiva.)
- F3 (Ali sama zaznam ali pa mi vzgojiteljice povejo. Če lahko pridem opazovat določenega otroka.)
- G13 (S soglasjem staršev, otroka lahko konkretno začnem, tudi individualno opazovat.)
- H1 (Najprej je vedno čas opazovanja. Vzgojiteljica me povabi na opazovanje v oddelk.)
- H3 (Ker so to konstantna odstopanja, vzgojiteljica povabi še mene, da vidim kako otrok funkcionira.)
- I2 (V okviru obiskov v skupini mi tudi povedo, če so kakšne spremembe.)
- I5 (Starši se ponavadi strinjajo, oziroma so že doma nekaj opazili. Potem speljemo opazovanje.)
- J2 (Na to informacijo se poskusim čim hitreje odzvat.)
- J4 (Da najprej povem kaj sem videla jaz.)
- J9 (V tem prvem koraku se najprej strokovne delavke same pogovorijo s starši, oziroma imajo sestanek.)
- J14 (Imajo mojo podporo.)
- J18 (Potem ko se vključim povem, da sem bila v skupini in kaj sem jaz opazila.)
- J19 (Pogosto povemo kaj opažamo v vrtcu in jim priporočamo, da se oprejo še na druge strokovnjake.)
- J29 (Naša odgovornost je da ne obupamo na hitro.)

- K2 (Če se vidijo odstopanja, se starše napoti na ustrezno ustanovo, na preglede v ambulanto za duševno zdravje .Potem pa naprej.)
- L1 (V bistvu je prišlo do mene tako da je strokovna delavka prišla do mene, potem sem prišla tega otroka opazovat v skupino.)
- M2 (Takrat se z vzgojiteljico skupaj pogledamo kaj je to pri otroku.)
- M4 (Oziroma včasih je tako, da vzpodbudimo vzgojiteljico da ima prva sestanek s starši.)
- M7 (Staršem priporočimo, da vložijo za usmerjanje.)
- N4 (V septembru si narediva načrt raziskovanja skupin, oddelkov.)
- N5 (Potem prepoznava, kje so otroci, ki bi potrebovali pomoč, dodatne spodbude.)
- N12 (Tudi jaz, ko pridem v skupino na opazovanje, prosim, da prilagodijo tisti dan dejavnosti, da slišim in vidim otroka.)
- N13 (Tam kjer se zaznajo težave vedno večkrat pridem v skupino.)
- N14 (Strokovni delavci pričakujejo veliko podpore, ker je to potrebno.)
- N15 (Starši pa tudi pričakujejo našo podporo)
- N18 (V tem času starši potrebujejo veliko pomoči.)
- A9 (Jaz sem tista, ki gre lahko v skupino brez soglasja staršev.)
- A10 (Opazujem otroka in pomagam vzgojitelju.)
- A11 Pomaga zaposlenim, razmišljajo kako bi lahko oni spremenili njihovo delo.)
- A12 (Merim sodelovanje otroka v skupini, to je moja vloga.)
- A13 (Ker sem nevtralni opazovalec to lahko počnem.)
- A15 (Na osnovi tega opazovanja se s starši sestanemo.)
- B10 (Jaz sem v bistvu kot koordinator.)
- B11 (Povezujem vrtec z zunanjimi institucijami, strokovnjaki.)
- B12 (Jaz sem prenašalec informacij na nek način. Med sodelavci znotraj vrtca.)
- B13 (Jaz sem tista, ki se z vsemi dogovori za srečanja, pogovore.)
- C4 (Moja vloga je da sem koordinatorka med starši in strokovnimi delavci.)
- C6 (Sodelujem s strokovnimi delavkami.)
- C7 (Enkrat na leto obiščem otroke v oddelkih in odkrijejo, če kateri potrebuje pomoč, oziroma izstopa.)
- C8 (Takrat skupaj presodimo ali bi bilo potrebno sodelovanje s starši.)
- D27 (Moja vloga je koordinator.)
- D28 (Najboljše opišem tako in pa v tem da se odzovem dovolj hitro, na potrebe , ki so.)
- D29 (Ali kličejo starši recimo pozivi iz zdravstvenega doma, ali center za socialno delo, ali druge institucije.)
- D30 (Takrat je treba kar hitro si najti termine in ne smem predstavljati niti si ne želim, saj je trajalo že nekaj časa ko vzgojitelj pokliče, saj je to dodatno delo.)
- D31 (V bistvu sem koordinator znotraj vrtca in zunaj z ostalimi institucijami.)
- E9 (Kot nekdo ki bdi nad tem, da se vse dogaja, izvaja, poteka dobro, da je narejeno.)

- E10 (Da je vzpostavljeno sodelovanje kot mogoče skrbnik, procesa, odnosov.)
- E11 (Seveda pa ob enem tudi to da si na voljo tudi da si za pogovor.)
- E12 (Dodala se je še moja vloga pri tem, da sem izvajala te dodatne minutke, pogovore s starši.)
- F45 (Jaz sem tista, ki povezuje različne institucija s starši)
- G21 (Vloga mediatorja)
- G22 (Pogajalec.)
- G24 (Balansirat med vsemi vlogami.)
- G25 (Velikokrat se moram tudi ustavit, pa pustit, da drugi opredelijo kje so težave.)
- G26 (Koordinator- vsi vedno da morajo povedati v strokovni skupini.)
- G27 (Kje so težave, na čem delat.)
- H8 (Imet razgovor s starši potem izvest, ta birokratičen del.)
- H9 (Povezat se z ostalimi institucijami, če je to potrebno.)
- I13 (Od tega da opazujem.)
- I14 (Imam sestanke s starši.)
- I15 (Ves čas sodelovanje z vzgojiteljem.)
- I17 (Organizacija je moje področje.)
- I19 (Koordinatorski del imam čez.)
- I26 (Ko imamo sestanek za starše novincev, speljem uvajalni del. Tam me vidijo, imam tudi celotni vpis jaz čez tako, da smo ves čas v kontaktu.)
- I27 (Veliko sem tudi v oddelkih, tako, da me starši dobro poznajo.)
- J30 (Predvsem je moja vloga kot sogovornik.)
- J31 (Strokovnim delavkam, da sem njihova opora.)
- J32 (Se pogovarjam z njimi, pri opažanju, pri prilagoditvah.)
- J33 (In pa sogovornik staršem.)
- J34 (Saj se mi zdi, da starši potrebujejo pomoč in nekoga na katerega se lahko obrnejo.)
- J36 (Dostikrat se obrnejo name za kakšen nasvet, izkušnjo.)
- J37 (Včasih se je treba večkrat pogovorit.)
- J38 (Sem tudi kanal za negativne čustvene odzive.)
- J50 (Da so odprti kanali, da lahko vsak pride v pisarno ko potrebuje.)
- J51 (Da sem odzivna, včasih se tudi po telefonu pogovarjamo, da jim je lažje. Všeč mi je tak način, da me lahko pokličejo, da sem jim na razpolago.)
- J53 (Da nihče ne ostane sam, v teh zahtevnih situacijah.)
- J54 (Sem tudi kanal, ki prenaša informacije tudi do ravnateljice.)
- L6 (V začetni fazi sem bolj aktivna. S tem, da pridem v skupino, opazujem otroke.)
- L8 (Imam razgovore s strokovnimi delavkami.)

- L11 (V nadaljevanju pa je moja vloga bolj koordinatorska.)
- L15 (Se obračam na druge institucije, če potrebujemo še kakšne pripomočke.)
- M15 (Sem koordinatorka.)
- N21 (Nisem tako vpeta v neposredno delo z otrokom, sploh če ima otrok še kakšne druge težave na primer vedenjsko čustvene.)
- N22 (Mogoče je večji izziv za strokovnega delavca, da zmore stopit nazaj razumet obe strani.)
- N31 (Če so to starši lepo sprejeli in bili navdušeni, sem jaz speljala postopek, tako da sem pomagala izpolnit dokumentacijo.)
- M37 (Sodelovanje je tu različno. Pri nas je pravilo, če starši še kaj potrebujejo je tukaj vzgojiteljica, prva vstopna točka, tako jih tudi spodbujamo.)
- F50 (Delam pa tudi v oddelku z otrokom te otroci tudi, ki so že od dodatne strokovne pomoči grem vedno tudi te otroke pogledat preden imamo sestanek, z njihovimi starši.)
- F53 (Sem res veliko po oddelkih.)
- G33 (Sodelujem z vsemi v vrtcu in izven vrtca.)
- G41 (Tudi z zunanjimi institucijami.)
- H10 (Da dam strokovnim delavkam podporo.)
- L28 (Pomembno je tudi podpret vzgojiteljice, ki ostanejo same s tem otrokom .)
- L23 (Za samo detekcijo teh ocen otrok se poslužujem literature, svoje presoje, lestvic.)
- M27 (V glavnem koordinator, ko steče postopek usmerjanja.)
- M28 (Pred tem pa delamo nekakšen skupaj če vzgojiteljica reče da opaza pri otroku odstopanja.)
- M29 (Potem pridem v oddelk in opazujem otroka, enkrat, dvakrat trikrat.)
- M30 (Potem pa imam še pogovor z vzgojiteljico kaj ona opaza, na posameznih razvojnih področjih.)
- M32 (Velikokrat sem v vlogi tistega, ki razjasnjuje.)
- M33 (Oziroma vzgojiteljici svetujem kakšne prilagoditve bi otrok potreboval.)
- N57 (Najprej v skupini prepoznavanje težav pri določenem otroku, ki jih opazita vzgojiteljici.)
- N58 (Potem pa skupaj z vzgojiteljico in pomočnico vzgojiteljice kaj oni opazata. Opažanja si zapišem.)
- N60 (Potem pa njih vprašam vzgojiteljice, ker poznajo starše. Kakšna bi bila najboljša pot.)
- N61 (Ali se vzgojiteljica s starši najprej pogovori, ali se takoj vključim tudi jaz. Starši nimajo problemov s tem, da sem zraven.)
- N69 (En mesec v začetku šolskega leta individualiziranje programov, predstavimo strokovne skupine, takrat starše povabimo, prej jim pošljemo vse na epšto.)
- N73 (Vedno, ko zastavimo individualni program napišemo cilje potem pa še za doma.)
- N86 (Moja vloga pri tem je težka. Jaz moram to povedati staršem, kaj smo opazili.)
- J65 (Pripravim se najboljše kot lahko. Do sedaj sem imela dobre izkušnje s sodelovanjem s starši.)
- J76 (Kam se lahko obrnejo. Včasih tudi konkretno pomoč kot z nasveti.)
- J70 (Rada si zapisujem kaj se bom pogovarjala, da držim rdečo nit. Imam zbrane besede, ki jim moram povedati)
- J72 (Včasih so odzivi staršev nepričakovani, v tem primeru igrajo igro izkušnje, malo si v svojem svetu in mislimo, da vsi starši vedno kaj govorijo in potem te preseneti, ko mogoče ne razumejo.)

- M35 (Usmerjen intervju – strukturiran intervju z vzgojiteljico, imam tudi.)
- M36 (Opazovanje otroka, se pripravim na pogovor s starši.)
- N83 (Povem zakaj smo se dogovorili zakaj je to dobro. Potem to sprejmejo.)
- N84 (Vedno se držim tega, je nujno da odrasli sodelujejo za dobro otroka.)
- B26 (Včasih me sploh samo vzgojiteljice vprašajo za nasvet in dobro sodelujejo že samo z vzgojiteljicami.)
- B27 (Včasih jih pa moramo spodbudit, saj govorimo tudi z zunanjimi institucijami.)
- N95 (Večinoma ljubeče govorijo o svojih otrocih, jih ne zavračajo, lahko pa je naporno. In v tem obdobju jih je treba bodrit, vse pravzaprav.)
- A29 (V teh situacijah se zelo zanašam na vzgojitelje, da sami presodijo koliko potrebujejo mojo pomoč, tudi tako direktno, koliko potrebujejo v odnosu do staršev pomoči.)
- A41 (Zelo veliko delam v tem, da imamo uvajalne okrogle mize, roditeljske sestanke, ki niso vezani na to problematiko. Tako da vidijo da nisem le tista oseba ki to počnem, ampak da vidijo kdo sem da jih nekaj povežem.)
- A42 (Tako je tudi lažje pristopit kot, da sem samo uradna oseba.)
- A43 (Želim, da starši vidijo, da sem za vse, ne samo za uradne stvari.)
- F39 (Jaz pa potem tudi s starši kar se tiče vseh pregledov.)
- F40 (Kar pa se tiče stiske staršev, pa ponavadi kaj pridejo na pogovor.)
- F41 (Slišimo se s starši tudi po telefonu.)
- F47 (Vse je odvisno od tega kako pelješ pogovor. Koliko si daš moči da boš dobro speljal pogovor.)
- F49 (Tudi kako dobro se na pogovor pripraviš. saj dobra priprava veliko pomeni.)
- F50 (Da greš v vizijo da bo dober izid. Tudi to da se z oddelkom dopolnjuješ to je najpomembnejše.)
- F52 (Ogromno, če smo si tukaj podpora, kar smo si.)
- H21 (Če potrebujejo pomoč pri dokumentaciji pridejo do mene.)
- K21 (Kje zunaj vrtca še imajo možnost poiskat pomoč, seznanim jih, kam se lahko obrnejo.)
- K22 (Kaj bodo dobili v drugih institucijah.)
- L48 (Sigurno smo mi tisti, ki imamo neko znanje.)
- N105 (Pri vsem se dobimo skupaj in pomagam to izpolnit, pomagam priložit.)
- N106 (Če je otrok voden na nevrološkem oddelku prinesejo izvide. Pomagam jim nabrat vse in oddat.)
- N133 (Ko damo cilje, se konkretno na dejavnosti usmerimo.)
- J61 (Slišat jih, da majo možnost povedat zgodbo mnenje, četudi je drugačna kot naša.)
- N63 (Ponavadi sem pri svetu staršev pri šoli za starše, vodim tudi projekt z živalmi, uvajalne ure. Da ni to samo stik s starši, ko so težave.)
- A51 (Da si v povezavi z zdravstvom, z drugimi oblikami pomoči, ki jih koristijo.)
- Pomoč in podpora staršem
- F8 (Že tako prej povemo na govorilnih, da naj starši na tem področju usmerjajo več energije. Skupaj pogledamo kako lahko otroku pomagamo skupaj s starši.)
- G45 (Po potrebi pa tudi po pogovoru po telefonu. Pri enih je več, pri drugih je manj pogovorov.)
- G47 (Odvisno od situacije kje je treba starše podpret, eni potrebujejo več podpore kot drugi.)

- H9 (Pomemben mi je tudi pogovor s starši.)
- L26 (Vedno govorimo tudi o tem če starše kaj skrbi kako oni opažajo.)
- L27 (Potem pa jih napotimo tudi naprej.)
- M26 (S starši se včasih tudi večkrat dobimo odvisno od potreb.)
- N70 (Starše potem prevzamejo socialne pedagoginje, mi imamo kar en tak zvezek da se notri napiše, delovni listi vloži. Da tudi socialna pedagoginja, da kaj je tisto uro delala z otrokom Tečejo informacije, starš tako dobi tudi idejo kaj doma.)
- N74 (Starši nimajo idej, ne da nočejo ampak ne znajdejo se in mi jih presenetimo s tem, saj so vsakodnevne stvari najboljše za določene krepitve pri otroku.)
- N75 (Potem se o tem pogovarjamo. Ne vedo niti kaj je za starost dobro, te stvari so lahko čisto enostavne tam kjer je otrok tam začnemo in postopno nadaljujemo.)
- N76 (Starše moramo včasih samo pomiriti, da ni vse pri otrocih iste hitrost razvoja, pri enih gre počasneje, delajte na tem ampak postopoma.)
- A59 (Vzgojitelj pa starše nagovarja, da bi bilo dobro se z nekom povezat in velikokrat stopijo do ravnatelja.)

- Delo z zunanjimi institucijami

- L3 (Ali pa me je o otroku obvestil zdravstveni dom. Ali pa so bili vodeni v zdravstvenem domu, so mi s soglasjem staršem poslali obvestilo.)
- N128 (Sploh, ker smo preverili, glede na to koliko iščem rešitve, ker sem res aktivni tip in gre pri nas res hitro, sploh zato ker imam posluh zdravstvenega doma, hkrati imam sodelavko specialno pedagoginjo s katero odlično sodelujemo.)
- E18 (Lahko pa se obrnejo po dodatnih informacijah kam še naprej, če gre za nekaj specifičnega povem za naprej, govorno jezikovne težave ali pa dodaten obisk strokovnjaka kam se starši lahko obrnejo.)
- E19 (Organizacije, ki jih lahko ponudim.)
- F56 (Vse se prepleta smo povezani, z zunanjimi institucijami.)
- H23 (Vloga v tem, če gredo k specialistu, da ti povedo kako je tam bilo. Njihova vloga je največja v tem.)
- N101 (Dobro sodelujemo z zdravstvenim domom, postopek se je hitro speljal, takoj smo dobili razvojni oddelek, samo starši se morejo s tem strinjat.)
- F25 (Tukaj moram reči, da s pediatrijo zelo dobro sodelujem, da mi že ona veliko pomaga.)
- B28 (Starši lažje slišijo od zdravstva, ker imajo več spoštovanja. To ključno delo opravijo mogoče največ zdravstvo, kadar gre za to. Včasih, ker smo si tako blizu s starši ker nas vsak dan vidijo, nas mogoče ne jemljejo tako resno.)
- C6 (Ves čas pa se usmerjamo tudi na ostale institucije, pomembno je da ne delamo prehitro.)
- F24 (Potem se skupaj odločimo kje si bomo pomagali in se oni tudi strinjajo ponavadi, da otrok rabi pomoč in potem si med seboj pomagamo, en drugemu.)
- F84 (Potem se odločimo da pustimo malo časa, da se pripravimo, tudi z zdravstvom, da nam dajo pozitivno luč.)
- F85 (Tako vsi skupaj stopimo in tukaj steče potem.)
- F86 (V naših profilih je tako, da smo mi še vedno pedagoški diskurz, kot medicinski, se moramo upirat na medicinskega in se moramo opirat na njih ki imajo avtoriteto.)
- I41 (Imam srečo, da s šolo dobro sodelujemo, da lahko povemo, da prihaja k njim, da vidijo da ima otrok odločbo, da vedo tudi za naprej v šoli.)
- A68 (Mi ves čas usmerjamo v zdravstveni dom, povedo kakšne so možnosti.)
- A69 (Balansiramo med centri za duševno zdravje, nekje so bolj aktivni kot druge oziroma odzivni, hitreje odzovejo.)

- A70 (Če imajo tam slabo izkušnje jih usmerimo drugam.)
- A72 (Ambulanta za avtizem, ne njih jih obračamo že zaradi tega, da dobijo papir, ki jim pomaga naprej za uveljavljanje njihovih pravic.)
- A73 (Logopedsko pomoč ZGNL te, ki niso tržno usmerjeni – brezplačne storitve.)
- A74 (Kadar je socialni problem pa se s centrom za socialno delo povežem in sodelujemo in potem oni poiščejo nevladne organizacije in jih povežejo zraven.)
- A76 (Timske sestanke imamo, ampak to je mogoče, ko so pripravljeni.)
- A77 (Oziroma tudi takrat, ko delamo za zaščito otroka, takrat tudi izvajamo timske sestanke.)
- D66 (Centri za duševno zdravje – za zgodnjo obravnavo.)
- D67 (Sedaj smo s centrom zelo dobro povezani, ko dobijo soglasje nas povabi na skupna timska srečanja.)
- D69 (Naredimo skupaj načrt, zmeraj bolj pogosto imamo sodelovanja in res dobro sodelujemo. Razmišljajo pozitivno in so odprti za sodelovanje.)
- D70 (Razvojna pediatrija pove vse od razvoja naprej. Se mi zdi da je to zelo dobrodošlo, da vidi otroka celostno.)
- D71 (Centri za socialno delo če je ločitev, nasilje, alkoholizem, rejništvo, skratka dobro sodelujemo vedno pa je tudi vzgojiteljica vključena.)
- E21 (Zdravstvo se mi zdi najbolj pomembno, sploh za popotnico za naprej, do neke mere je tukaj tudi center za socialno delo.)
- E22 (Razna društva, organizacija, če se starši obrnejo nanje.)
- F87 (Zelo veliko se obračamo na center mala ulica – projekt neverjetna leta – preprečevanje vedenjskih težav, ampak to je sodoben zelo dober program.)
- F89 (Potem pa tudi kakšne terapije za starše, napotim naprej starše, kar poznam.)
- F90 (Zagovarjam podporne skupine, če ne poznam sama, še naprej iščem, zato, da jim lahko povem čim več tega materiala, da si lahko ogledajo.)
- Vključenost posameznega otroka
- A17 (Moj način dela je, da merim opazujem vključenost otrok.)
- A18 (Pogovor o rutinah v vrtcu s starši.)
- D27 (Drugače mi je pomemben otrokov celostni razvoj in pa kriteriji za določeno starost, da vidiš kje odstopa otrok. Psihološki smisel in socialni smisel. Vidiš močna in šibka otrokova področja.)
- D28 (Različna sredstva, ki jih uporabljamo od igre do poimenovanje predmetov. Različen material. Testov ne uporabljamo, koliko zmorejo v posamezni starosti.)
- N77 (Jaz tako rečem da je dobro da je otrok v vrtcu, za vsa področja, spoznavanje sveta, znati se v različnih situacijah, prilagajati se novim situacijam, to otroci v življenju potrebujejo. Ne samo za socialno veččine.)
- N78 (Potrebno je razumeti, da so otroci različni. Jim dat čas, nič ne gre po pravilih. Življenje ni eno pravilo.)
- Podpora staršem in vzgojiteljicam
- A19 (Delam z vzgojiteljem in s starši.)
- A20 (Skupaj vidimo kje se zatika v vrtcu, kje se zatika doma. V bistvu sem za obe strani)
- E15 (Biti na voljo za pogovor.)
- E16 (Za svetovanje, ponuditi tudi njim nekaj. Ključen se mi zdi dialog.)
- F47 (Če se strinjajo lahko, hodijo enkrat na mesec. Če potrebujejo več pogovorov.)

- F49 (Iščem jim tudi različne institucije za pomoč podporne skupine kjer lahko kot starši najdejo pomoč.)
- G39 (To delo je, da delam v oddelku in svetovalno delo s starši.)
- H8 (Rada grem v oddelke. da sem med otroki, da govorim tudi z vzgojiteljicami.)
- J73 (Svetovanje s starši.)
- Načrt dela
- F46 (Če presodim da potrebujejo naredim tudi načrt dela s starši)
- Zakonska določila
- J55 (Strokovna znanja so dobra ampak na delovnem mestu moreš res dobro poznat zakonodajo.)
- J56 (Da vidiš kaj moraš upoštevati in ves čas se preverjati.)
- Programske smernice
- J57 (Programske smernice so tak širok , odprt dokument ki omogoča da se najdeš notri.)
- H12 (Opiram se na programske smernice.)
- G32 (Letni delovni načrt, ki je po smernicah narejen.)
- N81 (Upoštevati zakon)
- Celosten pogled družine
- J62 (Je pomembno zajet celoto, celosten pogled, se mi zdi zelo pomemben.)
- J60 (Da si v glavi ne naredim okvira, ampak da jemljem vsako družino in otroka kot svojsko in pristopam kot nekdo ki jih še ne pozna in se trudim otest predpostavk in stereotipov.)
- N117 (Pomembno je, da širše vidimo sliko družine, ne samo, kaj otrok rabi na področju jezika, zakaj so te ovire, velikokrat je veliko dejavnikov da do tega pride.)
- Pomembnost podpre in pomoči otroku
- A24 (Lažje sprejemajo tudi težko situacijo – težko informacijo. Na način, da primerjam delovanje otroka brez pomoči in s pomočjo, kaj bi to zanj pomenilo.)
- H15 (In predstaviš da je predšolsko obdobje res pomembno, to starši kar sprejmejo.)
- C9 (Pomembno je da staršem pravilno predstavimo postopke, kaj njihov otrok pridobi zaradi tega.)
- K43 (Ko otrok napreduje je potem več pozitivnih kot negativnih situacij.)
- N94 (Včasih se staršem zdi otrok blazno naporen in jih je treba pomirit da ne zmore delovati drugače, na bolj umirjen način. In da možgani rabijo svoj čas.)
- F53 (Saj se skupaj pripravimo na sestanke s starši saj se zmenimo kdo bo kaj poudaril, ker jih vedno kupimo na to karto, da je to najboljša popotnica za v šolo, ker bo otrok dobil vse, kar je mogoče in hkrati nikjer ne bo vidno da je on to imel.)
- F54 (Saj so starši zelo obremenjeni, da bo to šlo naprej, da ne bo njihov otrok zaznamovan, če mi nič ne napišem pri vpisu noben ne ve.)
- F55 (Razen če šola opazi, da bi otrok potreboval, se potem povežemo s šolo.)
- M46 (Prvič za otroka, sploh v tem predšolskem obdobju ko se oblikuje otroka osebnost.)
- M56 (Večina staršev razume, potem, ko se jim razloži, status dodana vrednost za otroka, saj bo njemu to v pomoč, lažje bo funkcioniral, lažje se bo naučil. Določenih stvari in okreplil kompetence.)
- E26 (Da bodo starši razumeli, da mi dobro želimo.)
- E27 (Za usmerjanje je pa šlo vedno za tako izrazite stvari, da so starši že prej vedeli, da potrebuje pomoč.)

- E28 (Tudi pri govornih – logopedskih težavah so vedeli da bodo morali sodelovati.)
- F27 (Večje težave imamo tam, kjer so otroci v neustreznem programu.)
- F28 (Kjer tudi reden vrtec ni za njih, bilo bi boljše, če bi šli v razvojni odderek, ali zavod za gluhe in naglušne.)
- F29 (Tukaj potrebujemo veliko časa, da prepričamo starše da bi bilo bolje za otroka da gre v razvojni odderek, nekateri pa takoj sprejmejo.)
- F30 (So tudi primeri, kjer so me po prepisu klicali starši zadovoljni kako dobro je sedaj njihovim otrokom.)
- I43 (Jim moreš povedati za kaj je to pomembno.)
- J93 (Če starš ne zmore, potem se potrudimo da v vrtcu naredimo najboljše.)
- K48 (Če pa gre za hujše težave pa potrebujemo pomoč svetovalke za mobilno službo, ravnatelj prisoten, če program ni pravi da je bila huda motnja.)
- N98 (Povemo zakaj otrok to potrebuje in kaj je vloga spremljevalca kdo je , kaj dela, da je to začasno po odločbi, zakaj je nekaj nujno potrebno, varnost njihovega otroka in varnost drugih otrok)
- N99 (Da se otrok socialnih veščin uči, da zmore to efektivno vedenje regulirati, da mu ena odrasla oseba še posebej pomaga, da to preseže. Da dela na tem. Bolj ga usmerja, mu je bolj čustvena podpora.)
- N130 (Moreš malo bolj na ostro da vzamejo za res. Pomembno je, da pridemo skupaj, kar se tiče pomoči otroku.)
- F88 (Ta projekt je sicer iz tujine v prihodnosti bi tudi na podlagi staršev to delali v našem vrtcu imaš pa dva programa en je za starše in en za otroke. Tam dobijo cel program , kjer jih naučijo kako otroku prisluhniti kaj pomeni aktivno se posvetiti otroku. V tej obliki je to.)
- G76 (Zavedati pa se moramo, da vse kar delamo, delamo za otroka.)
- Konkretna situacija
- A25 (V vrtcu, dejansko koliko otrok v dnevi rutini vrtca funkcionira.)
- A26 (Na ta način jim skušamo približati prostor za učenje.)
- A27 (Ker je tudi prostor za učenje pri njih doma v rutini, Ne pri nekaterih umetno ustvarjenih situacijah, v rutini jih učiš veščin- vsakdan.)
- Neprosto voljni uporabniki
- A52 (Težje je tam kjer si starši tega ne želijo mogoče že obiskujejo pomoči pa si ne želijo, da veš.)
- A54 (Se pa je že zgodilo, da se je otrok izpisal iz vrtca ko smo jih soočili in povedali, da bi bilo nujno da bi njihov otrok imel odločbo o usmerjanju. Razmišljanje o spremljevalcu.)
- A55 (Pozitivno pa gledamo na to da pri nas niso tega zaupanja mogli vzpostaviti so pa ga v drugem vrtcu in so imeli tam tako lažjo nalogo.)
- B17 (Enakovreden odnos naj bi bil , ampak včasih ni.)
- B18 (Mi sami več ali manj, nekateri starši so samo obveščeni.)
- B19 (Niso vsi tako aktivni. Ne dajejo vsi predlogov.)
- K42 (Ker če starši ne sodelujejo, pride druga kriza ko je treba v šolo.)
- A30 (V bistvu vodim vzgojitelja, če starši nočejo pomoči.)
- A31 (Sej potem ko pride tako delež, da postopek začnemo se moram vključiti tudi jaz.)
- F46 (Razen v primeru menjave vrtca imamo malo več težav.)
- G51 (Tisti, ki ne želijo večkrat pokličem. Pokažem, če dovolijo da otroka vzamem ven iz oddelka in sodeluje z mano.)
- G52 (Pokažem striktno kaj sva delala z otrokom in kaj se je dogajalo vmes z otrokom, kako je sodeloval.)

- M58 (Vedno pa se najdejo kakšni ki niso zadovoljni. Kot bi želeli realizirati svojo potrebo po moči.)
- A56 (Če ne želijo sodelovat potem pomagamo vzgojitelju, da poskuša naprej s starši, če bi si premislili.)
- A57 (Je pa pri nas tudi ravnateljica zelo aktivno vključena.)
- A58 (Recimo, da se ona vključi v oddelek pomaga pri izvedbi, z nasveti iščemo možnosti, dodatnih strokovnih delavce.)
- H21 (Pri tistih, ki ne želijo, ne sprejmejo, ampak potem čez čas zopet poskusimo.)
- I40 (Imeli smo primere kjer so prepovedali stik s šolo in zdravstvenim domom .)
- N126 (Navidezno je bilo super sodelovanje, ko smo jo vabili pa je ni bilo. Potem smo se pogovorili, in je prišla na sestanke, potem smo šli skupaj tudi na ogled razvojnega oddelka, naprej smo dobro sodelovali.)
- N127 (Včasih moram malo bolj resno ukrepat, ker me hočejo prenest okoli, potem pa ko se pogovorimo se vse zmenimo, samo moram jaz bolj avtoritarno nastopiti.)
- N129 (Hudo mi je, ker se mi že na primer dva meseca trudimo. Veliko prilagajanja, potem pa imaš starša, ki ni pripravljen sodelovat zavoljo otroka, s tem, da je otrok še sam sebi nevaren.)
- A79 (Načeloma vedno iščemo povezave s starši.)
- A80 (Aktiviranje staršev za dobro otrok.)
- I59 (Tisti, ki pridejo po pomoč. Samo ne pridejo vsi.)
- Več pogovorov
- A60 (Practiciramo včasih tako, da se pogovorimo vzgojitelj, starš, jaz.)
- A61 (Včasih sem sama z njimi, ker je lažje govorit.)
- A62 (Naredimo več srečanj.)
- A63 (Takrat lahko začnemo delat , do tja pa iščemo variante, kaj jim je lažje ali da govorijo samo z mano, ali samo z ravnateljem, ali samo z vzgojiteljem, kar jim je lažje.)
- A64 (Potem pa počasi dodajamo ljudi zraven.)
- D48 (Drugega mehanizma ni, kot da imamo več srečanj.)
- D49 (Da imamo večkrat skupna. Sploh pri vedenjskih, čustvenih, avtizem, je podpora vzgojiteljici, pomočnici, spremljevalcu zelo pomembna.)
- D55 (Rešimo pa z večkratniki klici, sestanki.)
- D56 (Ti otroci ki imajo neprimerne programe se večkrat srečamo. Imajo pa tudi z mobilno pedagoginjo srečanja.)
- E22 (Težje je priti v stik s starši, ko ne zaznavajo nobenih potreb, da bi se otroka usmerilo, ne vidijo težav.)
- F83 (Se usedemo s starši, jaz in oddelek skupaj, da se pogovorimo. Če ugotovimo da en zase ni uspešen.)
- I42 (Jih poskušamo na tak in drugačen način prepričat za sodelovanje.)
- J89 (Če niso pripravljeni smo dolžni iskat stik z njimi.)
- J90 (Povabimo tudi pisno, uradno vabilo.)
- J91 (Iščemo skupne termine, kdaj bi se lahko uskladili.)
- J92 (Trudimo se večkrat, dogovarjamo se včasih tudi en mesec, da najdemo skupini termin.)
- K46 (Na pogovornih urah, skupni sestanki.)
- Širjenje socialne mreže staršev
- N39 (Pomemben je tudi socialni vpliv na kar zelo vpliva na njih.)

N40 (Mogoče bi bilo z marsikatero družino drugače če bi imela večjo socialno mrežo. Sploh kakšno nerazumevanje jezika, kam se obrnit.)

- Izobraževanje strokovnih delavcev

F59 (Imamo pa tudi mi strokovne aktivne otrok s posebnimi potrebami, vsako leto imamo eno tematiko na podlagi tega.)

D62 (Strokovnim delavkam nudimo izobraževanja, ki jih potrebujejo, znotraj vrtca organiziram osem urna izobraževanja.)

3. METODE DELA

- Varen prostor

F14 (Pripravim čas, varen prostor – dobro vzdušje.)

F15 (Sploh tam kjer bi lahko bile težave, s sprejemanjem.)

I28 (Zdi se mi dobro, da navežeš dober prvi stik, da vedo kdo sem, tako jim damo vedeti da to ni nič takega, oziroma imamo že od prej zaupen odnos.)

J35 (Starši z vrtcem vzpostavijo tak odnos zaupanja, vsak dan so tukaj.)

N67 (Lepo tečejo sestanki ampak pomembno je zaradi tega ker se mi zdi najbolj pomemben, ta zaupen odnos, s starši.)

H16 (Pomembno je, da jim zagotovimo varen prostor, kjer bomo te informacije sporočili.)

A64 (Pomembno je, da starše pripeljemo do te točke, da smo vsi skupaj. Da se lahko odkrito pogovarjamo o problemu, stiski ki jo imajo.)

A67 (Da je varen prostor kjer smo zato, da jim pomagamo.)

- Pozitivni način dela

G16 (Predstavi se najprej močna področja, potem splošno kje zaznavamo kje so odstopanja pri otroku)

H6 (Potem se začne, pogovor tako, da najprej povemo otrokova močna področja in potem kje opazimo primanjkljaje.)

N148 (Ampak je treba razmišljati tudi kje ta otrok dobro funkcioniра, ne samo kaj je naredil narobe.)

N149 (Pomembno je, da se beležijo stvari, kaj otrok dela prav, kaj so otrokovi plusi.)

D53 (Saj negativno govoriti o otrocih jih še bolj odbije, povemo kje se je utrdil na katerih področjih, in kje ima še potrebo.)

B59 (Pomembno je, da s starši delamo pozitivno, da gledamo na te pozitivne stvari, da govorimo o pozitivnih stvareh, starši čisto drugače gledajo potem na nas in na problem, če jim ga predstavimo kot pozitivnega, lažje tudi steče sodelovanje. Pomembno je, da se opiramo na dobre stvari.)

I56 (Je pa to zelo težko povedati, najprej dobre stvari, pozitivne o otroku. Pozitivne stvari.)

- Način dela svetovalne delavke

J12 (Veliko delamo na temu, da govorimo brez postavljanja diagnoz).

G28 (Vsak mora dodati svoj del, saj smo sogovorniki.)

G29 (Biti moramo realni pri svojem delu.)

J47 (Želim si da bi bil moj način dela povezovalen.)

J48 (Sodelovalen.)

J49 (Da omogočala možnost odprte komunikacije.)

N19 (Je zelo pomembno, da se staršem prisluhne.)

G35 (Vsi smo enakovredni sogovorniki.)

- G36 (Tukaj se mi zdi da je najbolje, da imamo vsi možnost govorit.)
- K12 (Aktivno poslušanje.)
- L24 (Nikoli ne govorimo o diagnozah samo o opažanjih.)
- A23 (Imam konkretne primere situacije, iz katerih izhajam, tako tudi starši čutijo, da sem strokovna.)
- H13 (Pozitivne izkušnje imam s starši. Na sočuten način poveš, na empatičen način.)
- J67 (Vidim sodelovanje kot nekaj pozitivnega, kot nekaj ki ima svojo težo.)
- J68 (Je treba pa znat komunicirat s starši.)
- J69 (Vedno znova je to nova učna priložnost.)
- N79 (Pridružit se staršem in vzgojiteljem.)
- N82 (Načela dela, treba je razumet, starši in otroci rabijo pristop, ki bo njim blizu.)
- N85 (Pomembno je, da povemo staršem tako kot je.)
- N87 (In to je težko povedati, moreš bit previden kako to poveš. Sploh če pride do kakšnih takih reakcij, da te ne vrže preveč iz tira, ker se situacija poslabša.)
- K41 (Zelo pomembno, da se jim na začetku res prisluhne in nameni veliko pozornosti, staršem.)
- N150 (Izhajati iz situacije kakršna je. Kaj lahko ponudimo staršem.)
- E13 (Odprta komunikacija.)
- C4 (Je pa pomembno tukaj da smo občutljivi do staršev in z nekim občutkom pridemo do cilja.)
- G75 (Pomembno je, da se zavedamo, da smo ljudje različni in da tisto kar deluje pri nas ne pomeni, da bo delovalo pri njih, potrebno je preizkušati druge stvari dokler niso take, ki ustrezajo)
- K13 (Povzemanje.)
- A40 (Mi je pa pomembno da neformalno pristopamo do njih.)
- D31 (Ta mehka varianta.)
- D33 (Jih ne bom pridobila da bodo dodatne pomoči, ker moreš bit takten.)
- H20 (Na empatičen način sporočimo, dejstva, preko konkretnih primerov.)
- G73 (Pomembno je tudi, da določimo koliko časa bo sestanek trajal.)
- G74 (Vsakemu prepustimo besedo, da lahko pove kar želi.)
- Vzpostavitev dogovora o sodelovanju
- G31 (Tukaj so še težave, pogovor na čem bomo še delali. Kako naprej.)
- I20 (Vsi se trudimo, da navežemo en dober kontakt s starši, ker se nam zdi pomembno, da s starši sodelujemo.)
- N93 (Dobro je da njih pridobimo tudi v tem, da oni v odnosu do otroka kaj spremenijo.)
- H22 (Če je vzpostavljeno zaupanje, da ti povejo, kako je doma.)
- I37 (Ključno je vzpostaviti odnos s starši.)
- J73 (Svetovanje s starši.)
- E23 (Naslovit to z naše strani, ta prvi korak se mi zdi najtežji.)
- H19 (Prvi pogovor s starši je pomemben, da gremo počasi.)

- H20 (Na empatičen način sporočimo, dejstva, preko konkretnih primerov.)
- H23 (Saj potem, ko vzpostavimo stik vidijo, da je svetovalna služba podpora pomoč.)
- E14 (Vzpostavljanje stika)
- F26 (Imamo soglasje, da lahko funkcioniramo, ter smo skupaj uspešni, ni težav.)
- Evalvacija
- J44 (Preverjam pri sodelavkah ali razmišljam prav, preverjam ali sem jih prav razumela, kaj si želijo, kje potrebujejo podporo.)
- L17 (Imam tudi hospitacije, evalvacije programov.)
- Pohvale
- J46 (Dostikrat pohvalim strokovne delavke.)
- Svetovalno delo
- L16 (V tem delu imam tudi svetovalne storitve.)
- G34 (S pogovorom pa delam po svetovalnem delu.)
- K11 (Uporabljamo svetovalne metode.)
- F54 (Svetovanje.)
- F55 (Nudnje pomoči predvsem za starše, na ta način. S šolami za starše včasih tudi zaobjamemo to problematiko otrok s posebnimi potrebami. Šolo za starše imamo dvakrat na leto.)
- M34 (Najbolj pogosto svetovanje staršem.)
- M40 (Svetovanje staršem.)
- Krepitev moči
- N37 (Starše je treba opolnomočiti,)
- N38 (Da ne obstanejo nekje, sami.)
- N52 (Vključujemo se tudi v projekte kolikor le lahko. Sedaj je tudi en projekt, da se otroke vključi v opolnomočenje..)
- N54 (Dobro je, da sami strokovni delavci iščemo za vsakega posamezne otroka, poti do njega. Ni nujno da smo v projektu, treba je samo raziskovat, iskat kaj pri otroku deluje, saj se zelo hitro odzivajo na to. Sploh če v osnovi nimajo primanjkljajev razvojnih so lahko večjezični brez problema, kar se opredelitev tiče so pri nas govorno jezikovne ovire.)
- G48 (Opolnomočiti, starše, da se še kaj naredi.)
- N80 (Opolnomočiti starše in vzgojiteljice.)
- C7 (Opolnomočenje.)
- D39 (Predvsem moremo starše opogumiti jim dat malo energije.)
- D40 (Nekako, ker so v stiski, so zelo v stiski.)
- L44 (Bistveno je starše opolnomočiti, da morajo najprej oni sebe držati da lahko potem pomagajo otroku.)
- D51 (V teh primerih smo imeli tedenska srečanja, da smo opolnomočili notranji tim potem smo se dogovorili ali same rečejo, da so v redu ali imamo srečanja manj pogosto.)
- Kapljično podajanje informacij
- D32 (Da sproti podajaš res po kapljicah stvari in hkrati preverjaš pri starših, delaš res na odnosi ravni, ker če to izgubiš sta dva tabora.)

- K45 (Po metodi kapljanja. Večkrat poskušamo jim to omeniti.)
- Asertivnost
- M60 (Practiciram tako, da povem na asertiven način, z jaz stavki: mene to skrbi.)
- Osebno vodenje
- G73 (Pomembno je tudi, da določimo koliko časa bo sestanek trajal.)
- G74 (Vsakemu prepustimo besedo, da lahko pove kar želi.)
- G37 (Se pogovarjat, se slišat)
- G 38 (Da vsi vse razumemo)
- Soustvarjanje
- I58 (Potem skupaj pogledamo, kaj je problem in kako ga rešiti.)
- J106 (In potem konkretno pogledamo, kaj bi on naredil in kako bi ukrepal, dam nabor idej, ampak starš je tisti, ki se more odločiti in speljati to.)
- Inkluzija
- F95 (Ker imamo močne statusne simbole, so te družine velikokrat odrinjene. Sploh, če so omejeni pri gibanju... Mislim, da bi morali bolj delati na inkluziji.)
4. MOŽNOSTI VRTCA
- Prilagoditve v oddelku
- N1 (V oddelku imajo po tri otroke s posebnimi potrebami, skupaj v oddelku.)
- N2 (Pri ministrstvu smo pridobili soglasje, da lahko, saj drugače ne zmoremo.)
5. Seznanjanje staršev z otrokovimi ovirami
- Dolgotrajen proces
- C9 (Ko starše soočimo s posebnosti potrebujemo od enega meseca do treh let, da se starši soočijo s posebnostjo otroka, odvisno je kdaj so pripravljeni da se soočijo.)
- N86 (Moja vloga pri tem je težka. Jaz moram to povedati staršem, kaj smo opazili.)
- C8 (Uvid v imeti otroka, ki ima težave ni treba zaradi tega obupati nad življenjem.)
- F77 (Predvsem, da ostanejo starši. Da niso obremenjeni s plačljivimi storitvami.)
- A32 (Tam kjer so hude težave je sodelovanje težje, kjer je ta krog sodelovanja težji, se kar vrtimo v zanikanju, v tem krogu.)
- D41 (Sploh pri tistih ki imajo otroke z oviro v duševnem zdravju, ali tiste, ki jim že stroka pove, da bi otrok moral iti v prilagojen program, vendar iščejo možnosti kako bi prišli v redni program.)
- D42 (Zdi se mi, da je s temi starši najtežje, te nam dostikrat kar uhajajo in ostajajo v rednih oddelkih.)
- D43 (Čeprav imamo velikokrat srečanja. Se skupaj dobimo poveš da še kar ni dosegel tega kar bi mogel pri teh letih, tega razkoraka starši ne vidijo.)
- D45 (Toliko so v stiski in v pričakovanju, da bo čarobna paličica rešila vse, da se bo otroku odprlo in bo vse v redu in bo kar poskočil v razvoju.)
- J28 (Bližnjice ni, moramo iti v tempu ki ga starši zmorejo.)
- J63 (To je kar zahteven proces, vzeti si je treba čas.)
- K18 (Daljši proces je to.)
- K17 (Starši ponavadi zanikajo, je težko, ker imajo težave s sprejemanjem dejstev, obrambni mehanizmi.)

- M54 (Konkretno za otroke z ovirami nekateri starši zanikajo težave.)
- D54 (Poizkusimo na tak način. Včasih je uspešen, včasih ne. Nekateri so jezni nase, na otroka, ne jemljemo pa nase, mogoče pa so jezni tudi na nas, ker včasih jim ne damo tako svetle točke.)
- I44 (Treba je tudi staršem pustiti čas, da pridejo do tega.)
- K47 (Potrebujejo več časa, jim ga pustimo.)
- J107 (Stvari ne moremo narediti čez noč, potrebujemo čas za to.)
- J108 (Bodimo veseli majhnih korakov, dosegljivih manjših korakov, da bomo lahko prišli do cilja.)
- Razumevanje staršev v procesu žalovanja
- J39 (Saj če jaz sporočam staršem slabo novico, bo starš grdo gledal mene, ker bom povedala slabe stvari.)
- N23 (Jaz vedno pravim, da starši, ko se jim to pove morajo čez proces žalovanja, to ni enostavno.)
- N25 (Če imajo na drugi strani nekoga, ki razume oziroma pozna otroka zelo dobro, se na nek način razbremenijo.)
- N26 (Zelo pomembno je, da si vzamemo čas se pogovorimo, vedno pa damo čas staršem, se nam to obrestuje.)
- Zaupanje staršev
- N27 (Da smo z roko v roki in da pridobimo zaupanje staršev.)
- N28 (Ker nam potem oni tudi sporočajo stvari, ki so pomembne.)
- H17 (Moramo biti tudi razumni Da se vzpostavi to zaupanje.)
- J64 (Moraš biti dobro pripravljen na pogovor s starši.)
- A53 (Tam kjer si starši ne želijo sodelovat je zaupanje še potrebno pridobiti.)
- J82 (Pomembno je, da si zgradimo zaupanje. Da nam lahko zaupajo.)
- L34 (V teh začetnih fazah je sicer bolj težko, ko je treba sporočiti , ker si ti tista prva oseba, ki opozori na otrokov razvoj.)
- L35 (Je treba razumeti starše in njihove odpore.)
- L51 (Se zgodi tudi kdaj, da starši odklonijo to pomoč. Predvsem v začetnih fazah rabimo več srečanj. Rabimo včasih tudi leto da določeni stvari sprejmejo.)
- J40 (Mi je pa pomembno, da z vzgojiteljicami ohranijo dober odnos, saj je z njimi njihov otrok le vsak dan.)
- G68 (Pogovor vedno temelji na zaupnosti in odkritosti, ne da se reče doma je vse v redu, ampak moramo skupaj iskati rešitve, in skupaj izhajati iz tega.)

5. Podpora in pomoč svetovalni delavki

- Razbremenitev svetovalne delavke
- I16 (Na konkretni ravni v oddelku imamo zraven še strokovno delavko za dodatno pomoč, s katero zelo dobro sodelujeva.)
- J41 (Imam pa tudi jaz sogovornike v vrtcu, nisem sama.)
- J42 (Imam možnost razbremenitve.)
- G40 (Prav tako sodelujem z vodstvom vrtca.)
- L29 (Veliko pomena dajemo tudi temi, da razbremenimo delavke.)
- L30 (Intervizijsko skupino imamo.)
- L31 (Potrudimo se tudi da imamo izobraževanja.)

N131 (Saj vsi vemo da so to dejansko pritiski. Kaj povedat, da te starši res slišijo.)

6. VLOGA STARŠEV

- Pomembnost sodelovanja s starši

A48 (Vloga staršev v procesu je ključna. Po prejšnjem zakonu smo starše usmerili, so pa vedno vključeni, vedno aktivno. Nič ne delamo brez njih.)

B15 (Kot pomemben člen gledam starše.)

B16 (Enakopravni partnerji v procesu pomoči.)

B20 (Sicer jih zanima, ampak bi si želela bolj aktivno sodelovanje.)

B21 (Sporočam kaj mi opažamo večkrat. Ali bi bilo to koristno, večkrat se jih pozove)

B23 (Starševska beseda je vedno zadnja.)

B24 (Ampak imamo dosti pozitivne izkušnje.)

B25 (Marsikaj rešimo s pogovorom.)

C5 (Brez staršev se ne da čisto nič, razen če imajo tudi ostali otroci v skupini težave.)

E13 (Ko gre za otroke z ovirami za delo na tem področju. Je po mojih izkušnjah sodelovat s starši v vseh primerih lahko, je bilo res sodelovanje.)

E14 (Izkazovali so interes, zanimanje za vse, kaj lahko še starši naredijo, kaj vse obstaja, na začetku šolskega leta, pri pisanju individualnih programov.)

E15 (Izkazovali interes in zanimanje, kaj lahko še oni naredijo. Kaj obstaja vse.)

K40 (Ključna, če starši ne sodelujejo ni ničesar.)

K44 (Vmes pa so tudi krize, ko so negativne reakcije, da jih skrbi.)

N90 (Oni so najpomembnejši za otroka in za vse procese, ki jih je treba speljat.)

N91 (Tudi če mi želimo izvest, pa se starš ne strinja nismo nič naredili. Brez konsenza staršev ne gre.)

N96 (Najprej starši se zavedat svoje vloge, so najpomembnejši, največji vpliv imajo na otroka, če ne bodo oni ne bo nič ne spreminil.)

N97 (Kako mi lahko te postopke speljemo, tudi če pride prostovoljec dam staršem soglasje za podpisat in da se spoznajo. S starši moramo z roko v roki.)

N55 (Veliko je tudi slabe aritkulacije. Veliko govorimo tudi o gibanju, saj je to vse povezano z razvojem možganov. Naša naloga je da starše spodbujamo, da gredo ven, da so aktivno z otrokom.)

- Starši iščejo pomoč

A49 (Najlažje je če starši sami začutijo problem in pridejo k nam, samo še dodatno iskat možnosti ki jih lahko še izkoristijo.)

F57 (To je idealno, da se skupaj z njimi povežeš še z vsemi drugimi strokovnjaki, ki jih imajo.)

- Starši so opora otroku

F79 (Naj se raje posvetijo otroku čustveno, da mu znajo nuditi podporo.)

F80 (Da mu nudijo pristna naravna čustva, hodijo v naravo, se z otrokom ukvarjajo.)

F81 (Da ostanejo starši, nudijo ljubezen niso pa terapevti.)

F82 (Umirjeno gibanje potrebujejo otroci.)

I29 (Ključna je vzgoja doma, zgledi.)

7. POMOČ ZNOTRAJ VRTCA

- Pomoč znotraj vrtca, ki jo starši dobijo
- B42 (Preventiva so šole za starše.)
- B43 (Vrtec organizira teme glede na aktualnost. Pridejo sicer starši, ki se bolj zanimajo za vzgojo.)
- B44 (Vzgojiteljice imajo na roditeljskih sestankih tematike izpostavljene. Kdaj priporočamo kakšno literaturo, kakšen članek.)
- D58 (Mobilna služba je imela srečanja s svojim starši in jih na tak način krepila.)
- D59 (Neformalna srečanja je imela tudi še ena strokovna delavka tako neobvezno, kdor je hotel in so se pogovarjali kar so želeli.)
- D60 (Izpostavili vprašanja, ki se jih najboljše tiče je pa to malo skupina, štirih, petih staršev, ki so se med seboj res povezali. Dobro sodelujejo.)
- D61 (Na ravni vrtca imamo šolo za starše)
- D63 (Skupina za starša je bila bolj kot skupina za samopomoč.)
- D64 (Defektologinja se je usposabljala in je bila to ideja, ki je zaživela, potem pa je prevzela druga strokovna delavka.)
- D65 (V bistvu dobijo informacije in seveda nekoga, ki ti je podoben, da skupaj funkcionirajo.)
- G63 (V vrtcu dobijo pomoč.)
- G67 (Včasih tudi mi svetujemo kaj bi bilo dobro. Včasih se zmenimo tudi kaj se še lahko doma naredi in kako narediti.)
- N132 (Znotraj imamo tudi tematske roditeljske sestanke, potrudimo se da jim ponudimo teme ki so njim blizu.)
- N133 (Šola za starše so spet teme, ki starše vprašamo v anketah kaj bi imeli. Udeležbo smo povišali na 60/80 staršev, povprečje 40 staršev.)
- N134 (Znotraj vrtca so tudi pogovorne urice, svetovalni razgovori.)
- N137 (Veliko si tudi medsebojno pomagajo, da se povežejo.)
- N138 (Skupin za starše nimamo, ker ne želijo biti izpostavljeni.)
- N139 (Razmišljala sem tudi o koticčkih prav za starše, kjer bi se lahko skupaj učili.)
- A81 (Veliko imamo neformalnih delavnic.)
- A82 (Drugi roditeljski sestanki so tematsko obarvani izhajajo iz problematike, ki jo vzgojitelj začuti v skupini, da ravnamo tako, da so starši tisti, ki so aktivni v sodelovanju.)
- A83 (Med seboj delijo izkušnje, konkretno navedejo primere, vzgojitelj pa predstavi strokovne pogled kako oni to v vrtcu izvajajo.)
- A84 (Imamo šole za starše na temo razvoja predšolskega otroka 3-4 srečanja na leto.)
- A85 (Imamo preventivne programe KEP program preventiv pred zlorabo in nasiljem. Naprej predstavimo staršem potem pa ga izvajamo v skupinah z otroki.)
- A86 (Veliko je odvisno od vzgojitelja kako on začuti problematiko in kako se jo upa lotit.)
- A87 (Vzgojitelja se po navadi nočejo postaviti v vlogo podučevalca veliko govorim da ni treba predavat ampak samo omogočiti staršem določen prostor, kjer lahko spregovorijo o tej tematiki. Je pa odvisno res kako mi to v vrtcu vidimo.)
- A88 (Starši veliko rabijo tega, šola za starše ob poplavi vseh nasvetov ne udeležujejo množično navadno je to 10 staršev, ki se v bistvu udeležujejo skozi leto.)
- A89 (Zbiramo zunanje strokovnjake, ki govorijo na temo različne, postavljanje mej, čustveno, trma, podkrepljevanje, podpore.)
- A90 (Evalvacijsko spremljamo potem pa napišem naprej kaj bi potrebovali, pripravim za eno leto, potem pa naprej dodajam. Zdaj pripravljam za eno leto kako podpret čustven razvoj otroka.)

- A91 (Trma je aktualna tema, letos smo imeli temo žalovanje in smrt. Mogoče, ki niso tako priljubljene ampak pomembne.)
- D72 (Če je to govorno z literaturo, navadno je pomembno da izhajajo iz otroka. Primerno gradivo.)
- E23 (Mi kot vrtec želimo staršem podati informacije da je tukaj veliko strokovnega dela.)
- E28 (Imamo tudi predavanja za starše.)
- H24 (Da jim damo kakšen nasvet, kaj lahko poskusijo.)
- H25 (Bolj konkretni nasveti.)
- I45 (Starši se obračajo na mene, na spletni strani poskušam kakšne članke objaviti.)
- I46 (Če je karkoli takega objavimo na logopedski kotiček. Tam objavljamo novosti.)
- I48 (Drugače pa ponujamo šolo za starše.)
- I49 (Raznorožna izobraževanja.)
- I54 (Poskušamo vedno konkretno povedati staršem.)
- I55 (Vedno poskusimo en problem na enkrat reševati.)
- I57 (Povejte mi kako vi v tem primeru, kako delate doma. Tako skupaj pogledamo.)
- J104 (Prvo vprašanje je bolj, kaj so pripravljene narediti.)
- J105 (Vprašam starše kje bi zmogli narediti drugače. Kje bi zmogli drugače ravnati v kateri situaciji in če bi zmogli drugače.)
- K56 (Svetovanje staršem.)
- K57 (Kako ravnati v posameznih situacijah.)
- K58 (Razumevanje različnosti med otroci, da so lahko različni v reagiranju, po osebnosti tako.)
- K59 (Pogovor o tem, da se staršem osvetli, da vidimo za kaj gre.)
- L70 (Konkretni stvari, kje imajo težave kaj lahko poizkusijo doma.)
- L73 (Iščemo tudi prostovoljce za delo doma, da bi jim bili v podporo.)
- L74 (Včasih je bilo tega veliko, eni starši bi bili sila veseli, če bi dobili pomoč, ampak ni toliko odziva.)
- L75 (Zdelo bi se mi pomembno, da bi se dalo staršem podporo v konkretnih situacijah.)
- M66 (Velikokrat se pogovarjamo kako bi kaj doma speljali.)
- M67 (Razvojne teme so veliko aktualne.)
- M68 (To se staršem tako razloži, kako pa to sprejmejo in izvajajo pa je odvisno od njih.)
- N136 (Ponavadi jaz pošljem na mail, kakšne napotke, za jezikovne, grafomotoriko. Vedno vprašam ali bi želeli, da jim pošljem nikoli sama od sebe. Zelo pomembno je na kakšen način staršem nekaj podeliš, poveš.)

8. Pomoč zunaj vrtca

- Socialna omrežja

F94 (Socialna omrežja, kjer je nabor večjih skupin je za take starše lahko pozitivna, si med seboj pomagajo, spoznajo prijatelje, se ne počutijo tako same. Sploh tisti, ki imajo otroke z hujšimi ovirami potrebujejo druženje, saj velikokrat ostanejo samo.)

K49 (Pomoč lahko najdejo na internetu.)

- Zagotovljena pomoč drugih institucij

- G64 (Pri psihologu, logopedu.)
- G65 (V zdravstvenem domu, pri pediatru.)
- G66 (Razvojne ambulante, privatne – senzorna integracija.)
- J94 (V zdravstvenem domu lahko dobimo pomoč. Pri pediatru.)
- J95 (Pri psihologu, pri logopedu.)
- J98 (V svetovalnem centru.)
- J99 (Na zavodu za gluhe in naglušne.)
- J100 (Izobraževalni center Pika nudi svetovanja za starše.)
- J101 (Kakšne nevladne organizacije.)
- J102 (Center mala ulica, Family land, zveza prijateljev mladine, društva, itd.)
- J103 (Tudi starši se organizirajo v kakšna društva, zveza sonček, ... če ima otrok specifično težavo starše usmerimo še tudi na kakšno tako podporo, saj lahko dobijo podporo v smislu kot skupine za samopomoč.)
- K50 (Center za duševno zdravje.)
- K51 (V ZD, razvojna ambulanta.)
- K52 (Logopedске težave na zavodu za gluhe in naglušne.)
- K53 (Avtizem- inštitut – ampak to so po navadi napoteni. Tam dobijo konkretne usmeritve.)
- L57 (Poleg mene, pa se lahko vključi zdravstveni dom in razvojna ambulanta. Odvisno tudi za kakšno težavo gre.)
- L69 (Povezujemo pa se z različnimi institucijami, kjer potrebujemo širšo podporo. Z določenimi se tudi večkrat srečujemo.)
- M70 (Velikokrat jih tudi usmerimo naprej, odvisno kaj potrebujejo, vsak posamezni starš.)
- N135 (Zunaj psihomotorika, trening starševstva predlagamo, da se opolnomoči tudi starše.)
- N136 (V zdravstvenem domu jim tudi pridejo naproti. Starši lahko marsikje dobijo pomoč.)
- C10 (Pediatr, razvojna ambulanta.)
- C11 (Centri za zgodnjo obravnavo.)
- I50 (Preko vzgojiteljev, veliko otrok je spremljanih tudi drugje, se mi zdi tudi tam dobijo informacije.)
- I51 (Se mi zdi vseeno lažje poiskati pomoč zunaj kakor pa znotraj vrtca, ker se mi zdi se težko izpostavijo.)
- L72 (Potem pa tudi kakšne druge programe. Neverjetna leta, društvo za nenasilno komunikacijo, csdji imajo tudi kakšne programe.)
- M69 (Kje najdejo zunanjo pomoč, kaj je razvojna ambulanta, kdaj je smiselno iti v svetovalni center – to so informacije ki jim jih dam.)
- D74 (V gibanje usmerjano, v individualno za gibanje, plavanje, kar otrok potrebuje. Da je vključen, da je veliko gibanja, da razvija možganske.)
- E25 (Različne so potrebe, ki jih imajo, mogoče kakšne vaje, ki jih lahko skupaj delajo.)
9. Pomoč, ki jo dobijo starši za ravnanje z otrokom v domačem okolju.
- Kaj si starši lahko privoščijo v okviru svojih zmožnosti
- B45 (Najprej preverim kakšne možnosti sploh imajo doma.)
- B46 (Nekatere starše imamo, ki tudi nimajo možnosti ali lahko otroka nekam vozijo, oziroma je za njih to še večja stiska.)

- B47 (Moreš bit občutljiv za to in pretehtat kaj potrebujejo bolj, kaj je najboljše za otroka. Za šolstvo ti nekatere stvari pripadajo.)
- B48 (V vrtcu pa je težko, ker jih morajo sami peljati v prilagojen program. Moreš izhajati iz kod družina prihaja, moreš se ji približati družini.)
- Doma naj bodo samo starši , ne strokovnjaki
- E24 (Doma pa so lahko z njimi in dejansko so, se družijo in se imajo dobro.)
- E26 (Lahko jim predamo kakšno informacijo kako izvajati, vendar v vrtcu pokrivamo različna področja in dejansko je otrokom vrtec kot služba.)
- E27 (Pomembno je, da so starši, da so z otrokom.)
- E29 (Kjer je tudi iz razvojne ambulante povedala strokovna delavka, da bodo največ naredili, če bodo šli v naravo skupaj, hodili, iskali, kaj nabirali, kakovostno preživljali čas.)
- G69 (Kaj pomeni, kako delujejo, če imajo starši vsega preveč pa tudi ne želimo potem preveč posegati.)
- G70 (Ker so preveč nasičeni z vsem.)
- M68 (Otroci z ovirami, ki potrebujejo še dodatno spodbudo iz strani staršev, več razumevanja, sprejemanja težav.)